

SEF RABIN DR. MOSES ROSEN

Povestea Purimului NU VREM SĂ MURIM PRIN SĂRUT

Cică „Purimul nu ar fi o sărbătoare”, secretează un glumeț anonim în bogatul nostru folclor legat de această zi a carnavalului evreiesc.

Și totuși... Nici măcar sacrosancta zi de om Kipur, nici istorica dată a nașterii poporului nostru evreu - **Pesah** -, nici marea noastră Revelație Sinaitică - primirea Torei în Iuda de Șavuot -, nici una nu este pomenită într-o carte întreagă, care să fie lungă, lungă al o Meghila (altă observație folclorică), așa precum se întâmplă lucrurile cu Purim.

Regina Ester îi convoacă pe înțelepții „cunoscători ai vremurilor” (nu mă încumet să „îmăcesc prin cuvântul „istorici”; știți dv. că avem motive, mai ales în ultimul timp, să ne mblăm cu multă băgare de seamă când cordăm cuiva acest titlu) și le cere să scrie această carte, ca „să o citească evreii an de an, în fiecare țară în care se vor afla, iar amintirea lor narate se întâmplă nicicând să nu dispară din mintea generațiilor viitoare”.

În definitiv, ce motivează o astfel de importanță? Nici un miracol nu e evocat. Totul are loc pe cale naturală. Numele Făcătorului le minuni, Dumnezeu, nu apare în Carte (ceea ce face ca unii învățați să ezite la propunerea de a o canoniza).

Ei, Dumnezeu, se află însă undeva în „culisele” acestei celei dintâi abordări scenice a faptelor întâmplate.

Când s-au întâmplat evenimentele? Cine a fost împăratul medo-persan Ahașveroș? Era mare Xerxe? Era Artaxerxe? Să-l lăsăm pe istorici să-și emită interpretările și să luăm textul. Vom afla ceva cutremurător.

„Mordehai era fiul lui Iair. Acesta îl avea ca părinte pe Șimi, care, la rândul său, era fiul lui Kiș”. Când a trăit acesta din urmă? Meghila ne-o spune, fără reticențe. Kiș a făcut parte dintre robii evrei goniti din Ierusalim, de către Nebucadnezar, împăratul Babilonului. Deci am fost oprit în anul 586, înaintea erei moderne. Cine era Nebucadnezar? Să nu credeți că opera „Nabucco” vă lămură. Meghila e mai explicită.

Nebucadnezar a fost acela care a cucerit Ierusalimul, a dat pradă flăcărilor Templul lui Solomon și a trecut prin foc și sabie întregul nord evreu.

lata, deci, că am izbutit să ne situăm, oarecum, în ordine cronologică. Tatăl bunicului lui Mordehai a trecut, el și ai săi, prin HOLOCAUST, s-a pomenit sclav și a trăit o viață de iad. Suntem la prima mare aplicare a „Soluției finale”. Vai și amar de noi!

Când colo, în acești 50 de ani, căci nu a trecut mai mult timp de la Holocaust, „echilibrul dintre marile puteri” se schimbă. Babilonul e învins și cucerit de medo-persi. Un împărat, căruia noi i-arh spune Balfour (în realitate îl chema Cyrus) decide sfârșitul Diasporei și dreptul fiecărui evreu, nepot sau strănepot al prizonierilor, să se întoarcă în Țara Sfântă, pe care să o reclădească.

Minunea minunilor! Așadar, există un „SOMER ISRAEL”. El are grijă de noi. Ezra și Nehemia iau în mână drapelul reîntoarcerii. Al doilea Stat evreu ia ființă.

Năvălesc oare robii, năpăstuiți, prizonieri evrei pentru Sion spre a clădi căminul lor național? Parțial, da. Meghila însă găsește în cele 127 de provincii ale imperiului medo-persan evrei care nici gând nu au să se întoarcă. Ei se simt bine: „problema națională” e pe „deplin rezolvată în împărăția lui Ahașveroș”. Se respectă chiar limba fiecărei etnii, asimilarea se face cu pași repezi. De pildă, chiar Mordehai - numele său e acela al zeului persan Marduk. Nepoatei sale părinții i-au dat un nume minunat, Hadassa, ceea ce înseamnă „floare de mirt”. Părinții mor și unchiul Mordehai îi schimbă numele în Ester, după cel al zeiței persane Iștar. Ba mai mult, educația pe care i-o dă Mordehai e nici mai mult, nici mai puțin decât aceea „de a nu-și mărturisii poporul și neamul din care se trage”.

Este „asimilare”? Este „integrare”? Eticheta nu are importanță. E, cu puține cuvinte,

Continuare în pag. 9

Declarație

Prezidiul Conferinței Rabinice Europene exprimă profunda sa emoție și adâncă durere în legătură cu îngrozitorul masacru care a avut loc recent la Hebron.

În calitate de conducători ai evreimii europene și în aceea de custozii ai legii evreiești și a moralei, repudiem cu energie ucidera unor oameni nevinovați, fapt ce constituie o crimă, cu atât mai oribilă, cu cât a fost înfăptuită într-un lăcaș de rugăciune.

Noi înfierăm fanatismul religios, care are drept consecință directă nelegiuirea de la Hebron și avertizăm că aceasta amenință multe alte vieți ale înșii colonilor israelieni, pentru a căror securitate noi ne rugăm.

Trimițând sincera noastră simpatie familiilor îndoliate, noi ne rugăm cu ardore

ca această tragedie să nu-i determine pe liderii israelieni și pe cei arabi de a întrerupe eforturile lor în programul de pace până la încheierea sa cu succes, care să aducă o pace durabilă, cu securitate pentru întreaga regiune, îndeplinind făgăduiala făcută lui Avraham: „Prin tine vor fi binecuvântate toate neamurile de pe acest pământ”.

Semnatarii acestui apel sunt:

Șef Rabin - Iord Jakobovitz
Marele Rabin - Joseph Sitruk
Marele Rabin - Jacob Kaplan
Marele Rabin - Meir Warschawski
Marele Rabin - Samuel Sirat
Șef Rabin - Elie Toaff
În numele Europei de Est, Șef Rabin dr. David Moses Rosen

MENIREA OMULUI: CREAREA DE VALORI

Omul a apărut în această lume ca să trăiască prin gândire mai înlesnit decât celelalte viețuitoare și nicidecum ca să cunoască lumea „cealaltă” a „sensului ultim”, a „spiritului suprem”, a „adevărului absolut”, a „ideilor pure”. Astăzi se poate înțelege mai adânc avertismentul biblic de a nu mânca din pomul cunoașterii binelui și răului. Biblia nu se împotrivesc oricărei cunoașterii, ci doar cunoașterii absolute. Interdicția de a se atinge de pomul cunoașterii binelui și răului nu reprezintă „cenzura transcendentă” pe care „Marele Anonim” a instaurat-o pentru a feri „centralismul existențial” de curiozitatea profanatoare a omului, ci îndemnul, încă nedespins de metaforă, de a nu căuta zadarnic „dincolo” de această lume; căutare zadarnică nu din pricina limitelor gândirii umane, care sunt doar istorice, ci datorită lipsei oricărei limite a lumii acesteia.

„Dincolo” este un adverb care distinge două locuri ale lumii acesteia: unul în care se află vorbitorul și altul în care nu se află, dar în care se poate afla. Lumea poate fi cunoscută, deși nu va fi cunoscută niciodată; fiind infinită, infinită e și cunoașterea ei. Necunoscutul nu e incognoscibil, ci doar încă necunoscut, după cum fața nevăzută a Lunei nu a fost niciodată invizibilă, deși nu a fost văzută până deunăzi. Forțele supraumane nu sunt forțe supranaturale, ci aparțin naturii din care am apărut și în care vom dispărea. Este

nejustificată și derutantă transbordarea unor semnificații dincolo de realitatea la care se referă: „cealaltă” este un adjectiv demonstrativ care se află în opoziție cu „aceasta”, dar ambele se referă la aceeași lume, la lumea noastră.

Este de înțeles o lume de apoi, dar nu o lume de dincolo. Transcendența ține de timp, nu de spațiu, este o posibilitate în viitor, nu o realitate în altă parte. În iudaism, lumea ideală se va realiza la capătul vremurilor, aici, pe Pământ.

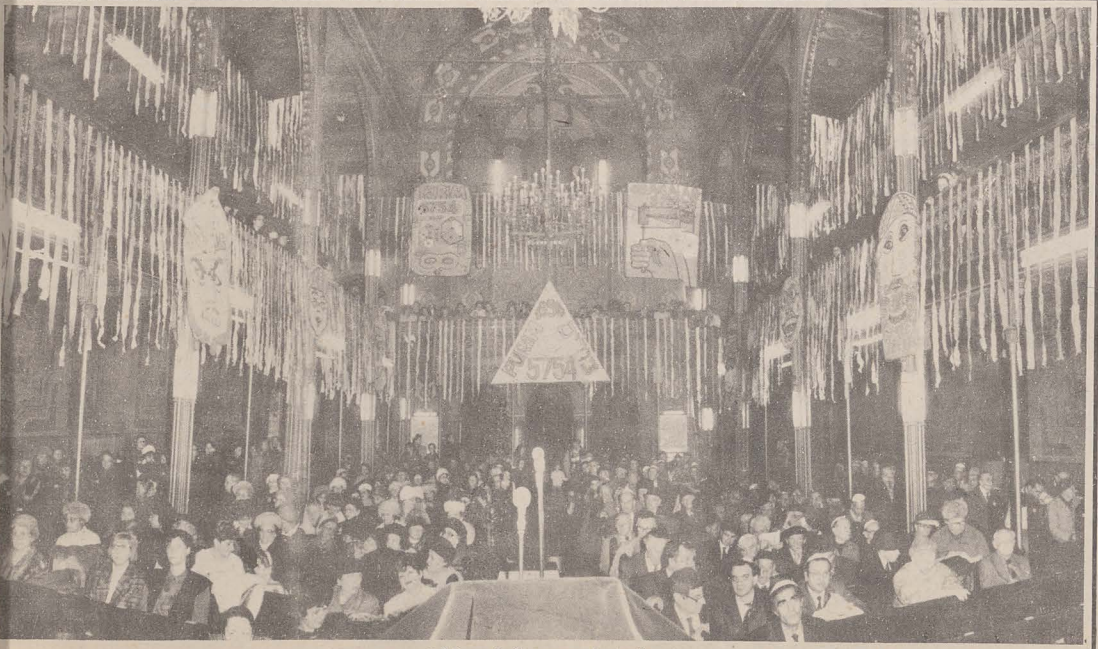
„Lumea cealaltă” este o contradicție în termeni, deoarece înseamnă „dincolo de infinit”... Defapt, lumea cealaltă nu este decât o „antilume”, închipuită în opoziție cu lumea noastră: o lume a adevărului fără eroare și minciună, a binelui fără rău, a frumuseții fără ură, a tinereții fără bătrânețe, populată cu ființe nemuritoare, atotștiutoare, atotputernice...

Inteligența hominidului s-a dezvoltat pentru a-i îngădui o reacție de adaptare cât mai promptă și mai adecvată la schimbările neconveniente ale mediului înconjurător. Nu se cunosc nici împrejurările și nici durata trecerii de la strigătul nearticulat la articularea primei vorbe. Sigur este că inventarea vorbirii a însemnat cel mai mare salt în evoluția existenței de la apariția vieții. Începând să vorbească, hominidul a devenit om, adăugând inteligenței prin care se adapta la natură un intelect prin care devenea capabil să adapteze natura la nevoile lui. În vreme ce strigătul este spontan, vorba e deliberată; strigătul este nemijlocit legat de împrejurarea prezentă care îl stărnește, vorba este mijlocul prin care omul se poate referi la absent - la general și mai ales la viitor; strigătul aparține unei anumite specii, vorba este a unei anumite comunități, prin rostirea ei, dar general-umană, prin conceptele la a căror formare participă, vorba este un semn care se comunică; în vreme ce semnalul determină reacția congenerilor, vorbirea îngăduie riposta interlocutorilor, care pot să întrebe, să neghe, să converseze.

Vorbind, oamenii încep să gândească și să muncească; rolul decisiv în antropogeneză l-a avut vorbirea, nu munca, deoarece munca nu se poate desfășura decât în lumina unor idei ivite prin și în cuvinte. Neîfînd cuvântătoare, animalele nici nu gândesc și nici nu muncesc. Ele nu pot fi decât instrumente ale muncii umane. Ele pot fi inteligente, dar nu și gânditoare. Nici roboții nu pot imita decât inteligența, nu și gândirea, deoarece, după cum observa cu umor Norbert Wiener, sunt incapabili să funcționeze cu „idei confuze”. Procesul prin care gândirea se înalță de la idei confuze la idei clare este

HENRI WALD

Continuare în pag. 6

●Alte măști, aceeași piesă...

În sfârșit, o carte lucidă și penetrantă despre mareșalul Antonescu

București, 28 februarie 1994

Stimate domnule Șef Rabin,

Am luat cunoștință, prin amabilitatea domnului profesor Răzvan Theodorescu, de pasajele ce mă privesc din recenta scrisoare pe care i-ați adresat-o.

În articolul pe care îl veți găsi alăturat - articol care a poposit în câteva redacții de publicații democratice, nefiind tipărit sub cele mai diverse pretexte, în fond însă din lașitate și frică față de apologetii gălăgioși ai cultului antonescian - am exprimat limpede, răscăpat și fără echivoc reala mea poziție față de Ion Antonescu. În acest context, desigur, mi se pare și mie astăzi, mai ales după datele și faptele edificatoare dezvăluite în ultima perioadă, că expresia din „scrisoarea celor zece” (pe care am semnat-o) cu privire la „sentimentul dreptății militare” ce l-ar fi caracterizat pe Antonescu nu avea nici un temel, fiind profund greșită și chiar, prin anumite interpretări, periculoasă. Într-adevăr, nu poate avea „sentimentul dreptății militare” autorul moral al unor masacre ca acelea de la Iași, din Transnistria sau de la Odessa (ca să nu mai vorbim de sutele de mii de ostași români pierțiți fără vină acolo unde i-au auzit nemăsuratul orgoliu și setea absurdă de mărire ale autoproclamatului mareșal).

Dacă credeți că este cazul, vă rog să dispuneți a se publica anexatul articol în „Revista Culturii Mozaic” (firește, dată fiind lungimea, în câteva numere cu „va urma”, inclusiv acel „post scriptum” lămuritor, care relatează avaturile respectivelor articole). Socot că prin aceasta s-ar putea considera închis un incident care nu a făcut nici un bine atmosferei de pe ulița evreiască. Primiți, vă rog, asigurarea stimei mele

VICTOR BĂRLĂDEANU

Există mituri cu care e dificil să lupți. Mai ales când e vorba de mituri neofite, apărute pe terenul ușor manipulabil al unor înverșunate demolări anterioare. Și îndeosebi când e vorba de mituri clădite pe temelia unor reale și, parțial, explicabile resentimente, favorizate de o îndelungată experiență istorică. Așa s-a întâmplat și cu mitul mareșalului Antonescu, edificat în România perioadei postdecembriste pe fundamentul unor bine sedimentate repulsii populare: mai vechiul antirusism la care s-au adăugat, mai noi, antisovietismul și anticomunismul, al căror vajnic stegar a fost găsit (cu credulitate uneori interesată) în persoana mareșalului Ion Antonescu, „Conducătorul” Statului român din septembrie 1940 până în august 1944, adică în perioada dezastrului național al României.

Recenta apariție a prănzătorului eseu istoric al lui Eduard Mezincescu, „Mareșalul Antonescu și catastrofa României”, sub egida Editurii „Artemis”, reprezintă un eveniment publicistic care, din unghiul celor arătate mai sus, este greu de subapreciat. Pentru prima oară, credem, în întreaga activitate editorială pe această temă - și trebuie să recunoaștem că, în ultimii ani, n-a fost deloc săracă în România - avem de-a face cu o lucrare întemeiată nu pe simple impresii subiective, nu pe ziceri și aprecieri greu contabile, ci pe date statistice, acte, declarații etc., extrase din presa vremii sau din arhive. Rigorarea documentară - iată, fără îndoială, calitatea majoră a cărții lui Eduard Mezincescu, ceea ce se transformă

lectura ei, îndeosebi pentru cititorul neavizat, într-o teribilă incursiune pe un tărâm adesea încrâncenat.

Analiza clară, lucidă, sine ira et studio, a personalității lui Antonescu în toate fibrele ei complexe și contradictorii constituie partea tare a lucrării și trezește stima constantă a cititorului. Lectura cărții furnizează nu numai informații bogate și, în bună parte, inedite cu referire la tema abordată, dar și o viziune temeinică, profundă și obiectivă privitoare la o epocă dureroasă și la „conducătorul” ce și-a pus pecetea, prin hotărârile sale neferice și grave în urmărire, asupra desfășurării ei tulburi și confordonate.

Ne-au interesat, mărturisim, în această carte două aspecte fundamentale: 1) rolul funest al lui Ion Antonescu în prăbușirea țării; 2) contribuția lui decisivă la deportarea și masacrarea a zeci și sute de mii de evrei, îndeosebi din Basarabia, Bucovina, Transnistria, sudul Ucrainei, zona Odesei (la care se adaugă, firește, masacrul moral, nu mai puțin crud, desfășurat prin adoptarea și, uneori, amplificarea unor legi și măsuri cu caracter rasial, accentuat discriminatorii, violente antisemite).

Prima - și cea mai însemnată - realitate pe care o impune lucrarea lui Mezincescu este aceea (bazată pe documente incontestabile și care nu seamănă deloc cu viziunea acreditată în ultimii ani de anumiți apologeti excesivi) a apartenenței necondiționate a lui Ion Antonescu la ideologia și practica hitleristă în aspectele lor cele mai fâțiș-agresive și sângeros-umane. Și cum ar putea fi oare altfel caracterizat cineva care, încă de la venirea sa la putere,

În toamna lui 1940, declara ritos: „Noi mergem 100% până la moarte alături de Axă. Ori triumfăm cu Axă, ori cădem cu Axă”? Și totodată, așa cum se demonstrează cu documente lrefutabile în carte, cum ar putea fi definit altfel acela care, fără a fi chemat în mod special (ba chiar împotriva unei anume dorințe a fâloșilor comandanți ai Wehrmachtului, decizi, în aroganța lor, să-și asume integral meritele unor victorii în război), a hotărât, practic de unul singur, angrenarea armatei române într-o catastrofală aventură militară care avea să coste țara pierderi incomensurabile în oameni și materiale (potrivit Arhivelor Marelui Stat Major al Armatei Române, aproape 600 000 de ostași au fost considerați, până la 23 august 1944, morți, răniți și dispăruți)? Iar în ceea ce privește devastările provocate de război pe teritoriul românesc, la care se adaugă și grelele despăgubiri plătite rușilor după război, ca și sechestrările sau rechizițiile efectuate de ocupanți sau păguboasele furnituri către nemți în perioada „alianței” Antonescu-Hitler - toate acestea se cifrează, după estimări încă aproximative și oscilante, la câteva zeci de miliarde de dolari.

VICTOR BĂRLĂDEANU
(Va urma)

S-au împlinit 3 luni de când muzicologia românească a pierdut un ilustru critic al ultimelor decenii: Edgar Elian, născut la București, la 4 ianuarie 1917. A urmat la Universitatea din București filologia clasică și dreptul internațional, în care și-a dat și doctoratul cu o teză despre proprietatea intelectuală; apoi a absolvit și Conservatorul „Pro Arte”, care i-a dat o bună pregătire muzicală.

După activități în diferite domenii, dintre care trebuie citată cinematografia în anii de dezvoltare, în 1956 a devenit șeful redacției muzicale la Casa de discurs „Electrecord”, în cadrul căreia a realizat un foarte valoros portofoliu editorial. În aceeași calitate, a redactat, cu deplină autoritate și competență, o serie de mape de discuri, textele respective epuizând materia tratată.

Edgar Elian a colaborat la numeroase publicații, printre care Contemporanul, Muzica, Actualités Roumaines, Romania Today, România literară etc. A realizat multe emisiuni la posturile de radio, la emisiunea „Actualitatea internațională”. A făcut și prezentări de muzică de jazz la televiziune.

A contribuit la alcătuirea legilor timbrului muzical și proprietății intelectuale, amândouă depuse la

corpurile legiuitoare. Era programat o contribuție într-un simpozion internațional, având ca temă proprietatea intelectuală, care se va desfășura în curând la București.

Ca membru al Colegiului Criticilor Muzicali, a organizat festivaluri pentru tineri interpreți: Craiova (cor - pian), Cluj (soliști vocali - compoziție), Pitești (balet), Bușteni - Sinaia (dirijori).

Din 1990, a fost prim-vicepreședinte al Uniunii Interpretelor, Coregilor și Criticilor Muzicali. În cadrul prelegerilor duminicale organizate de F.C.E., Edgar Elian a ținut conferințe despre mari interpreți evrei, ca: Dan Barenboim, Yitzhak Perlman, Vladimir Horowitz. În conferințele sale, a folosit cele mai moderne mijloace: disc, casetă, video. Pentru ciclul 1988-1994, anunțase conferințe despre Yehudi Menuhin și Sir Georg Solti. Rămânem cu regretul că nu a mai avut ocazia să le rostească în fața noastră.

L-am condus pe ultimul drum la Cimitirul Evreiesc din Șos. Giurgiului.

Muzicologul Petre Codreanu a subliniat, în cuvinte alese, calitatea și obiectivitatea aprecierilor sale critice. A mai vorbit dirijorul Mihai Breuceanu, care a evocat personalitatea multilaterală a defunctului.

A. SPIEGEL

PIANISTUL JEREMY MENUHIN: Muzica nu este, propriu-zis, un limbaj

Fusesem prevenită: Jeremy Menuhin nu este amical interviurilor. De ce, îmi explică el însuși într-o convorbire mai lungă - greu obținută: „Despre muzică nu se poate vorbi. Pot să spun: îmi place cvintetul de Brahms. Dar ce exprimă aceasta? Cum te poți apropia de o compoziție prin cuvinte? Muzica nu este, propriu-zis, un limbaj. Prin muzică se poate exprima ceea ce altfel se sustrage oricărei descrieri”. Fără îndoială că are dreptate. Și el continuă: „Și oare pe cine interesează ce are de spus un muzician? Este plătitoare o viață de muzician, în care face ceea ce ai făcut alții de sute de ori înainte de el”. Și totuși, în această privință, el nu are dreptate. Este interesant ce face pianistul Jeremy Menuhin și cum gândește el.

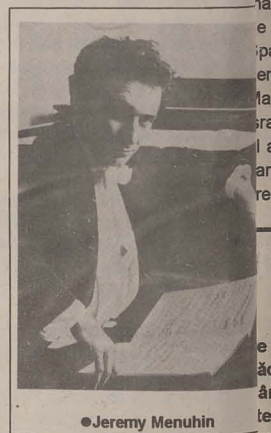
Coincidența face ca, în urmă cu 20 de ani, eu să fi purtat o convorbire cu un tânăr pianist palid, introvertit, pe care de atunci nici nu l-am mai văzut, nici nu am mai auzit de el, și care acum șade în fața mea - un bărbat de vârstă mijlocie, extraordinar de simpatic: Jeremy Menuhin. Atunci tocmai revenise de la Paris - o ședere care îi schimbase viața. Înainte, frecventase colegiul englez de elită în această ipostază nu a fost fericit. La 13 ani interpretase cu succes, la Gstaad, Concertul pentru pian KV 467 de Mozart - prima sa apariție publică. Totuși, nu a fost încurajat să exercite profesiunea de muzician. Contradictoriu, într-adevăr! După trei ani de colegiu Eton, s-a dus la vestita Nadia Boulanger, la Paris, care l-a instruit și, înainte de toate, i-a dat încredere în posibilitățile sale muzicale. Când a venit pe lume fiica sa, azi în vârstă de optsprezece ani - fiul are patru -, a numit-o Nadia. „Fără Nadia Boulanger”, spune el, „nu aș fi învinș greutățile”. A studiat pianul în Israel cu Măndru Katz și dirijatul, la Viena, cu Hans Swarowsky. Acum zece ani, în 1984, a susținut recitalul de debut la New York, fiind câștigător al concursului „Young Concert Artists Piano”. Tot în 1984, a avut loc debutul lui la Filarmonica din Berlin. Își începuse cariera ca pianist concertist internațional, azi dă între 50 și 60 de concerte pe an.

„Pentru mine, este mai mult decât bine”, spune Jeremy Menuhin, care visează, poate pentru anul acesta, o călătorie de mai multe luni în India. De fapt, apare sentimentul că ar prefera să facă muzică

pentru sine însuși, fără ascultători, în toată liniștea. „Din păcate, nu sunt dotat pentru compoziție”, spune el. „Atunci aș putea să lucrez numai pentru mine, fără apariții, fără public”. Cât de păcat ar fi ne-am putut da seama ascultându-i interpretarea în cvintetul cu pian de Brahms, împreună cu cvartetul „Carmina”, la Winterthur (14 august 1993).

Interpretarea sonatelor pentru vioară și pian de Bartok, împreună cu tatăl său, Yehudi Menuhin, le-a adus amândurora „Grand Prix du Disque”. Pe cât de dragă îi este muzica de cameră, pe atât de puțin îi plac înregistrările în studio.

Jeremy Menuhin trăiește singur la Londra. Lucrează mai ales dimineața. Citește mult, își cultivă pasiunea pentru astronomie. Cuvântul „carieră” are pentru el o importanță redusă: „Viața mea nu are nimic comun cu o orbită

● Jeremy Menuhin

calculată. Totul se produce oarecum întâmplător, de la o zi la alta.”

Abia apăruse Jeremy Menuhin pentru recitalul lui cu cvartetul „Carmina”, că am auzit în spatele meu: „Privește cum seamănă cu tatăl lui!” fața noastră se înclină un artist, care probabil că, de când există, se luptă pentru o identitate proprie și totuși nu se născă niciodată de această eternă comparație.

RUTH WERFEL
(text prescurtat)

ȘTIRI

● EXPOZIȚIE

Muzeul evreiesc din München dedică o expoziție, profesorului Shalom Ben-Chorin, scriitor și filozof evreu în domeniul religiei, bucurându-se de o înaltă recunoaștere pe plan internațional. Născut la München, el și-a sărbătorit, la 21 iunie 1993, la Ierusalim, cea de-a 80-a aniversare a zilei sale de naștere. Sub titlul „Întâlnire-foto cu Shalom Ben-Chorin”, Sonia Gidal, Catherina Hess, Hermann Dornhege, Herlinde Koelbl, Eberhard Tscheppe și alți fotografi au predat muzeei evreiesc din München lucrările lor și au acordat un sprijin material „prietenilor muzeei München”.

Este expresia respectului față de un promotor al înțelegerii dintre evrei și creștini, ale cărui merite știe să le aprecieze și capitala landului bavarez, München. Așadar, tocmai Münchenul manifestă un interes deosebit pentru opera și apropierea și concilierea între evrei și germani, la care Shalom Ben-Chorin a contribuit atât de important.

P.S. Articolul de mai sus a fost scris - și a făcut ocolul câtorva redacții cu orientare democratică, timorată, probabil, de însăși ideea punerii în discuție a unui fals mit - înainte de recenta emisiune de televiziune consacrată figurii lui Antonescu. A fost, neîndoiește, o emisiune penibilă, în pofida eforturilor depuse cu lăudabilă acritate de domnia Andrei Pippidi și Eduard Mezincescu spre a aduce discuției o tentă de oarecare luciditate obiectivă. Din păcate, ansamblului emisiunii i s-a imprimat de către majoritatea participanților, aleși, cum s-ar zice, pe sprâncenă numai dintre apologetii „mareșalului”, un accent vădit părtinitor și, s-o spunem franc, deformativ până la falsificare. Prin desfășurarea ei, emisiunea s-a transformat - așa cum a subliniat în intervenția sa ulterioară la televiziune domnul Șef Rabin dr. Moses Rosen - într-un descalificat act de antisemitism.

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

● Regele Juan Carlos și președintele Statului Israel, Ezer Weizmann, cu prilejul vizitei la Muzeul comemorativ „Yad Vashem”

VIZITĂ REGALĂ

Majestatea Sa regele Juan Carlos Bourbon și regina Sophia au făcut, în sfârșitul anului trecut, o vizită de statu la Ierusalim. Cu mult tact, unul dintre numeroasele titluri ale criticii onorabilului - cel de „Rege al Ierusalimului” - nu a fost menționat.

Curând după sosirea sa, regele a primit o regală spaniolă, însoțită de președintele statului, Ezer Weizmann împreună cu soția sa, Leuma, a vizitat Muzeul comemorativ „Yad Vashem”, încheind astfel cerul oniciei dintre evrei și spanioli. Înainte de un an, la împlinirea a 500 de ani de la izgonirea evreilor din Spania, regele Juan Carlos pășise pentru prima dată în Sinagoga din Iadrid. În prezența președintelui israelian de atunci - Chaim Herzog -, a anulat decretul regal din 1492, care interzicea evreilor să mai calce reodată pe pământul Spaniei.

Nu mai lipsea decât ca regele Spaniei să întoarcă vizita la Ierusalim, ceea ce guvernul madrilien respinsese până acum în mod categoric, chiar și după dispariția lui Franco. Spania democrată a rămas credincioasă vechii politici externe, cu net caracter proarab, Spania fusese și ultimul membru din Comunitatea Europeană care a restabilit pe deplin relațiile diplomatice cu Israelul. Dar, de atunci, au luat ființă relații cu totul noi.

Spania și Israelul au folosit vizita de stat pentru a semna - cu acest prilej - șapte acorduri economice și tehnice. Regele a fost însoțit de o delegație comercială, alcătuită din 50 de industriști și importatori de marcă, care și-au petrecut timpul nu vizitând obiective turistice, ci purtând importante negocieri.

Pacea a fost tema majoră abordată cu prilejul tuturor discursurilor festive.

COMUNITATEA DIN MALTA ȚINE LA PROPRIA IDENTITATE

Primii evrei din Malta au poposit aici, se presupune, încă din secolul al II-lea al erei moderne, probabil în timpul fugii lor din fața legiunilor romane, după uciderea ultimilor luptători evrei din Rezistență. Semnele Menorei încrustate pe pereții catacumbelor malteze lasă să se tragă această concluzie, iar denumiri ca „Tal-lehudi” („Colina evreilor”) constituie o indicație a existenței unei vechi așezări evreiești.

Pe la mijlocul secolului al XII-lea, au locuit, se pare, 25-30 de familii evreiești pe principală insulă Malta, iar opt până la zece familii, pe insula mai mică, Gozo, „soră” a acesteia.

Bogată în schimbări - ca și soarta întregii populații din arhipelagul Malta-Gozo-Comino - a fost și aceea a micii obști evreiești în decursul veacurilor; romani, bizantini, arabi, normanzi, francezi, spanioli, turci și, în cele din urmă, englezi au cărmuit destinele localnicilor, potrivit intereselor lor politice.

În anii 1979-1980, ultimii soldați britanici au părăsit insulele. Republica Malta face parte din Europa, marcată fiind de cei 200 de ani de „mod de viață britanic”, cu o notă mediteraneană.

După cucerirea puterii de către Hitler, pe insulă au venit refugiați evrei din Germania, care s-au integrat rapid în mica obște evreiască, întemeiată de evrei nord-africani.

Pe la 1840, venise din Libia familia Tayar, bunicul reprezentantului comunității evreiești de astăzi, George Tayar.

Sigur de sine și plin de speranță, Tayar povestește cum cei 50-60 de evrei din La Valetta, capitala Maltei, în pofida dificultăților, caută permanent să-și păstreze identitatea evreiască.

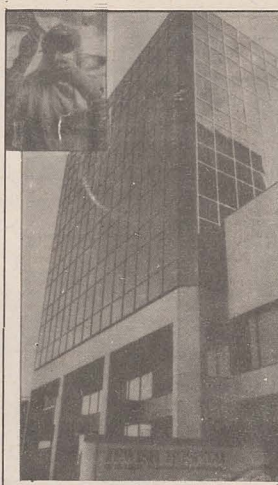
Într-o mică sinagogă, în fiecare sâmbătă, se celebrează serviciul divin cu un minian de enoriași. La fel și în alte zile de sărbătoare. Foarte mândru este Tayar de cele patru Suli Sinte, din care un Baal-Kore, totodată Baal-Tfila, dă citire textelor

adecvate.

Pentru Pesah se importă azimă și vin ritual din Anglia, iar Sederul se sărbătorește în luxosul hotel „Hilton” și, firește, de Sucer se fac tradiționalele corturi, spre bucuria copiilor. O dată pe săptămână, după amiază, o doamnă transmite copiilor noțiuni de limbă ebraică și iudaism.

„Fiecare evreu este binevenit aici și primit cu toată dragostea”, spune Tayar, subliniind că se pune aici mare preț pe păstrarea propriei identități.

RECUNOȘȚINȚĂ FAȚĂ DE ȚARA CARE NE-A ADOPTAT CU DRAGOSTE

● Spitalul Evreiesc din Saint-Louis

sanitară zonală. Pentru a-și asigura și în viitor buna funcționare, în sensul schimbării rapide a sistemului de îngrijire a sănătății, conform celor mai înalte standarde ale tehnologiei medicale moderne, Spitalul Evreiesc colaborează cu alte unități sanitare. Acest parteneriat a întărit și centralizat calitatea asistenței medicale zonale, menținând, totodată, identitățile spitalelor afiliate, în respectul istoriei și tradițiilor fiecăruia.

Împreună cu partenerii săi, Spitalul Evreiesc asigură o gamă largă de servicii medicale la un nivel adecvat chiar și pentru cerințele deceniilor viitoare, de la aspecte ale medicinei preventive până la cele mai complicate intervenții chirurgicale.

Spitalul Evreiesc își va menține rolul de unitate-pilot în domeniul cercetărilor biomedicale, ca și în acela al educației sanitare, rămânând, în continuare, o emblemă a voinței comunitare de binefacere. Iar atenția și căldura manifestate față de fiecare pacient vor continua să caracterizeze o asemenea instituție fondată pe respectul față de persoana umană.

PREMIU

Robert A. Cohn, redactor-șef al publicației „St. Louis Jewish Light”, a primit premiul „Albert Einstein” pe anul acesta, din partea Societății Americane pentru Institutul de Tehnologie „Technion” din Israel.

Bernard Pasternak, președintele filialei din St. Louis a societății sus-amintite, a arătat că laureatul din acest an „este unul dintre cei mai reprezentativi purtători de cuvânt ai opiniei evreiești, capabil să atragă atenția cititorilor publicației pe care o conduce asupra preocupărilor și evenimentelor din Israel, din cadrul Institutului „Technion” și al iudaismului”.

În calitate de ziarist, Cohn a fost ales președinte al Asociației Presei Evreiești Americane; în prezent, funcționează și ca șef al Asociației Internaționale Evreiești de Presă.

LINIȘTE DUPĂ FURTUNĂ

Numele lui Roman Polanski apare în paginile de scandal tot atât de des ca și în paginile de teatru sau de film. Și tot mai bănuiește prin adreșarea foilor colorate ca o combinație de Rasputin cu Pinocchio. Azi, Roman Polanski nu s-a putut plânge niciodată de lipsă de atenție. În această privință, ar fi meritat, poate, puțină cruțare: de urând, a împlinit șaiszeci de ani.

Polanski a realizat în patria sa, Polonia, un singur film artistic: „Cuțitul apă”, în 1962, care l-a făcut, peste zece, celebru.

După costisitoarea ecranizare „Pierdere”, Polanski, cel temut de producători ca artist de rară exigență, a realizat, în aproape un deceniu și jumătate, numai trei filme. A avut, RFE, răgaz să slujească și celei a doua pasiuni a sa, actoria. La arșovia și la Paris, el a cunoscut iumful în rolul Mozart din „Amadeus” și, de asemenea, a rălucit, tot la Paris, într-o înarmatare după Kafka.

Tot ca un roman se citește în viața lui. Copil fiind, a uns în ghetoul de la Cracovia; mama sa a fost ucisă la Auschwitz. Iul Roman supraviețuiește cu greu urății germane, găsind adăpost în niște țărani cumplit de săraci. În Polonia ruinită imediat după război, speculând de pe piața neagră era

foarte aproape să-l ucidă. În 1969, soția sa, actrița Sharon Tate, gravidă, în preajma nașterii, a fost ucisă bestial la Los Angeles.

Această viață agitată pare acum să fi ajuns la un liman de liniște, de

● Roman Polanski și frumoasa sa soție, Emmanuelle Seigner

când Emmanuelle Seigner, cu 33 de ani mai tânără, a devenit figura principală în viața și în filmele lui Polanski („Frantic”, „Bitter Moon”). Spre dezamăgirea reporterilor de scandal, se pare, în orice caz, că legendarul „roman d'horreur” s-a schimbat într-un roman de familie. Nu numai pentru că de patru ani are o căsătorie fericită, dar se bucură acum și de fiica sa Morgane, în vârstă de aproape un an.

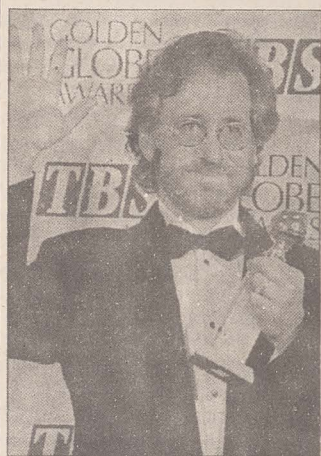

O mărturie despre Holocaust „LISTA LUI SCHINDLER“

Cunoscut pentru filmele sale de mare succes comercial, regizorul Steven Spielberg a uimit întreaga lume prin această peliculă sobră, în alb-negru și cu o durată de peste trei ore. Povestea unui industriaș, membru al partidului nazist, care deschide în Polonia ocupată o fabrică în care folosește ca mână de lucru neplătită evrei din ghetoul din Cracovia, se transformă treptat în istoria unui om ce își folosește întreaga influență asupra ofițerilor germani pentru a salva peste o mie de evrei de la moarte. Pornind de la romanul lui Thomas Keneally din 1982, bazat la rândul său pe existența reală a eroului și a faptelor sale, filmul lui Steven Spielberg a fost distins cu trei Globuri de Aur (cel mai bun film, cea mai bună regie și cel mai bun scenariu al unui film de ficțiune) și este nominalizat pe lista premiilor Oscar la 12 secțiuni.

La decernarea Globului de Aur, regizorul mărturisea că „Lista lui Schindler“ reprezintă adevărata experiență a carierei sale cinematografice, adăugând: „Este atât de dureros să-ți amintești și atât de ușor să uiți“. Iar filmul său nu este povestea romanțată a unui personaj real devenit erou, nu este o ficțiune despre ororile războiului, este amintirea unor suferințe, o meditație gravă despre valoarea și sensul vieții, o operă cinematografică realizată tocmai pentru a nu uita. „Cine salvează o viață salvează lumea întreagă“, ar putea fi motto-ul filmului „Lista lui Schindler“, peliculă despre care întreaga critică americană afirmă că reprezintă cel mai bun film al anului, ba chiar cel mai bun din ultimii ani.

Senzațional din punct de vedere artistic și emoțional rămâne faptul că Steven Spielberg nu apelează nici o fracțiune de secundă la imagini de documentar din timpul războiului, ci recrează imaginile cele mai incredibile și înfricoșătoare cu ajutorul actorilor și al figuranților. Filmul în cea mai mare parte în Polonia, „Lista lui Schindler“ beneficiază de câțiva interpreți de excepție. Liam Neeson, în rolul titular al lui Oscar Schindler, reușește să fie extrem de credibil atât în ipostaza omului de afaceri calculat și rece, cât și în momentul în care renunță pur și simplu la orice câștig, toate economiile sale folosindu-le pentru a obține aprobarea de a-i transporta pe lucrătorii săi în Cehoslovacia. Trecerea de la un registru la altul se produce natural, firesc, fără accente eroice. Ben Kingsley (Gandhi, Bugsy) apare într-o partitură ce solicită discreție și o arie restrânsă de posibilități de manifestare, iar actorul britanic Ralph Fiennes intruchipează un ofițer german, amestec de cruzime, nebulie și sentimente firești umane, pe care nu și le poate reprimă, în ciuda fanatismului său.

● Steven Spielberg, câștigătorul trofeului „Globul de aur“ pentru filmul „Lista lui Schindler“

Familia Schindler - „Drepti ai Popoarelor“

În cadrul unei ceremonii ce a avut loc la Centrul Cultural Marc Chagall, ambasadorul Statului Israel în Argentina, Itzhak Aviron, a înmănat distincția „Drepti ai Popoarelor“, în numele Institutului „Yad Vashem“ din Ierusalim, doamnei Emilie Schindler. Ea și soțul ei Oskar au salvat 1200 de evrei din Polonia ocupată de nașiști în timpul celui de-al doilea război mondial, destinați camerelor de gaze de la Auschwitz.

Oskar Schindler a murit în 1974, iar rămășițele pământești - conform dorinței sale - au fost aduse în Israel și înmulate într-un cimitir din Ierusalim. Emilie Schindler, de naționalitate germană, în vârstă de 85 de ani, trăiește în Argentina din anul 1949, ajutată de „Joint“, în 1965, „B'nai B'rith“ i-a dăruit o casă în Argentina, la 40 de mile de Buenos Aires.

Eroismul acestei familii a format subiectul unui film, regizat de Steven Spielberg, cu titlul „Lista familiei Schindler“.

Regizorul a obținut dreptul de filmare după cartea scriitorului australian Thomas Keneally „Schindler's List“, bazată pe documente, informații, 50 de interviuri luate unor supraviețuitori ai lagărelor de exterminare naziste, aflați în șapte țări - Argentina, Austria, Australia, Brazilia, Germania, Israel, Statele Unite.

Familia Schindler a înființat, la Cracovia (Polonia), în timpul războiului, o fabrică metalurgică la care evrei recrutați din lagărele de exterminare au servit ca sursă ieftină de muncă. După ce a fost martoră la executarea unor copii evrei, familia Schindler s-a devotat ideii de salvare a evreilor de la deportare la Auschwitz și moarte.

Spre sfârșitul războiului, autoritățile germane au ordonat familiei Schindler să plece din Cracovia, deoarece orașul urma să cadă în mâinile armatelor ruse. Familia Schindler a întocmit o listă de 1200 de evrei, pe care i-a declarat „muncitori indispen-

sabili“ și i-a luat cu ei când fabrica a fost mutată.

Moshe Beiski, fost judecător la Curtea Supremă a Israelului, a trimis o telegramă emoționantă, care a fost citită în timpul ceremoniei premieri doamnei Emilie Schindler: „Îmi pare rău că nu pot fi la Buenos Aires... să prezint mărturia mea... Sunt unul dintre cei care au supraviețuit mulțumită comportamentului familiei Schindler. În prezent, eu păstrez imaginea dnei Schindler, care, zi de zi, aducea oale cu cartofi copti, bunuri obținute de ea curis de pe piața neagră. Doamna Emilie Schindler a avut grijă de multe „schelete în viață“, cântărind fiecare doar 35 de kg...“

S-au salvat 1200 de suflete... pentru care... trebuie să primească recunoștința... poporului evreu și a tuturor acelor pe care i-a salvat... „O expresie din Talmud este gravată pe medalia cu care această Doamnă a fost distinsă: „Salvând o singură viață umană este ca și cum ai salva o întreagă lume.“

În cinstea și modestia ei, doamna Emilie Schindler a răspuns: „Mulțumesc că v-ați amintit de mine. Am făcut ceea ce trebuia să fac.“

Numeroase reviste străine au scris despre această familie, care a salvat de la moarte mii de evrei din lagărele de exterminare naziste, le-au închinat pagini de recunoștință. La noi, în revista „Tribuna“ din 9-15 decembrie 1993, a apărut un articol privind „Familia lui Schindler“, semnat de Erős László, o amplă referire la cartea lui Thomas Keneally.

Recent, presa noastră a înregistrat faptul că, transpus cinematografic, filmul alb-negru „Lista lui Schindler“ i-a adus regizorului Steven Spielberg premiul „Globul de Aur“, decernat de „Asociația Presei Străine de la Hollywood“, pentru cea mai bună regie, cea mai bună imagine și cel mai bun scenariu.

Ev. F.

REMEMBER Farmacist dr. Simion Cauffman

La 12 februarie a.c., s-au împlinit doi ani de când a plecat în veșnicie farmacist doctor SIMION CAUFFMAN ז"ל, cel care a condus obștea evreilor din Iași timp de peste trei decenii.

Un nume care se identifică în conștiința noastră cu noțiunea de OM, scris cu majuscule, o personalitate de excepție, al cărei profil moral voi încerca să-l evoc succint, prin aceste rânduri, spre neuitare.

Emoția este și acum puternică, deși s-ar părea că trecerea necruțătoare a timpului estompează amintirile - când rememorez zeci și zeci de gesturi, de cuvinte, dar în special de fapte ale ilustriului dispărut, cu care am colaborat un număr apreciabil de ani.

În preajma lui simțeam nevoia să-ți reconsideri părerile despre bătrânețe, căci el reprezenta dovada concretă, prezența tangibilă a lucidității, a vitalității și a optimismului, cu bogate resurse sufletești menținute proaspete chiar și la vârsta ce o depășea cu mult pe cea a Psalmistului.

Când un asistat, un prieten sau numai un om în nevoie, indiferent de confesiunea sa, i se adresa la ceas de restriște, era sigur că va găsi la doctorul Cauffman o disponibilitate sufletească caldă și receptivă, un cuvânt de îmbărbătare, un umăr pe care să se sprijine în clipe dificile - și numai Dumnezeu știe prin câte ceasuri grele trec oamenii, mai ales cei ajunși la anii târzii ai vieții.

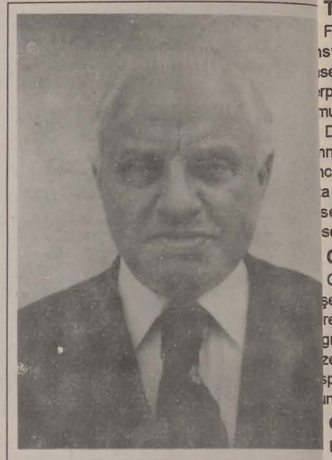
Emulația acelora cu care a lucrat într-o armonioasă colaborare a fost întreținută de prețuri și respect reciproc, niciodată de teamă sau subordonare.

Cu tact și curaj, a știut să-și păstreze atât demnitatea personală, cât și a evreimii ieșene, în împrejurări grele, înfruntând cotidian riscurile și avatarurile dictaturii comuniste.

Era înzestrat cu o apreciabilă putere de muncă, pe care reușea să o imprime și colaboratorilor săi, dându-le noi impulsuri și stimulându-i cu o vorbă de duh, cu o glumă, dar mai ales prin exemplul propriu.

Păstra mereu un zâmbet blând pe față și, deși nu avea o baghetă magică, știa, cu discreție, să calmeze spiritele, să tempereze divergențele dintre subalterni - atunci când era cazul - inerente unui colectiv de muncă.

Acumulașe în decursul anilor o solidă cultură generală și iudaică, cu o sensibilitate remarcabilă pentru artă - în special pentru cea a sunetelor - și povestea adesea despre relațiile sale amicale cu personalități ale vieții culturale și artistice - îndeosebi muzicale - din România.

Toate acțiunile sale purtau girul responsabil și al competenței, fiind impulsionate de dorința nestrămutată de a remedia orice lipsuri sau injustiții.

Cu perseverență și eficiență, a slujit bine dreptatea. Este cunoscută - și nu o voi aminti în trecut - strădania regretatului președinte al Comunității Evreilor din Iași de a obține permisiune de a vizita, în condiții de siguranță, în anii sumbri ai hitlerismului, și-au riscat viața pentru a salva de la moarte sigură un număr apreciabil de ieșeni de religie mozaică.

S-a identificat cu nevoile evreimii din capitala Moldovei, cu generozitate și cu autentică viață iudaică.

Ne amintim cu nostalgie cum adesea, la sărbătorile evreiești, glasul său răscolitor, cu tonuri calde și nuanțat, se înălța spre cer, de la amvonul sinagogii, cu har și dăruire, implorând milă și iertare cerească.

Printre multiplele aspecte pozitive ale personalității decedatului, trebuie amintite și cele profesionale: medic de marcă și, nu în ultimul rând, cel de soț afectuos și de părinte tandru, al cărui suflet se transfigura când vorbea despre familia sa.

Toți aceia care l-am apreciat și stimat regretăm farm. dr. S. Cauffman - zihrono livno - adăugăm omagiul nostru postum și tradițional „Fie-i amin“.

Ing. PINCU KAISER

DECESE

In cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înmulate, în perioada 1-31 ianuarie 1994, următorii:

Niculescu Victoria (44 de ani), Cal. Moșilor nr. 241; Gănescu Arie (90), str. Stejarului nr. 34; Cohn Beatrice (63), Șos. Șerban cel Mare nr. 40; Solomon Șulim (77), str. Icoanei nr. 74; Moisescu Nehama (76), str. Desigului nr. 13; Fruchter Jules (82), str. Dobroa nr. 15; Gherșin Marica (66), str. Lacul Zănoaga nr. 33; Marcu Aron (91), Bdul Dimitrie Cantemir nr. 15; Anastasiu (Goldenberg) Clara (81), str. Cuza Vodă nr. 150; Kitzler Aron (79), str. Th. Aman nr. 8; Georgescu Speranța (80), Barasch Beila (78), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen“; Polinu Samba Barbu (75), str. Cercul nr. 7; Lazarovici Sylvia Jaquelin (69), str. Ion Măiorescu nr. 55; Solomon Tauba (79), str. Icoanei nr. 74; Teighetaru Rica (87), str. N. Tonitza nr. 10; Brener Viorel Eraclii (74), Bdul Unirii nr. 14; Stern Iulișka (87), str. Cheia nr. 12; Malamud Elka (74), Șos. Giurgiului nr. 124; Silberman Clara (96), Cămin „Martin Băluș“; Grimberg Maier (80), Bdul Câmpia Libertății nr. 62; Moscu (Feldman) Gaston Armand (73), str. Masarik nr. 1.

Se împlinesc patru ani (3 Nisan) de decesul IULIANEI MOSCOVICI - (Fălticeni). Sonia (soră), familia, prietenii o comemorează, veșnic îndurerată. Fie-i amintirea binecuvântată!

Cu aceeași nemărginită durere, Mendelina - soră, Ilie Croitoru - cumna familia anunță împlinirea a doi ani de decesul dragului și scumpului lor doctor farmacist SIMION CAUFFMAN. Va fi veșnic în sufletele noastre.

Dr. Corina Grinberg, cu profunzime durere, anunță împlinirea unui an de la moartea mamei, BERTHA GRINBERG, unui an și patru luni de la moartea tatălui, avocat HAIM GRINBERG, fost președinte al Comunității Evreilor din Fălticeni.

Au trecut cinci ani de tristețe și dureri de la decesul inginerului ISRAEL TABACINIC. Soția iubitoare și cumna plâng veșnic. Fie-i memoria binecuvântată!

Gânduri îndurerate, dor nesfârșit lacrimi și flori pe mormântul dragii noastre soții SOLOMON CLARA (Coca), la data de la despărțire. Amintire veșnică Solomon Salo și familia.

Purim în țară

TIMIȘOARA

Festivitatea de Purim a cuprins un program istand într-o scenă axată pe întâmplările iseminate în „Meghillat Ester”, piese corale adecvate rprețate de formația de tineret Talmud Tora a munității noastre și poezii.

DI. Prim Rabin dr. Ernest Neumann a subliniat nificația sărbătorii și a actualizat tema, referindu-se ncercările de recrudescență a antisemitismului și la a desfășurată de Eminența Sa dl Șef Rabin dr. ses Rosen pentru demascarea tendințelor semite.

CLUJ-NAPOCA

Citirea Meghilei Ester a fost făcută de către ședintele comunității, dl Iosif Weintraub, iar corul retului, dirijat de Ecaterina Halmos, a susținut un gram festiv. Duminică la prânz, același cor a zentat un frumos program, într-o atmosferă elevată. spre semnificația sărbătorii a vorbit publicistul Vasile inea.

GALAȚI

Despre semnificația sărbătorii de Purim a vorbit ședintele comunității, dl av. Leon Iacobsohn. În helere, corul tineretului a interpretat un program de tece tradiționale.

ORADEA

Tinerile vârstare ale Comunității au realizat un etacol de Purim, iar Meghillat Ester a fost citită de e secretarul comunității, dl Lazăr Freund. Ca și în anteriori, sala Teatrului de Păpuși din Oradea a merit scena sa manifestării de Purim 5754. Un mare năr de oaspeți au onorat sărbătoarea; cu acest e și au exprimat, prin semnăturile lor, adeviziunea larația conducătorului nostru spiritual, Eminența domnul Șef Rabin dr. Moses Rosen, la postul de aviziune, în seara zilei de 3 febr. 1994, prin care fost combătute afirmațiile calomnioase, antisemite viziune la televiziune de unii participanți la emisiunea 24 ianuarie 1994.

În sala de spectacole, arhiplină, a apărut dl dr. Varadi Judith, ca narator al evenimentului multimedier. nteajul sărbătoresc „IOM TOV LANU”, realizat de ul Talmud-Tora „HAKESET” (dirijor dl G.Villan) a isținut cu mult talent, prin cântece și dansuri idionale, joci de Purim 5754. Celor prezenți li s-a erit un „cadou de Purim”, de către artistul israelian KRY KLEIN, printr-un „IDIS SHOW” cântat de d-sa, rancum și de artistul teatrului orădean, domnul Petre anit, cu momente veselte, ca simbol al prieteniei și al icipării la sărbătoarea noastră.

Succesul spectacolului se datorează muncii asidue uturor realizatorilor, precum și sponsorilor, conducerii munității Evreilor, personal domnului secretar Lazăr iendune, care a impulsionat și de zi evoluția pregătirilor.

Un gând de recunoștință se cuvine Eminenței eriale pentru grija ce-o poartă educației tradiționale reilești a tineretului din comunitățile noastre.

Coresp. ec. Varadi Judith

PIATRA-NEAMȚ

După citirea Meghilei, corul de copii „Macabei” - rijor Teodor Moțanu, textier și conducător al formației huda Schulman, a prezentat un excepțional program.

UN MARE MUZICIAN Ludovic Feldman

S-au împlinit 100 de ani de la nașterea celui care a fost violonistul și compozitorul Ludovic Feldman. Epoca în care s-a născut ținea încă de o tradiție culturală impresionantă, al cărei declin axiologic urma să se producă curând. În această perioadă, se înregistrează o abundență deosebită a ideilor inovatoare. În politică sau în știință, în artă sau în filozofie, eflervescența spirituală a intervalului de ani reprezentat de deceniul 1891-1900 începe să rodească o dată ce se va depăși pragul secolului.

Ludovic Feldman se naște la Galați, la 25 mai 1893. Toate referințele se datorează convorbirii realizate de Despina Petecel-Teodoru, la 30 aprilie 1979, pentru ciclul de emisiuni radio „Muzicienii noștri se destăinuie” și lucrării lui Dan Dediu „Episoade și vizuni - Ludovic Feldman”, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România - București, 1991.

Copilăria se desfășoară sub influența tatălui, „peste 25 de ani medicul șef al celui mai mare spital din Galați, [...]”, doctorul săracilor (deoarece li trata întodeuna gratuit); acest tată îi dă posibilitatea de a căpăta o educație muzicală temeinică. După cum își amintește Ludovic Feldman, la 6 sau 7 ani a început studiul viorii, cu doi profesori (Dicker și Brumer); progresele elevului sunt rapide, cunoștințele muzicale acumulate îi permit să abordeze repertoriul violonistic și cameral. Acasă face muzică de cameră cu mama sa, o bună pianistă amatoare, și cu unul din frați, violoncelist destul de bun. Astfel, Ludovic Feldman își formează cultura și gustul muzical.

După un studiu de numai patru ani, entuziasmează, la 11 ani, asistența la primul său concert public, cu scop filantropic. Într-un program al unui concert susținut de Ludovic Feldman, la 17 noiembrie 1913, la Galați, este menționat că „tânărul virtuoz a dat două concerte în scop filantropic, acompaniat la pian de Theodor Fuchs.” În clasa a VI-a de liceu, păstrează școala și se dedică definitiv carierei de violonist concertist. Tatăl lui nu era de acord, căci dorea să-l vadă medic ca și el. În cele din urmă, consimte și tânărul vine la București, devenind elevul renumitului profesor Robert Klenck. După ce absolvă un an (1910-1911) la clasa acestuia de la Conservator, profesorul insistă ca elevul să plece la Viena, pentru a beneficia de un mare îndrumător. După învingerea tuturor complicațiilor, tânărul pornește spre Viena, unde sosește la 20 mai 1911. Este ziua în care vinezi și îl conduc pe ultimul drum pe compozitorul evreu Gustav Mahler. Destinul lui Mahler se împletește astfel cu cel al lui Feldman; ciclul creator mahlerian se desfășoară între data nașterii lui Feldman și data sosirii acestuia în „capitala muzicii”.

Tânărul muzician și-l alege ca profesor pe

celebrul František Ondříček. În 1911, i-a fost elev la Neues Wiener Konservatorium. În 1913, Ludovic Feldman absolvă Conservatorul la clasa de maeștri, cu Concertul pentru vioară și orchestră de Beethoven, orchestra fiind dirijată de Ondříček, care îl aprecia foarte mult. Dar, la întoarcerea în țară, tatăl său l-a supus unui sever examen medical și i-a găsit atacate ambele vărfuri ale plămânilor, ceea ce l-a obligat să renunțe la cariera solistică. După un tratament adecvat, mai putea activa doar într-un ansamblu.

După anii de război și de sanatoriu, îl regăsim, în 1925, la Viena. Celebrul compozitor evreu austriac Erich Wolfgang Korngold (1897-1957) îl invită ca prim-violonist la prima audiere a sextetului său pentru coarde, soldată cu un mare succes și în urma căreia Feldman capătă postul de prim-violonist și al doilea concert-maestru la Opera din Zagreb (1925-1926). După un an, revine în țară, ocupând un post de prim-violonist la Opera Română din București. Intrând și la Filarmonică, primul concert-maestru Alexandru Theodorescu îl invită la pupitul violinei a doua în cvartetul condus de el. Această formație, pe atunci cea mai bună din țară, a propagat asiduă muzica de cameră.

Existența sa cunoaște momentul care-i va schimba cursul întregii activități. În 1940, este exclus din Filarmonică, din motive rasiale; va reintra acolo abia în 1946.

Pentru a-și ajuta obștea și în semn de protest împotriva politicii antonesciene, Ludovic Feldman și-a continuat activitatea în cadrul orchestrei simfonice evreiești din București.

La aproape 50 de ani, începe studiul cu ilustrul Mihail Jora. Printr-o muncă asiduă, termină studiul armoniei și contrapunctului în trei luni și jumătate. Apoi, începe studiul formelor muzicale. După numai patru luni de studiu cu Jora, Feldman scrie o sonată pentru vioară și pian, interpretată primei audieri fiind Radu Negreanu (pian) și Ernst Wallfisch (vioară), ulterior violist de faimă mondială. După revenirea sa la Filarmonică, Feldman este fascinat de personalitatea lui George Enescu. Va obține de două ori premiul de compoziție „George Enescu”: în 1945, mențiunea I (Sonata pentru vioară și pian și Poemul tragic pentru orchestră), iar în 1946 premiul al II-lea

(Suita pentru trei suflători). Enescu începe să-l invite la audieri și repetiții la el acasă, iar soția maestrului, Maruca, în loc de „domnule Feldman”, îi spunea în glumă „domnule Feldmareșal”. George Enescu și Yehudi Menuhin (la turneul acestuia de la București, din 1946) îi apreciază compozițiile.

În 1953, fiind pensionat de la Filarmonică, se poate dedica exclusiv creației. În același an, este desemnat în funcția de președinte al comisiei de muzică simfonică și de cameră a Uniunii Compozitorilor (până în 1963). El susține, în convorbirea cu Despina Petecel, că această funcție i-a afectat serios auzul.

Din 1963 până la decesul său (11 septembrie 1987), compozițiile lui Ludovic Feldman sunt interpretate în Israel, U.R.S.S., Anglia, Cehoslovacia, Bulgaria, Berlinul Occidental, Franța, autorul având satisfacția recunoașterii talentului său.

În creația lui Ludovic Feldman se disting două perioade: prima, 1946-1958, se caracterizează prin neoclasicism cu influențe folclorice; a doua, 1958-1987, sub semnul serialismului dodecafonic.

Opera lui numără 45 de compoziții pentru orchestră sau instrument solist și orchestră, 27 de piese camerale, două serii de lucrări corale și trei serii de lucrări didactice.

Să menționăm, în încheiere, că Ludovic Feldman a fost un devotat membru al obștii sale, pe care a onorat-o prin munca și succesele sale și care, la rândul ei, l-a apreciat cum se cuvine. În numărul 544 din 1984 al revistei noastre, a fost marcată și cea de-a 90-a aniversare a nașterii sale.

La centenarul nașterii lui Ludovic Feldman, aducem un omagiu acestui vrednic fiu al obștii, model de muncă și demnitate evreiască.

ALFRED SPIEGLER

UN CENTENAR SIMBOL

Un îndemn nerostit de la lupta pentru a trăi demnitate, o capacitate rar întâlnită de a crece vitalul în ințelegere, în timpul traversării de la un mal la celălalt, de la un secol la altul. Această ar putea fi primele impresii ale unei posibile schimbări de portret Solomon Mendelovici, care a împlinit, de curând, o sută de ani, pensionar la Căminul „Martin Băluș”. A suta zi de naștere a fost sărbătorită prin doar de prietenii și de personalul, de conducerea căminului, ci și de Liga inter-națională a veteranilor de război - filiala româniei, care i-a decernat o diplomă de onoare, de presa scrisă și vorbită.

Desigur, atingerea vârstei de o sută de ani, în condițiile unei puteri de judecată rămasă intacte și ale unui anume grad de vitalitate, reprezintă o performanță. Dar o viață de om, de evreu, care cuprinde un secol - și încă unul atât de frământat, cum a fost al XX-lea -, devine simbolică. Copilăria și adolescența nu sunt doar ale lui, ci și o imagine - răsfărată în memoria sa - a ștetului moldovenesc unde a răsunat lumina zilei, a unei familii evreiești cu tradiții tradiționale, cu atât efort al uneia dintre inagogie din Bârlad (orașul natal), părinte care i-a imprimat acel „idishkeit”, acel mod

evreiesc de a simți și a gândi care l-a animat toată viața. După studiile liceale, frecventarea cercurilor sioniste (a fost membru al organizației evreiești pentru tineret din Bârlad „Junimea sionistă”, care scoate și o revistă literară, condusă de A. Nora) și preocupările gazetărești (tânărul Mendelovici a fost colaborator la „Curierul israelit”), tinerețea i-a fost marcată de participarea și ilustrarea pe câmpul de bătălie în Războiul de întregire a României.

„După absolvirea, la București, a Academiei Comerciale și terminarea stagiului militar - povestește Solomon Mendelovici -, la 15 august 1916 am fost mobilizat și trimis pe front cu Regimentul 2 Roșiori. Am avut de dat lupte grele la Oituz, până am reușit să intrăm în inima Transilvaniei. În noiembrie 1916, nemții au spart frontul la Jiu. Am fost trimis acolo. Am sosit a doua zi după ce a murit Jeanne d'Arc a României, Ecaterina Teodorescu. În județul Teleorman, satul Prunaru, ne-am văzut impresurați de nemți. Singura soluție era să atacăm. Am pornit spre tranșeele inamicului. Când am fost cam la 500 de metri, au început să ne mitralieze. În 20 de minute, frontul nostru era o baie de sânge.

Am avut pierderi, dar am continuat lupta până când nemții s-au retras. Am ajuns și la Mărășești. Acolo ne-am organizat rezistența. Atât luptele de la Prunaru, cât și bătălia de la Mărășești sunt momente de eroism care au intrat în istoria României. Am avut mult camarazi evrei și neevrei căzuți pe front. Dar ceea ce mă doare cel mai mult a fost soarta nedreaptă a unora ca maiorul Sami Roeder, medic militar, coleg de școală și prieten, distins în mai multe rânduri cu decorații pentru merite deosebite în Războiul de întregire a țării, asasinat în timpul rebeliunii legionarofasciste de la București, în 1941. Dar parcă numai despre el e vorba?... În timpul lui Antonescu, părinții mei, rămași la Bârlad, au purtat steaua galbenă. Sora mea a fost silită să-și întrerupă studiile la Facultatea de Medicină din cauza persecuțiilor rasiale. Și eu stăteam cu sabia lui Damocles deasupra capului... Când a venit Antonescu la putere, eram director la Banca Mendelovici et Schäffer. Mi s-a impus să concediez toți funcționarii evrei”.

Îmi vorbește unul dintre puținii combatanți rămași în viață din Războiul pentru făurirea României Mari. Un ofițer al armatei române

distins cu două decorații „Victoria” și una „Bărbăție și credință cu spade”. Un supraviețuitor al Holocaustului. Un evreu care a avut toată viața conștiința identității naționale, a fost și a rămas credincios tradițiilor noastre.

Căminul „Martin Băluș”, unde s-a internat după ce soția lui s-a pierdut, este pentru el o a doua familie. Garsoniera în care locuiește e caldă, curată, luminoasă. Radioul deschis reprezintă pentru el atât de necesarul contact permanent cu lumea.

„Longevitatea lui Solomon Mendelovici nu este un caz izolat la noi - observă dl dr. Charles Crupariu, directorul căminului. Este rezultatul eforturilor colective ale tuturor celor care lucrează aici, de la infirmieră la medic, de la bucătar la mașghii, de la profesor de gimnastică la laborant...”

„În cadrul terapiei ocupaționale din cămin - relatează directorul administrativ Jean Știrbu -, dl Mendelovici a lucrat, până nu demult, la secția legătorie de cărți. Această terapie are ca scop menținerea sentimentului utilității, pe plan psihic și fizic, a pensionarilor noștri”.

Și, în încheiere, nu pot să nu leg aniversarea-centenar a lui Mendelovici de existența unui asemenea lăcaș de prelungire a vieții și de conservare - în limitele posibilului - a sănătății, în respectul valorilor iudaice, cum este Căminul „Martin Băluș”.

E.S.

MENIREA OMULUI: CREAREA DE VALORI

Urmare din pag. 1

exclusiv omenească, deoarece presupune tensiunea dintre sensibilitatea și intelectul omului. Tudor Vianu sublinia, acum mai bine de jumătate de veac, că „o mașină, adică o organizare de lucruri materiale în vederea producerii unor utilități, nu muncește; ea funcționează. Numai **persoanele**, indivizi izolați sau colectivități organizate, grupuri naționale sau profesionale etc., muncesc cu adevărat” (Introducere în teoria valorilor, 1942, p.95). Munca se desfășoară în lumina unor idei făurite prin saltul, specific uman, de la o experiență individuală la o expresie socială. Omul poate să producă prin muncă mai mult decât consumă, deoarece prin gândire poate să creeze o informație considerabil mai bogată decât informațiile primite prin simțuri. Prin gândire, omul se poate înălța de la oglindirea particularului la cunoașterea universalului. Plus-produsul și plus-cunoașterea au făcut din om cea mai negentropică ființă. Antropologia devine astfel o „Negentropologie”. Entropiei crescândă a naturii - tendința de a uniformiza prin dezorganizare - nu i se poate opune decât forța creatoare de cultură a omului, capabil să diferențieze prin neîncetate organizări și reorganizări. Natura ruinează, cultura construiește. Cu plus-produsul și plus-informația începe istoria culturii. Prin creație, omul devine singura ființă în stare să dea mai mult decât primește: **opere**.

Cultura este expresia diverselor atitudini ale omului față de natură: de **cunoaștere** - valoarea teoretică - de **credință** - valoarea religioasă -, **emoțională** - valoarea estetică -, **pragmatică** - valoarea etică -, **productivă** - valoarea economică -, **cetățenească** - valoarea politică și juridică. Valoarea teoretică se formează în conflictul dintre adevăr și eroare, care, în opoziție cu minciuna, nu ascunde adevărul, ci îl caută; adevărul este totdeauna relativ, deoarece Adevărul Absolut nu există, ci devine, prin acumularea fără sfârșit a adevărilor relative. Valoarea estetică se constituie în tensiunea dintre frumos și urât; o operă de artă este cu atât mai frumoasă, cu cât este mai expresivă, cu cât comunică mai pregnant o anumită atitudine față de lume. Valoarea etică se stabilește în lupta continuă dintre bine și rău. Valoarea religioasă se ivește prin diferențierea dintre sacru și profan. Valoarea juridică se zbate între just și injust. Valoarea economică se întemeiază pe opoziția dintre util și inutil... Natura este tot ceea ce omul a găsit la apariția lui, cultura este tot ceea ce i-a adăugat de atunci încolo. Natura se află dincoace de orice valoare; valoarea este apărut omului. Natura nu e nici adevărată, nici falsă, nici bună, nici rea, nici frumoasă, nici urâtă, nici dreaptă, nici nedreaptă; numai omul și creațiile sale pot fi. Lucian Blaga scria în 1920, în „**Pietre pentru templul meu**”, că „după ce descoperim că viața n-are nici un înțeles, nu ne mai rămâne altceva de făcut decât... să-i dăm un înțeles” (p.6), iar Petre Andrei, cam în aceeași timp, susținea că „viața ca atare nu e nici valoare, nici non-valoare, ci valoarea ei depinde de modul particular al fiecărui individ de a-i pune un scop, de a o aprecia... Desigur că viața e condiția valorilor culturale, dar nu e decât o condiție, care nu are valoare proprie, ci valoare condițională pentru realizarea altor bunuri. Prin urmare, viața dobândește valoare numai prin creația de opere, prin cultură” (Filosofia valorii, 1945, p.237).

Se poate spune că Dumnezeu l-a creat pe om în a șasea zi, tocmai pentru ca tot ceea ce a creat în primele cinci zile să capete un sens, o valoare. Însă lipsa de sens nu înseamnă și lipsa oricăror legi de dezvoltare, a oricăror relații și proprietăți generale ale lucrurilor. Gravităția universală, selecția naturală, rezistența materialelor există independent de capacitatea omului de a le descoperi și de a le valorifica prin scoaterea lor din anonimatul naturii.

Valoarea este proprietatea inerentă oricărei creații, iar creația este totdeauna spirit materializat într-o operă, după cum omul care o creează este materia spiritualizată prin vorbire. Cea mai intimă legătură dintre materie și spirit se află în cuvânt, care este deopotrivă sunet și înțeles. Știința îi aprofundează denotația cognitivă, arta îi dezvoltă conotația afectivă, începută prin elementele stilistice ale rostirii (tonul, accentul,

ritmul, debitul, mimica, gesturile), iar morala îi înfăptuiește dimensiunea pragmatică. Nu există spirit nematerializat într-o operă și nici operă lipsită de spirit. Un cuvânt care nu înseamnă nimic e doar gălăgie, iar o idee necristalizată într-un cuvânt este încă o stare sufletească. Intenția unei statui nu este încă artă, după cum dorința unei fapte bune nu este încă moralitate. Cultura se deosebește de civilizație nu pentru că prima e spirituală, iar cealaltă materială, ci deoarece cultura constă în raportul dintre om și natură, în vreme ce civilizația rezidă în raportul dintre om și om. Civilizația nu este „tehnică” prin care moare o cultură, ci însoțitoarea culturii, chiar dacă rămâne, din când în când, în urma ei, din pricina că stăpânirea mediului a înaintat mai repede decât stăpânirea de sine, cel puțin în Europa. În fața unei purtări necorespunzătoare, nimeni nu spune: „fiți, vă rog, cult”, ci „fiți, vă rog, civilizați”. Civilizația înseamnă, mai presus de toate, urbanitate, deoarece s-a dezvoltat în cetăți, în orașe, în metropole. Civilizația ține de morală, nu de tehnică. Un robinet care curge când e deschis și nu mai curge când e închis, nu invers, conține în el și spirit - ideea inventatorului - și civilizație - respectul față de celălalt. Creațiile omului aparțin culturii - ca izbâzni asupra naturii - și civilizației - ca victorii asupra lui însuși. Cultura și civilizația se opun naturii din afara și dinăuntrul omului, așa cum domesticirea se opune sălbăticiiei.

Valoarea nu este un efect al dorințelor noastre, ci al muncii unui creator.

„Valoarea - scria Emile Bréhier - nu mai e considerată o simplă proiectare a dorințelor noastre asupra lucrurilor. Ea are o structură complexă, ce înglobează, într-o legătură indisolubilă, un ecou al transcendentului, un creator, o operă și un subiect evaluator” (Mari teme ale filosofiei, Ed. Humanitas, 1993, p.100).

Cultura europeană se află astăzi în fața celei mai mari primejdii din istoria ei. Mijloacele narcotizante ale comunicării de masă, exaltarea trăirii în dauna rațiunii, ridicarea comunității deasupra individualității, singurul izvor al creației, estomparea opoziției dintre viață și artă de către antiartă, răspândirea nostalgiei după indistincția primordială dintre valori de dinainte de „păcatul” culturii - toate acestea aruncă din ce în ce mai mulți oameni din cultură înapoi la natura instințelor sexuale și de agresiune. Cultura și civilizația sunt mult mai recente și mai slabe în evoluția ființei umane decât natura; în momentul de criză cedează în fața izbucnirii vieții instinctuale, care nu mai poate fi ținută în frâu. Din principalul adversar al entropiei, cultura devine, din ce în ce mai amenințator, aliatul entropiei: uniformizează mentalitățile prin dezorganizarea diferitelor tradiții.

Procesul a început mai demult. Încă Ștefan Zweig, la începutul anilor treizeci, scria: „Secolul tehnicii uniformizează și depersonalizează din ce în ce mai mult individul, din care face un ins incolor; căpătând același salariu pe categorii, locuind aceeași case, purtând aceeași îmbrăcăminte, muncind la aceleași ore, la aceeași mașină, căutând apoi un refugiu în același fel de distracții, în fața aceluiași aparat de T.S.F., aceluiași disc fonografic, făcând aceeași sporturi, oamenii sunt, înfricoșător, din ce în ce mai asemănători...” (La guérison par l'esprit, 1937, p.313). Și Zweig n-apusca televiziunea, cu forța ei de omogenizare!

Soluția nu este nici tradiționalismul nereceptiv și nici inovatorismul fără rădăcini, ci organizarea unor comunități capabile să stimuleze individualitățile creatoare și să contribuie, cu diferențele lor, la dezvoltarea culturii mondiale.

Invidia gânditoare americane Susan Langer pe pisica ei, care nu se împiedică nici de principiile logice, nici de cele morale, exprimă și ea dorința retragerii din cultură în natură. Numai că omul nu poate trăi omenește în afara culturii. Poate să-și schimbe ideile și idealurile, dar nu poate trăi fără ele.

Cel mai omenească în om nu este natura din care a apărut, ci cultura la care s-a înălțat. Destinul omului este să trăiască inevitabil în opoziție permanentă a valorilor. Idealurile de bază ale iudaismului sunt speranța și dreptatea.

ADEZIUNI LA DECLARAȚIA PREZENTATĂ DE EMINENȚA SA LA TELEVIZIUNE

BUCUREȘTI

Prof. univ. Silviu Brucan
V. Frimu
Marian Feller
Ida Schottek, jurist
Martin Schottek, jurist
ing. Anton Proca
Liliana Proca
Beniamin Bacal
Estera Samuely
Sorin Marinescu
Rașela Calmanas
Beatrice Leibu
Lidia Serigher
Hana Avram
Vera Marinescu
Iulius Vais
Ec. Elias Zissu
Sandu Goldenthal,
contabil
Ing. Sorin Kalier
Blanche Kalier, contabil
Dr. Frederich Valda
Ada (Traulu) Cazan
Bertine Goldman
Salmon Rabinovici,
muzician
C. Aizic
Daniela Horovitz
Bernard Ioina
Avram Vais
Sofia Șvarț
Jac Sincar, mașghia
ALBA IULIA
Ludovic Farcaș
Paul Schlesinger
Dr. Vera Lilestein
Ludovic Gidali, șofer
Roza Tanislav
Ch. Ida Gînger
Saul Zoldeiter, contabil
Dr. Mihail Tanner
Farm. Vera Lia Tanner
Ing. Lia Borza
Letitia Marcovici, contabil
Iuliana Farkas, contabil
Geza Abraham
Isosif Fogel
Elisabeta Fogel
Adrian Lovinescu
Sonia Lovinescu
Eleonora Grund
Blamea Kovacs
Prof. Ilidco Fodarcu
Anca Aba
Gabriel Koszorus
Prof. Eva Koszorus
Adrian Georgescu
Edith Reinfeld
Maria Reinfeld
CARANSEBES
Benone Negomjireanu
BUZĂU
Levi Braverman
Ing. Isidor Svener
Rubin Aronovici, revizor
contabil
Saul Weiner
Lazăr Goldenberg
Iancu Fraiberg
Bernard Weiner, tehnician
BISTRIȚA
Farm. Ioan Nagy
Hillel Valtor, șofer
Prof. Frida Moldovan
Aurelia Lovy, fotograf
Estera Stein
Prof. Edith Tamaș
Octavian Iakab, cofetar
Fredri Deac, asistent medical
Coloman Grin
Maria Iungerman
Simion Rosenberg
DEVA
Andrei Hirsch, contabil
Leopold Geltner,
oficiant
Rozalia Rosenbaum
Lidia Lăcătușu
Margareta Roman,
farmacistă
Prof. Emeric Horovitz
Dr. Andrei Lörincz
Ing. Adrian Max
Cornelia Stănescu
Ernest Abraham
Eugen Moszkar
Ladislau Kümehel
Margareta Ștefănescu
Subing. Ladislau Max
Tiberiu Hirsch, finisor
textile
Ing. Gheorghe Grün
Alice Kaszgne
Aurelia Betea
Prof. Tania Radu
Ing. Ervin Szabo
BOTOȘANI
Ec. Hermina Muhlstein
Herșcu Ichil Segal,
instrumentist
Ec. Carol Leibovici
Isosif Calmanovici,
laborant
Iosub Aron, tâmplar
Șloim Rabinovici,
gestionar

Leon Dermer, contabil
Haim Zeld, muncitor
Herș Gheiber, croitor
Marcel Cohn, învâțător
Prof. Marica Schwartz
Rica Goldbaum
Itic Reful, comerciant
Ing. Ghidi Birnbaum
Dr. Rodica Birnbaum
Sali Haller, contabil
Dr. Iolanda Ceaușu
Dr. Aron Ceaușu
Prof. Beti Danilof
Ec. Saul Rotaru
Ec. Aurica Rotaru
Prof. Moritz Herșcovici
Betti Herșcovici,
contabil
Ing. Robert Goldenberg
Riți Goldenberg
Fred Goldenberg
merceolog
Mariana Goldenberg,
contabil
Octav Zingher
Aneta Zingher,
funcționar
Isosif Aizic, cizmar
Aurora Aizic, asistent
medical
Michel Finkel, achizitor
Bertha Finkel
Ing. Gustav Finkel
Farm. Beatrice Finkel
Tobi Segal, tehnician
Itic Coljocar, contabil
Mina Coljocar
Morel Dermer, tehnician
Burach Cohn, tâmplar
Etti Dermer
Prof. Sara Muklotani
Farm. Roza Weisz
Rozza Haftil, contabil
Eti Leibovici, funcționar
Harl Elenberg,
funcționar
Moise Elenberg, vitrinier
Tania Elenberg, creator
modele
Ing. Simion Glazberg,
bibliotecar
Mioara Glazberg,
bibliotecară
Robert Apothaim,
instrumentist
BRAȘOV
A. Gotterer
Herman Ilovici
Mihai Maimon
Dr. Edith Adler
Irina Adam
Eugen Benczel
Vilma Berl
Otto Bernstein
Lucia Boros
Ey. Berenke
Lazăr Bercovici
Clara Cristoreanu
Noemi Ciubotaru
Armin Czitrom
Miriam Carare
Alice Dinulescu,
funcționară
Samuila Oruker
Prof. Sidonia Elenbogen
Ettel Ermer
Estera Edelstein
Belina Eies
Al. Feher
Barbala Farkas
Isosif Farkas
Dr. Jack Friedel
Av. Farkas
Av. H. Gronich
Ghizela Goterer
Otto Graunfels
Dr. Ruth Greif
Dr. Roza Grosberg
Berta Grunberg
Ing. Ștefan Guth
Andrei Glantz
St. Gotfried
Judith Gales
Helenne Goldenfeld
Armeniu Gantz
Teodor Gombos, actor
Eva Gora
Aranka Herșcovici
Ing. Paul Habat
Riszo Holovitz
Leonard Iunius
Iosefina Izsak
Judith Ionescu,
tehnician dăntar
Olga Insler, contabil
Tiberiu Juncer
Dr. Isaac Katz
Ing. Iuliu Klausner

Zoltan Menczel
Leia Moscovici
Stela Mărgineanu
Alina Mărgineanu,
funcționară
Marinela Mugea,
funcționară
Prof. Beatrice Mediar
Galina Plugaru
Ana Petran
Prof. Martin Reinisch
A. Rosenberg, magistru
Mamin Rudich
Jana Schor
Melita Seiler
Farm. Paul Singer
Prof. Ibolya Szuk
Matilda Seeman
Piroksa Stavridis
Margareta Schiller
Nic Sechter
Av. C. Samson
Al. Szabo
Prof. Eric Silianu
Aranka Traubkatz
Estera Triguc
Ec. Isaac Tinichigiu
Cecilia Urziceanu
Sig Weiss
Prof. Felicia Vecsler
Ing. Nadia Vecsler
Lidia Weinberg
Piroksa Weisz
St. Gerlei
Gh. Gerlei
Peter Gerlei
Ing. Petru Zaitontz Lili
Orvachel
S. Mihaly
Miva Blatt
SF. GHEORGHE
Livia Bercovici
Zoltan Lustig
Francisc Lovi
Ella Szanta
COVASNA
Gavril Lazăr
BAIA MARE
Ludovic Kahan
Iuliu Fîlop, contabil
Dr. Agneta Czap
Rozalia Deutsch
Mihai Eliskovits
Armin Fogel
Laszlo Frankel
Veronica Freund
Agneta Fîlop
Margareta Glück
Sura Goldstein
Bernat Herșcovits
Elisabeta Hiresch
Avram Josipovits
Ester Jakabivits
Emerich Kornreich
Alex. Königlstein
Ludovic Markovits
Ferdinand Markovits
Alexandru Folovar
Elisabeta Retczar
Andor Rozsa
Simion Samuila
Prof. Ana Salic
Alex. Schlesinger
Ilona Tolnai
Zemira Weisz
Sandor Weisz
Alexandru Weiszner
Ana Wertheimer
Frederic Löbel
Rozalia Dunca
Eugen Ferencz
Eduard Frenkel
Nely Frenkel
Desideriu Fîlop
Desideriu Friedman
Ing. ch. Jak Goldstein
Avram Herșkovits
Albert Hirsch
Clara Hirsch
Rozalia Jakobovits
Solomon Katz
Rozalia Rorureich
Elemer Lóvi
Paul Markovits
Ghizela Pop,
asistent medical
Eugen Reinfeld
Maria Roth
Gabriela Rozas
Ing. Salic Nachman
Otto Barudi
Vasile Tolnai
Erica Vârșescu,
bibliotecară
Prof. Nicolae Weisz
Tiberiu Weisz
Dr. Ștefan Lerner
Ghizela Haday
Monica Löbel

ADOLPHE CRÉMIEUX

Ne amintim cu venerație de Adolphe Crémieux (1796—1880), personalitate complexă, avocat, om de stat, intelectual desăvârșit, cărui îi datorăm profesiunea de credință: „Să întindem fraților noștri de pretutindeni, de toate culturile, o mână fraternală”.

Fidel concepției exprimate la una din adunările Alianței Israelite Universale¹ — fondator și președinte, din anul 1863, însuși Crémieux — și mult înainte, își va exprima convingerile etice cu hotărâre. De altfel, în apelul Alianței Israelite Universale, insistându-se asupra faptului că, în orice condiții, „cauza israelită este legată de cauza civilizației”, se subliniază că poporul evreu, atât de împilat, având ca dușman opresiunea, are drept standard permanent justiția, iar ca scop general „propagarea fraternității umane...”.

Referindu-se la reprezentanții Alianței Israelite Universale, unul dintre conducătorii junilor turci afirma: „Ei, reprezentanții Alianței Israelite Universale, ne-au făcut cunoscuți pe Jean Jacques Rousseau, Victor Hugo, Voltaire și Pascal... Ei... ne-au adus cultura franceză și ne-au făcut cunoscut progresul civilizației europene...”.

Ca avocat, din anul 1830, la Curtea de Casație din Paris, precum și ca deputat în Parlamentul Franței (1842—1846), în nenumărate ocazii Crémieux nu a pledat numai pentru cauza evreilor de pretutindeni, ci a propus chiar un număr de reforme administrative în legislația franceză. Lui îi revine meritul de a fi inițiat legea privind abolirea sclaviei în coloniile franceze și a pedepsei capitale pentru delictul politic. Lui i se datorează și abolirea, pentru evrei, a jurământului „mi re j'daico”, întrucât — susținea el pe drept cuvânt — toți cetățenii unei țări trebuie să depună același jurământ. Printre rezultatele luptei sale pentru dreptate socială se înscriseră și măsura lăsată de statul francez privind acordarea cetățeniei franceze evreilor din Algeria, prin Decretul din 24 septembrie 1870. Iată doar unii dintre argumentele sale: „De ce evreii, care, în război, ca și ceilalți cetățeni, își dau sângele pe câmpurile de luptă pentru gloria patriei franceze, să nu participe și în timp de pace la cuceririle nu mai puțin glorioase ale progresului, ale umanității?”.

Străduindu-se să risipească prejudecățile existente împotriva evreilor și a iudaismului, Crémieux a apărut, în calitate de avocat, o comunitate de evrei din Turcia (1840), acuzată pe nedrept de omor ritual. Sfîdînd acest act barbar antisemit și de fanatism religios, el și-a spus ferm convingerile, alături de mulți alți intelectuali evreii (sir Moses Montefiore, savantul orientalist Solomon Munk, Nathaniel de Rothschild ș.a.), cerând autorităților eliberarea celor șapte personalități evreiești încarcerate sub această infamă acuzație antisemită.

După Revoluția de la 1848 din Franța, la care Crémieux a luat parte, este numit ministru al justiției, iar în anul 1875, este ales, de către Adunarea Națională din Versailles, membru pe viață al Senatului.

Convins că numai prin cultură situația evreilor de pretutindeni va cunoaște o reală prosperitate, a insistat permanent pentru necesitatea înființării unor școli în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Astfel, la Tetuan, în nordul Africii, în anul 1863, a fost ridicată și subvenționată prima școală de acest gen.

Este interesant de amintit — fapt consemnat de M. Schweig² — că Adolphe Crémieux nu a ezitat să dea o replică împăratului Napoleon al III-lea, care a acuzat poporul evreu de „crucificarea lui Mesia”, afirmație care ar fi dat naștere, evident, unui nou val de antisemitism: „Câte torente de sânge nu s-au vărsat de-a lungul veacurilor din cauza acestor susțineri neghioabe! Ține oare Napoleon al III-lea ca, prin această calomnie, să avem parte de un nou măcel, de o nouă vărsare de sânge? Nu, numai un demon rău a putut pune în gura împăratului aceste cuvinte fatale”. Protestul ilustrului om politic a fost reprodus în toate ziarele europene și în cele de peste Ocean, iar împăratul nevoit să-și retragă această falsă afirmație, în urma argumentărilor lui Crémieux.

Cuvintele marelui democrat sunt valabile și azi și ele pot fi deopotrivă adresate ponegriților noștri — acelor politicieni și așa-zisi oameni de cultură care nu se sfîșec să ridice stindardele negre ale antisemitismului, ajungându-se până acolo încât să se

propage ideea inexistenței Holocaustului evreiesc, a celor șase milioane de victime, martiri ai poporului evreu.

În anul 1866, îl aflăm pe Crémieux și în țara noastră, mînat de dorința de „a pleda cauza evreilor români”. Este omagiază de ziarele vremii, indiferent de culoarea politică — „Românul”, ziarul lui C.A. Rosetti, „Trompeta Carpaților”, a lui Cezar Bollică, „Fraternitatea” ș.a.: „Ne facem o datorie de a anunța cetățenilor Capitalei sosirea dlui Crémieux, acest însemnat bărbat către care avem o datorie de îndeplinit ca români”. Se subliniază faptul că „în toată viața sa dl Crémieux și-a căpătat titluri la recunoștința românilor... a bucureștenilor, adică întâii autori ai revoluției, al cărei sîc s-a făcut dl Crémieux și colegii de guvern”.

Prezentându-l estfel, ziarul „Românul” se referă la rolul jucat de Crémieux și de ceilalți membri ai guvernului Republicii Franceze în neacceptarea propunerii Rusiei de a recunoaște Republica Franceză cu condiția libertății de acțiune acordată Rusiei în Principatele Române: „Domnul Crémieux și ceilalți membri ai guvernului refuză de a primi această condițiune. El declară că

„... Cauza israelită este legată de cauza civilizației...”

toate popoarele, fie mici, fie mari, sunt solidare între dănele și cauza lor este una și aceeași. Franța nu primește o recunoaștere cu sacrificarea unei națiuni... Atîta timp cît Crémieux și ceilalți membri ai guvernului au fost la putere, autonomia țării noastre fu respectată...”.

Tot din presa timpului, aflăm că el a fost întîmpinat cu sentimente deosebite de către fruntașii politici ai vremii, în frunte cu Ion Brătianu, șeful guvernului, de C.A. Rosetti și chiar de către principele Carol, cu care a avut dese convorbiri, privind îndeosebi „acordarea egalității politice în statul român coreligionarilor săi...” Prințul a promis atunci marelui avocat Crémieux întreaga sa înțelegere privind „emanciparea totală a evreilor”.

De altfel, într-o scrisoare adresată din exil domnului Aaron Ascher și I. L. Weinberg, datată Rusciuc 11/23 mai 1857, C. A. Rosetti își afirma simpatia față de poporul evreu, față de tradițiile sale, pe care, spunea marele om al timpului, le-a descoperit încă din copilărie, când, „cu capul pe genunchii mamei mele... ascultam... istoria poporului lui Israel, până ce adormeam, repetînd în minte-mi faptele eroilor și ale martirilor voștri...”.

În Camera Deputaților, vorbind celor ce l-au invitat, Crémieux a insistat asupra emancipării evreilor: „O prejudecată violentă domină în chestiunea emancipării evreilor. Este această ură dreaptă, legitimă? Dumneavoastră, care imitați Franța, să știți că aceasta are ca principiu Libertatea și Egalitatea tuturor, că acest principiu formează unul din primele drepturi ale omului”.

De atunci au trecut aproape 130 de ani și iată-ne puși în fața necesității de a ne

aminti cuvintele lui Crémieux, eforturile lui stăruitoare în favoarea binelui, a umanității.

Pentru a omagia și onora memoria lui Adolphe Crémieux, la numai doi ani după moartea sa, în anul 1882, s-a hotărât crearea în Țara Sfîntă, la Ierusalim, a unei școli profesionale internat, devenită instituție unică în felul ei în întregul Orient, avînd numele „Fundatia Crémieux”. Aici s-au format mecanici, tîmplari, fierari, topitori, turnători, dar și oameni de artă, sculptori, artiști care să populeze toate orașele și coloniile agricole.

Oameni de talia lui Crémieux nu mor, ei ne părăsesc doar, lăsînd să rodească ideile lor umanitare. Să ne plecăm cu respect și evlavie asupra memoriei sale.

EVELIN FONEA

¹ Scopul acestei asociații a fost nu numai ridicarea spirituală și materială a evreilor, ci și apărarea intereselor lor, atît în Franța, cît și peste tot unde exista populație evreiască.

² M. Schweig. Fapte și Idei, 1931.

UN „COMPLIT EVREIESC”

Alexandr Kulakov, șeful Frontului patriotic național ortodox „Pamiat”, a atacat recent teoria lui Einstein „E = mc²” drept un „complot evreiesc”.

Într-un interviu cu cineastul independent Leonid Kelbert — cu ocazia turnării unui film despre Kulakov — șeful „Pamiat”-ului a declarat: „Eu nu cred în această teorie, că nu poți călători mai repede decît viteza luminii. Aceasta servește numai să înșele lumea creștină. Pentru arienii nu există limite”. Chiar așa!???

Grupul lui Kulakov a susținut coordonarea activităților „Pamiat”-ului cu „Frontul Național” al lui Le Pen, cu „Partidul european” al lui La Rouché și cu „IRA”. Kulakov susține, de asemenea, pe Moamar Khadafi din Libia, ale cărei cărți au fost distribuite de grupul lui Kulakov printre musulmanii sovietici. Membrii „Pamiat”-ului, condus de el, au organizat demonstrații propalestiniene și antisioniste.

(Din „Jewish Chronicle”)

Din presa evreiască mondială

Prestigioasa revistă evreiască britanică, trimestrială, „The Jewish Quarterly”, atît prin excepționale condiții grafice în care apare (hărți, ilustrații, modul de aranjare a materialelor), cît și prin conținutul său, constituie o publicație literară și una de idei (dar, evident, nu de „actualități”, în sens jurnalistic).

Ne propunem să prezentăm un număr al revistei, 143, din volumul 38, rubricile periodice fiind: editorial (articol din care cităm: „...pentru mulți dintre evrei amintirea istoriei constituie a 11-a poruncă — să-ți amintești și să nu uiți!”), note și comentarii pe mai multe teme; am remarca nota intitulată „Festivalul anual al filmului”, în care ne este prezentat al 7-lea festival al filmului evreiesc de la Londra, la National Film Theatre, și sunt trecute în revistă filmele prezentate, printre care și documentarul „Ultimii marani”, despre evreii portughezi trecuți oficial la catolicism, dar păstrându-și în ascuns religia mozaică și filmul intitulat „Fuga spre Soare Răsare”, în care este relatat episodul celor 20 000 de evrei scăpați de persecuția nazistă și refugiați la Shanhai, 7 articole, 9 recenzii, câteva poezii, scrisori ale cititorilor. Revista ne prezintă și titlurile unor cărți recent publicate (cu scurte explicații despre aparițiile respective); de exemplu: „The Jews of Vienna in the Age of Franz Joseph”, de Robert S. Wistrich, „The Encyclopedia of Jewish History” (cu mai mulți autori).

Două dintre poeziile publicate aparțin lui Moris Farhi, poet și prozator, membru al comitetului editorial al revistei.

Dintre articole, menționăm: „Arhivele Auschwitz de la Moscova”, de Gerald Fleming, „Conversație cu Isaiah Berlin”, de Ramin Jahanbeglo (Isaiah Berlin a fost profesor la Oxford, președinte al Academiei britanice în perioada 1974—1978, autor al mai multor volume, dintre care am menționa „perioada iluminismului”, „Vico și Herder”).

În articolul despre Declarația Balfour, semnată de Mark Levene, se pune accent pe interesul pe care l-a avut Marea Britanie de a sprijini crearea unui „cămin” pentru poporul evreu în fosta Palestină; punctul de vedere al autorului nu poate fi neglijat, față cu faptul că, de obicei, Declarația Balfour este analizată numai în cadrul istoriei reînființării Statului Israel. „Gînduri sub bombardament” se intitulază o convorbire pe care Eric Lee a avut-o cu cunoscutul scriitor israelian Amos Oz.

Dintre recenzii, menționăm pe aceea a lui Nicholas de Lange, despre lucrarea „The Cambridge History of Judaism, Volume Two: The Hellenistic Age”, publicată de Cambridge University în 1989 (recenzia reprezintă mai mult un comentariu critic; sunt interesante considerațiile în legătură cu termenul de elenism, termen creat de istoricul Gustav Droysen la jumătatea secolului trecut), pe aceea a lui Alexander Bredie, despre două lucrări publicate în 1989 și 1990, privind viața și opera lui Maimonide ș.a.).

BETINIO DIAMANT

ÎNȚELEPCIUNE IUDAICĂ (IV)

Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

Pasărea cea făcătoare de minuni. Cine o prinde?

Rabi Israel Baal Șem Tov a trăit în vecinătatea Carpaților nordici, prin veacul al XVII-lea. La Piatra-Neamț, există o sinagogă mică făcută din lemn, în care - tot legenda, bat-o vina! - s-ar fi ascuns Petru Rareș de urmărirea dușmanilor săi. Rabi Israel cobora adesea din văgăunile Ceahlăului, prin „Valea jidovului” și se ruga acolo la Dumnezeu lui Israel. I s-a dat porecla de „Baal Șem Tov” („cel care are un renume bun”), căci întemeiasse o grupă de HASIDIM (dreptcredincioși) dintre oameni simpli și săraci, cei care trudeau din zori și până în noapte și n-aveau timp să buchisească prea mult prin Cărțile Sfinte. În schimb, Rabinul lor nu învăța numai pentru îmbogățirea minții sale, nu se ruga numai pentru curățenia sufletului său, ci în ale sale cântece duioase, în ale sale dănțuiri care parcă se înălțau în slăvile cerești, în tot ce făcea, ce simțea și ce gândea, îi cuprindea pe toți bieții săraci. De aceea, ei l-au iubit nespus de mult și din seminția sa a răsărit și dăinuiește până în zilele noastre HASIDISMUL, care cuprinde milioane de înflăcărați ucenici la Ierusalim ca și la New York, la Melbourne ca și la Johannesburg. Pretutindeni în lume, urmașii lui Baal Șem Tov sunt părinții sârmanilor. La noi, în România, la Pașcani și la Buhuși, la Adjud, la Ștefănești și la Sadagura, vechi clădiri mai stau măturie a gloriei acestei renașteri sufletești, care-i aducea pe cărările Moldovei, Transilvaniei și Bucovinei, generații de-a rândul, pe distopoliu lui Rabi Israel și ai urmașilor săi.

În peregrinările sale prin munți, în a căror singurătate sufletul său se apropia mai bine de Părintele Cereș, Baal Șem umbla îmbrăcat cu un suman țărănesc și purta o căciulă ciobănească ce se potrivea cu doinele pe care le cânta și care, până în ziua de azi, constituie laitmotivul celor mai sfinte ale noastre rugăciuni.

De sărbători, desigur că Rabinul se ruga în mijlocul obștii sale, în sinagoga sârăcimii. (Am mai apucat și noi „lupta de clasă” la sinagogi. Era una a cizmarilor, una a croitorilor, a dulgherilor, a fierarilor și mai erau și acelea ale „negustorilor” și acelea ale Comunității și acelea care purtau numele unui evreu mai dărnice. „Clasele” se orânduiau și la sinagogă - n.n.)

Ordinea rugăciunilor cuprindea una centrală, numită „Șemone Esrei”. Toți enoriașii o rostesc în șoaptă (în dialogul cu Dumnezeu, El aude și șoaptele), iar apoi cantorul o repetă cu glas tare. Acesta nu începe repetarea până când Rabinul

nu termină rugile șoptite. Aceasta e o uzanță generală și un semn de respect față de Rabin.

În ziua de Roș-Hașana (anul nou iudaic), această rugă e foarte lungă, iar Baal Șem o rostea în decurs de multe ceasuri, timp în care membrii obștii care terminaseră ruga îl așteptau pioși pe Rabin.

Într-un an, oamenii s-au gândit, cunoscând cum s-au întâmplat lucrurile în anul precedent, că n-are nici un rost să stea ceasuri întregi în așteptare. Sinagoga s-a golit treptat și enoriașii au pornit la plimbare.

Din întâmplare, după numai un sfert de oră, cineva intră în sinagogă goală și, spre surprinderea sa, îl găsi pe Rabin plimbându-se prin sinagogă, căci isprăvisse „Șemone Esrei”.

Era ciudat și oamenii nu înțelegeau deosebirea dintre acest an și cei precedenți, în care aceeași rugă, la același Rabin, dura mai multe ore.

Rabi Israel le explică deosebirea printr-o parabolă: „Un grup de vânători zăriră într-o bună zi, în desișul codrului, «pasărea măiastră», pe vârful unui copac înalt, încurcată în crengile acestuia și neputând să-și ia zborul. Era pasărea care cânta, în triluri fermecătoare, ca nici o alta, era pasărea cu pene de aur, unică în lume, de multă vreme căutată. Ea nu trebuia omorâtă, ci eliberată. Scară nu exista, în inima pădurii. Ce era de făcut? Oamenii au găsit soluția. Au alcătuit o piramidă, urcându-se unul pe umerii celui alt, astfel că cel din vârf a putut să apuce cu ale sale mâini pasărea cea mult râvnită.”

Rabi Israel se opri aici. Oamenii erau nedumeriți. Care era legătura dintre rugăciune și pasăre? Baal Șem continuă: „Ei bine, nu-i așa că ideea a fost bună și a asigurat reușita? Dar, spuneți-mi, vă rog, iubiiți mei, ce se întâmpla dacă vreunul din componenții «piramidei umane» ar fi avut năstrușnica idee să se dea la o parte? Se răsturnau cu toții și pasărea tot în vârful copacului își făcea veacul”.

„Acum înțelegeți?” - rosti Rabinul „morala fabulei”. „Ascultați și veți înțelege. Când stau în față la amvon și mă rog lui Dumnezeu, iar o întreagă sinagogă plină de nevoi, de necazuri, de nenorociri se află în spatele meu, atunci, nu-mi ajung nici zile, nici nopți, ca să plâng înaintea Tatălui nostru Cereș și să implor sănătate, îndurare și milă pentru fiecare din voi. Atunci, deși îmi pare rău că așteptați, știu că o faceți pentru binele vostru.

Dar azi? Când sinagoga din spatele meu nu cuprindea nici tipenie de om, soluți cui am fost, apărătorul cui? Al nimănu. De aceea „Șemone Esrei” din acest an n-a durat decât un sfert de oră.

Vreți să vă fiu sol? Stați în spatele meu, căci numai astfel mă simt în putere să fac să pomească din pieptul meu, din gura mea, din întreaga mea ființă, dorințele, plângerile și rugile voastre” - își încheie marele învățat parabola și a ei frumoasă tălmăcire.

Parabola e valabilă nu numai de Anul Nou, ci în toate zilele anului. Ea e valabilă nu numai pentru Baal Șem, ci pentru toți Rabinii care simt nevoia să-și apere comunitatea. E, mai ales, valabilă pentru cei care preferă plimbarea în loc să stea în spatele Rabinului.

PREGĂTIRI DE PESAH 5754

Am primit de la Cabinetul Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen următoarea:

În anul acesta, prima zi de Pesah începe din seara zilei de sâmbătă 26 martie 1994. Ca atare, sâmbăta respectivă este Erev Pesah (Ajun de Pesah). Se creează deci o situație specială.

După cum se știe, pregătirile de Pesah constau în curățirea întregii case, în cele mai tănuite locuri, de Hameț, adică de orice firimitură de pâine sau alt aluat, iar apoi, în seara premergătoare ajunului de Pesah, se face Bedikat Hameț, adică resturile de aluat dospit rămase se strâng într-un singur loc, rostindu-se o rugăciune. A doua zi (Erev Pesah - Ajun de Pesah), se face arderea Hamețului. Dimineața, până în jurul orei 9,30, se mănâncă alimente hameț (pâine), iar apoi, până la 10,30, se ard și firimiturile de la masă, iar din acest moment nu mai e permisă sub nici o formă consumarea de Hameț. Nici azimă nu e permisă să se consume în întreaga zi a ajunului de Pesah. Astfel, seara, la rostirea Hagadei, atunci când terminăm partea întâi a cărții și ne spălăm pe mâini, rostim ruga pentru consumarea azimei „Al ahilat Matza”, pe o azimă din care nu am gustat toată ziua. Deci, nici pâine, nici azimă. În schimb, mâncăm cartofi sau latkes din cartofi, ca substitut de pâine.

Acum să vedem dacă în acest an se poate proceda la fel. Sâmbătă fiind Erev Pesah, arderea Hamețului trebuie anticipată, căci în zi de Șabat nu e voie să se aprindă focul și cartofii nu se pot fierbe, deoarece ne lovim iarăși de interdicția Șabatului.

Lată deci orânduirea specială făcută de înțelepții noștri pentru un astfel de an (când Erev Pesah cade în zi de Șabat).

1) Bedikat Hameț trebuind să se facă „la lumina unei lumânări aprinse”, nu se face vineri seara (Șabat), ci se anticipează joi

seara.

2) Arderea - Biur Hameț -, din acest motiv, în loc să se facă de Erev Pesah, a sâmbătă 26 martie, se face și ea anticipat vineri 25 martie, la ora 10,30 a.m.

3) Spre a se evita confuzia, recomanda întreaga mâncare pregătită de vineri (sâmbătă nu se pot fierbe bucate) și făcută în vesela de Pesah, după ce veselele tacămurile din tot anul au fost scoase în cameră separată.

4) Vineri seara, la cea dintâi masă Șabat, se folosesc, pe o față de masă specioasă halot - pâinile de Șabat. După masă, pe mâini și rostirea binecuvântării de Hameț resturile, firimiturile de pâine și apa se aruncă afară în curte și se înalță fața de masă care a fost pâinea. Pe o altă față de masă servește masa gătită pentru Pesah, folosind vase și tacături speciale pentru zilele acestor sărbători.

5) Sâmbătă dimineața, serviciul divin termină cel mai târziu la orele 8,30. E preferat ca sinagogile să pregătească pâinițe mici care enoriașii să poată face, imediat după rugăciune, binecuvântarea pentru pâinea Hamotzi -, iar apoi resturile se aruncă în curte.

6) După ora 9,30, nu se mai consumă sub nici o formă, Hameț. Se pregătesc vineri cartofi, latkes sau alte mâncăruri. E interzisă consumarea azimei până la Șabat după spălarea pe mâini, după partea întâi.

7) Eventualele vase, solnițe etc. care s-au utilizat la gustarea de Hameț, la începerea mesei, se îndepărtează imediat într-o încăpă care nu se utilizează în întreaga sărbătoare de Pesah.

Cu urarea de Hag Kașer Vesameiahl!

Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

ANUNȚ privind distribuirea azimei

COMUNITATEA EVREILOR DIN BUCUREȘTI ANUNȚĂ CĂ PENTRU SĂRBĂTORAREA DE

PESAH 5754 (1994)

DISTRIBUIREA AZIMEI (MATZOT) ȘI A FĂINII DE AZIMĂ SE FACE LA CENTRUL DIN:

SINAGOGA BEIT - HAMIDRAȘ
(Calea Moșilor nr. 76)

După următorul program:

DUMINICĂ	20 MARTIE 1994	orele	8-18
LUNI	21 MARTIE 1994	orele	8-12
MARTI	22 MARTIE 1994	orele	8-12
MIERCURI	23 MARTIE 1994	orele	8-18
JOI	24 MARTIE 1994	orele	8-18
VINERI	25 MARTIE 1994	orele	8-13

În zilele de HOL HAMOED

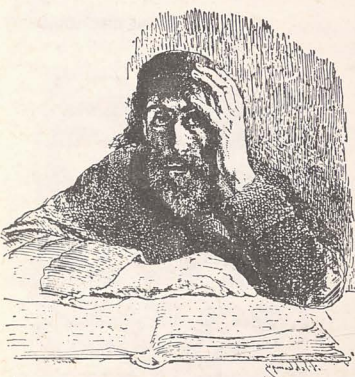
MARTI	29 MARTIE 1994	orele	8-12
MIERCURI	30 MARTIE 1994	orele	8-12
JOI	31 MARTIE 1994	orele	8-12
VINERI	1 APRILIE 1994	orele	8-12

DISTRIBUIREA SE FACE PE BAZA BULETINULUI DE IDENTITATE ȘI A CHITANȚEI DE PLATA LA ZI A CONTRIBUȚIEI.

ANUNȚ

Rugăm persoanele care, în perioada noiembrie 1940 - ianuarie 1941, au fost în arestul Prefecturii Poliției din București să comunice în scris adresa sau numărul lor de telefon Federației Comunităților Evreiești din România, str. Sf. Vineri nr. 9, sector 3, cod 70478, București.

Este vorba de o problemă judiciară foarte importantă.

Povestea Purimului NU VREM SĂ MURIM PRIN SĂRUT

Urmare din pag. 1

sinucidere națională. Ce n-a reușit Nebucadnețar, adică exterminarea totală, se produce prin abandonarea numelui, a tradiției, a învățăturii, prin propria voință de dispariție.

„Moartea prin sărut” în locul celeia prin sabie. Până când? Până când El, cel nevăzut, dar peșnic prezent, El dreghe lucrurile - și drama începe...

Apare un Haman. Era fatal să apară. „Pentru dragoste e nevoie de doi”. Acesta nu e, poate, un proverb rabinic, dar exprimă realitatea.

Toți, toți trebuie omorâți. Nu s-a sculat Mordehai în fața lui Haman? Nu numai el, cel care a „comis marea crimă”, ci toți, pruncul din leagăn, moșnegii din sinagogi, toți trebuie spânzurați.

Oamenii sunt încă primitivi. N-au încă mine explozive, însă spânzurații au destule.

E adevărat, conștientizarea e imensă. Nu numai în cartierul evreiesc, nu numai în Calea Văcărești a orașului Susa, ci în întregul oraș și în toate celelalte. Soarta unui întreg popor e pecetluită.

Luați însă aminte, evrei și neevrei! Nu vă speriați! Precum, în tragediile antice, corul nevăzut își spune cuvântul, tot astfel și aici, în Cartea Esteri. El, tot El, are o însușire dominantă: **Dumnezeu are umor**.

O spune David în Psalmul 2: „Cel care în ceruri sălăluiește zămbește: El, Stăpânul, își bate joc de ei”. Nevăzut, totuși, El e marele regizor.

„Patruzeci și opt de bărbați profeți și șapte femei profetes au avut evrei, dar: toți laolaltă nu au reușit să îi readucă la iudaism, cum a izbutit un singur Haman”. (Talmud Babilon, Tractat Meghila, folio 14).

Cum? Insomnii din „acea noapte” a împăratului îl face să asculte citirea cronicilor

și să afle despre actul de loialitate al lui Mordehai și astfel aduce întorsătura dramei, care e salvarea.

Morala? Vai de noi când destinul nostru depinde de insomnia unui monarh. Cum să ne bucurăm? Dar dacă se găseau pe atunci somnifere mai eficace și Morfeu nu l-ar fi scăpat din brațe pe bietul împărat, ce se întâmpla cu noi?

O carte, o carte întreagă, cu toate amănuntele, cere Ester „politologilor” săi, o carte în care cei ce „înțeleg vremurile” să știe să transpună epopeea din epoca medo-persană la oricare meridian și la orice epocă, astfel încât fiecare generație să învețe ceva din Meghila Ester și să nu se mai resemneze cu astfel de sărbători, cum e Purimul. Să știm a smulge masca de pe chipurile tuturor hamanilor, să știm să ne afirmăm identitatea, crezul și învățătura, să știm să fim evrei demni, să știm a învăța din amarele lecții ale dramelor noastre multiple, chiar ale acelor „neconsumate”, să știm să fim treji chiar atunci când Ahașveros dorme.

Meghila trebuie învățată bine, căci altfel hamanii ne pândesc. Degetul arătător al Esteri - din vestitul tablou al lui Rembrandt - se îndreaptă spre Haman. Să nu ne ascundem degetele noastre arătătoare. Să le îndreptăm spre hamanii vremurilor noastre. Spre binele popoarelor și nu numai spre salvarea noastră, căci așa scrie în Meghila.

Aceeași capitală, aceleași noroade, ieri buimăcite de oroarea Holocaustului decretat, renașc de la tristețe la bucurie. Întreaga împărăție din Susa prăznuiește viața și al ei triumf asupra morții.

În acest sens, Purim e o sărbătoare, nu numai a evreilor, ci a tuturor ființelor create după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Dr. Arthur Maiersohn la 88 de ani

Personalitate remarcabilă a medicinei din România și a vieții comunitare evreiești, dr. Arthur Maiersohn a împlinit de curând frumoasa vârstă de 88 de ani.

Născut la București, urmează cursurile primare la Școala „Ronetti Roman”, unde deprinde primele noțiuni de ebraică și de iudaism, apoi studiază la Gimnaziul evreiesc „Libros” și la Liceul „Gh. Lazăr”, unde, premiant fiind, este ales președinte al Societății literare cu același nume.

Înscriindu-se la Facultatea de Medicină, se confruntă cu agitația antievrească, ce începuse să prolifereze lozincile „numerus clausus” și chiar „numerus nullus”.

Membre al Asociației Studenților Evrei, face parte din delegația care a participat la festivitățile de încoronare a regelui Ferdinand și reginei Maria, la Alba Iulia. Ulterior, este ales președinte al organizației de tineret a Uniunii Evreilor Români.

Devenit medic internist în inima cartierului

evreiesc din București, își dedică activitatea apărării sănătății membrilor obștii noastre, fiind, totodată, medic și profesor de igienă la școlile evreiești „Iacob și Carolina Löbel” și „Cultura 2”. Contribuie, ca vicepreședinte, la bunul mers al secțiilor Școli și Asistență ale Comunității Evreilor din București.

După 1944, ocupă funcții didactice și de specialitate în învățământul de stat, în Ministerul Silviculturii, Ministerul Sănătății etc. Participă la Congresul de Medicină Școlară și Infanțilă de la Praga, din 1967.

După pensionare, aduce o contribuție importantă la organizarea asistenței medicale comunitare din Capitală și din provincie, inclusiv ca medic-șef al F.C.E. și ca medic șef al Policlinicii C.E.B., până în 1983. Din 1978, funcționează ca președinte al Templului Coral din București.

Cu prilejul frumoasei aniversări, dr. Arthur Maiersohn a primit felicitări din partea Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, a conducerii F.C.E., C.E.B. și Templului Coral, felicitări cărora le alăturăm și pe acelea ale redacției noastre.

AD MEA VEESRIM I

Cultură și asistență socială

Bacău CONFERINȚĂ

Nu de mult, în sala muzeului nostru, peste o sută de enoriași au asistat la o frumoasă conferință ținută de ziaristul G. Iosub, care a expus tema: „Un interviu imaginar cu Golda Meir”.

Conferința a fost urmată de un frumos program artistic, prezentat de corul de copii de la „Talmud Tora” al Comunității noastre. Copiii Gotesman, Gabriel Kaltman, Carla Rubingher, copiii Lupu, surorile Briff (trei fetițe), copiii Maier, Andreea Sonweter au dat viață unui reușit spectacol evreiesc, aplaudat cu toată dragostea de cei prezenți. Foarte mult a fost aplaudată micuța Bianca Briff, care a recitat o poezie dedicată sărbătorii de Hamișă Asar Bisvat.

După încheierea spectacolului, conducerea Comunității, copiii și unii dintre părinții copiilor s-au întrunit în sala cursului de Talmud Tora, unde a fost sărbătorită ziua de naștere a cursantei Miriam Briff, un gest semnificativ inspirat de faptul că Miriam Briff a câștigat un concurs organizat de școala unde este elevă. Printre altele, a fost recompensată de postul local de radio, care i-a acordat o emisiune specială de 20 de minute înregistrată de Radio Star - Bacău, casetă ascultată de cei prezenți. Întrebată ce melodii ar dori să i se cânte, a cerut muzică evreiască, dedicând-o părinților, președintelui Comunității Evreilor din Bacău și profesorului de la cursul de Talmud Tora.

Cei prezenți au ascultat cu plăcere melodiile solicitate, care au încheiat cum se cuvine o frumoasă manifestare a Comunității Evreilor din Bacău.

LA O ANIVERSARE

La 27 decembrie 1993, doamna Rosenthal Tauba, asistata noastră, a împlinit venerabila vârstă de 90 de ani. Domnia-sa este singură și primește de la F.C.E. sprijinul material cuvenit. Zilnic, o femeie de serviciu o ajută două-trei ore, la menaj.

Președintele și secretarul Comunității evreilor din Bacău s-au deplasat la domiciliul ei pentru a o felicita.

Toate mulțumirile ei s-au îndreptat către Comunitate, Federație, către Eminența Sa dl Șef Rabin și către toți cei care o ajută. Dna Rosenthal a amintit, între altele, că, neputând participa la serbarea noastră de Hanuca, a primit acasă daruri, gest față de care și-a exprimat întreaga recunoștință.

Gazda ne-a rugat să transmitem Eminenței Sale dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, pentru grija pe care o poartă celor cu nevoie de ajutor, cele mai frumoase urări de sănătate și putere de muncă.

Coresp. M. COJOCARU

Concertul formației „Gebrider Moischele” din Austria

În dimineața zilei de duminică, 13 februarie a.c., a avut loc, în sala „Barașum” a Teatrului Evreiesc de Stat din București, un foarte reușit concert de muzică populară evreiască, dat de o formație de tineri austrieci originari din regiunea Vorarlberg. Realizată sub auspiciile și în prezența ambasadorului Austriei, dl dr. Christoph Parisini și cu participarea membrilor Ambasadei, manifestarea a fost deschisă de dl Harry Eliad, directorul Teatrului Evreiesc de Stat, care a salutat prezența înalților oaspeți. Mulțumind, dl dr. Wolfgang Spadinger, atașatul cultural al Austriei la București, a ținut să precizeze rolul important al schimburilor culturale dintre Austria și România, ca și însemnătatea participării tineretului la realizarea artistică a unei manifestări tradiționale specifice evreilor din țările Europei Centrale și de Est.

Concertul celor trei tineri muzicieni austrieci: Hans Jörg Schmid (voce și gitară), Rainer Hagmann (vioră și mandolină) și Martin Deuring (contrabas, clarinet și flaut), prin programul abordat și prin stilul interpretativ, și-a înscris apartenența, ca una dintre cele mai frumoase manifestări, la tradiția orală evreiască, reprezentată prin arta unei categorii de lăutari cunoscuți sub denumirea de „klezmeri”. Dacă avem în vedere că denumirea de „klezmer” provine din îmbinarea cuvintelor ebraice biblice: „klei-zemer” (instrumente de muzică), denumire particularizată în timp, începând cu evul mediu, ca reprezentând o categorie de instrumentiști caracterizați prin participarea la petreceri și în special ca animatori ai ceremoniilor nupțiale, se poate mai bine înțelege faptul că acești „klezmeri” nu numai că sunt deosebit de apreciați și în zilele noastre în folclorul muzical evreiesc, dar,

totodată, și-au dobândit un loc important și în alte domenii, ca: limbajul cotidian, snoave, zicători etc., peste tot unde arta și talentul lor se făceau utile.

Ceea ce reprezintă însă un atribut important al existenței artistice a acestor „klezmeri” constă în fenomenul improvizăției, reflectând cu măiestrie - după caz - atât în execuția muzicală, cât și în crearea sau adaptarea textului, unele situații de moment sau legate de anumite evenimente.

Programul a cuprins 21 de cântece aparținând fondului evreiesc de limbă idiș, devenit specific zonei estice și centrale a Europei, cântece cu un adânc conținut social, în tenta umoristică și optimistă specific populară, care exprimă fie necazurile prilejuate de sărăcie, nostalgia copilăriei, dorul mamei după copilul plecat departe, fie decepția emigrării, fie dorul după țara visată, fie o atitudine satirico-filosofică, fie drama șomerului etc.

O particularitate a acestui repertoriu folcloric evreiesc constă însă în faptul că cele mai multe dintre textele acestor cântece reprezintă creații ale unor scriitori de limbă idiș. Se poate afirma că aceasta se datorează, pe de o parte și în primul rând, stadiului de cultură al poporului evreu, caracterizat prin generalizarea științei de carte, iar pe de alta, preluării orale a cântecelor tocmai de la acești klezmeri, ceea ce a dus la pierderea pe parcurs a numelui creatorului cântecului respectiv. Astfel, cântece ca: „Ih bin Avreiml gur a voiler” („Eu sunt Avramică cel bun”), „Dire Geld” („Bani de chirie”), „Kartofel Suppe” („Supă de cartofi”), „Oi vi ih iuren zenen farfum” („Vai, câți ani au trecut”), „Der Filozof” („Filozoful”), „Bin ih mir a schneiderl” („Sunt un croitorăș”), „En az der rebe zingt” („Și dacă rabinul cântă”), „Štil di Nacht” („Liniștea nopții”), „Schluf

main Kind” („Domi, copilul meu”), „En az rabi Elimeleh” („Și dacă rabinul Elimeleh”), „Main inghele” („Băiețelul meu”), „Eins, țvei, drai, fir/Arbeitslozen zenen mir” („Un, doi, trei, patru/Noi suntem șomeri”), având o mare circulație în aria ajunsă intercontinentală a vorbitorilor de limbă idiș, s-au dovedit a fi familiare majorității asistenței evreiești aflate în sală. Această nu numai că a fost impresionantă de nostalgia trezită de formația austriacă „Gebrider Moischele”, dar a participat - incitată de talenții „klezmeri” - la intonarea refrenului unora dintre cântece, atât prin însoțirea vocală, cât și prin baterea ritmului cu palmele.

În scurta notă de față, mai ținem să relevăm că la evidențierea muzicalității acestei formații au mai contribuit vocea catifelată și interpretarea naturală lipsită de stridențe a solistului vocal, ca și ponderea însoțirii de către ceilalți doi instrumentiști. Aceștia - după caz - au folosit mai multe instrumente, urmărindu-se redarea cât mai fidelă a autenticității specifice klezmerilor din trecut.

Clarinetul, flautul și vioara au fost folosite spre a reda caracterul improvizatoric al tipurilor muzicale, punctat de interpreți și cu o anume exprimare afectivă a feței, transmitând mesajul cântecelor și pe această cale, atât de comună și plăcută și spectatorului din zilele noastre.

Tineretea, elanul și capacitatea formației „Gebrider Moischele” ne fac să întrezărim noi succese ale formației în viitor, pe lângă cele obținute în cei aproape zece ani de activitate de până acum, cuprinzând tunelele întreprinse în Austria, Germania, Israel, Elveția, Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Franța, S.U.A., unde a concertat la radio și televiziune, precum și imprimări de discuri și casete audio.

Dr. GISELA SULȚEANU

DOCUMENTE INEDITE

SPICUIRI DIN „BINEFACERILE” COMUNISTE

1980 ... apare antisemitismul comunist ...

Noi protestăm!

Articolul „Idealuri” a fost semnalul pentru începerea campaniei antisemite ceaștiste de către același corifeu de azi al aceleiași campanii. „La même Jeannette, autrement coiffée”. Ca și atunci, sunt atacați toți evreii. Există însă unul singur care ia apărarea fraților săi. Ei bine, se încearcă. Poate vor izbuti să facă o altă diversiune.

Dar nici aceasta nu merge. Fiecare articol antisemit, fiecare „poezie” otrăvită își găsește chiar atunci replica. Prima dintr-un lung șir e cea de față. (n.n. 1994)

București, 8 octombrie 1980

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE REVISTA „SĂPTĂMÎNA”

Au trecut cinci săptămîni de cînd ați publicat (nr. 509, din 5 septembrie 1980) un editorial cu titlul „Idealuri”, care a stîrnit stupoare și indignare unanimă la toți cei ce cred în nobilele idealuri care cimulesc România socialistă.

La aceste sentimente, s-a adăugat, în rîndurile noastre, ale evreilor, și unul de gravă neliniște.

Ne-am zis însă cu toții: nu se poate. Nu se poate ca revista editată de Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă al Municipiului București să nu publice, în primul număr apărut după cel menționat, o punere la punct.

E adevărat. Așteptările noastre s-au împlinit, însă numai... pe jumătate. În numărul din 12 septembrie 1980, ați publicat un alt editorial, în care ați retractat o parte din conținutul articolului. Este vorba de acea parte în care se recomandă editarea cuvîntărilor lui Brătianu, Iuliu Maniu și alți dușmani ai comunismului, alți conducători reacționari ai României de altădată.

Partea a doua însă, aceea care insultă populația evreiască, aceea care ațîță la ură rasială și națională, în termeni scoși de-a dreptul din „Porunca vremii” de tristă amintire sau din „Stürmer” al lui Goebbels, partea aceasta nu e menționată nici cu un singur cuvînt.

Ca patriot (de o viață întreagă am slujit și slujesc România cu lealitate și devotament), ca evreu (conduc destinele Comunităților evreiești din această țară de peste 32 de ani) și ca antifascist (am suferit în tenițe și în lăgăre pentru lupta contra fascismului, căreia i-am slujit), mă simt deci dator să fac această lămurire, pe care ați fi trebuit să o faceți.

Se emite în articol teoria „majoritarilor” și aceasta este o gravă abatere de la politica națională a regimului, pentru care toți cetățenii sînt pe deplin egali.

Se vorbește despre o „politică de cadre”, despre o „populație flotantă”, adică despre ideea sancțiunilor colective. Acestea au fost valabile la Lydice, la Oradour, la Auschwitz, dar nu în România socialistă.

Spre a nu lăsa nici o posibilitate ca vreun cititor să nu înțeleagă la cine anume se referă cele de mai sus, se folosesc în continuare termeni ca: „gheșeftar”, „iuda” și „tărtan rău mirositor”.

Nu e nevoie să faci... filologie ca să ghicești. În contextul stilului soviniști și fascist, autorul uită cuvîntul românesc „afaceriști” și el îl folosește pe acela cu care antisemiții din timpul lui Maniu și Brătianu îi stigmatizau pe evrei, cel de „gheșeftar”.

Poate, totuși, suferim de mania persecuției? Poate, totuși, e vorba de o „nefericită coincidență”? Urmează termenul „iudă”. Aici nu mai e nici o îndoială. După ce s-a fabricat povestea deicidului, toți inchiștorii, toți pogromiștii, toate forțele negre s-au năpustit, de aproape două mii de ani, asupra evreilor și i-au măcelărit, ca vinovați fiind de a fi urmașii lui „Iuda trădătorul”.

Ce să mai spunem despre expresia „tărtan rău mirositor”, folosită spre a se confunda cu „tărtan”, care este un vechi termen de batjocură la adresa evreilor?

Deschideți dicționarul român-german de H. Tiktin (București, 1906, pag. 1609) și veți găsi: „tărtan - cuvînt de insultă - Schämmwort - pentru evrei”.

Poate însă că Tiktin, deși a fost unul din cei mai recunoscuți eminenți filologi ai limbii române, nu prezintă destulă încredere,

deoarece a fost evreu; atunci consultați „Dicționarul de Enciclopedie Ilustrată”, de A. Candrea (Cartea Românească, 1931, pag. 1307). Acolo se spune: „Tărtan - poreclă de ocară dată evreilor”. Luați și „Dicționarul Limbii Românești” de August Scriban (ed. Iași, 1939, pag. 1326) și veți afla că tărtan e „un epitet plin de dispreț la adresa jidanului. Măi, tărtanel”.

Lată deci că autorul (sau autorii?) articolului și-a atins scopul. Se știe clar despre cine e vorba, contra cui se răspîndește otrava. Totuși... Totuși se găsește un alibi.

Se scrie „tărtan” cu a și nu „tărtan” cu î. Numai că alibiul (și nu tărtanul) e „rău mirositor”. Pentru că, în acest caz, ar fi vorba (după Dicționarul universal al limbii române, de L. Șăineanu - Craiova, 1908) de o „stofă de lîină cu pătrate de diferite culori, din care scoțienii își fac haine”. Ce caută o astfel de noțiune în contextul ideilor xenofobe ce le formulează articolul? Ce-s de vină... scoțienii? Și de ce îmbrăcămintea lor e „rău mirositoare”?

Deci e clar. E vorba despre evrei. De ce merită ei toate aceste insulte, de ce toată această incitare la ură? Pentru că o mare parte a populației evreiești e una „flotantă” și a emigrat în Israel.

Uită, oare, sau se face că uită autorul articolului de marea noastră dramă? Uită că înții s-a strigat evreului „măi, tărtanel! Iudă! gheșeftarule!”, s-au popularizat aceste noțiuni în presă și apoi au urmat pogromurile, decimarea rîndurilor noastre, iar ca o consecință a tragediei, cei care au plecat nu au făcut-o din resentiment pentru țara în care s-au născut și pe care o iubesc, ci pentru a redă la Tăra Sfîntă.

Uită sau se fac că uită că cei care rămîn sînt patrioți buni și devotați chiar dacă nu recurg la terminologia fascistă la care a recurs D-sa.

Lată însă că autorul, văzînd că se încearcă de către noi demascarea sa și a acoliților săi, se hotărăște să-și dezvăluie chipul. El s-a anunțat în vizită la cabinetul nostru, dîndu-și numele în vileag. Îl cheamă Corneliu Vadim Tudor.

L-am primit și mi-a fost dat să ascult o lamentabilă bilbilială a unui răufăcător (O! cât rău a făcut el...). A venit să se disculepe susținînd că „a avut o iubită evreică”, a avut „prieteni evrei” și că „nici prin gînd nu i-a trecut să ne atace pe noi, evreii”. „Gheșeftari?” „Nu știu că termenul se referă la evrei”. „Iudă”? Aici n-a mai avut ce răspunde. Am găsit noi continuitatea, consecvența gîndirii d-sale. În poezia „Pamflet” pe care a publicat-o D-sa, tot în „Săptămîna”, la 14 decembrie 1979 (nr. 471), de data aceasta sub semnătură, el vorbește despre o înfrățire între „foști fasciști și victimele lor” (care or fi oare victimele fasciștilor)? Și precizează: „Je știu prea bine limba de pumnal ce s-ar împlînta chiar și în Isus, din nou”.

E clar. „Iudele” din 1979 sînt aceia care au împlîntat odată pumnalul în Isus („ateul progresist” Vadim o crede) și l-au împlîntat din nou, ei sînt și cei din „Idealuri” în 1980.

Și totuși dl. Vadim, inocent și prietenos, m-a invitat, nici mai mult, nici mai puțin, să fac o poză cu D-sa împreună (pentru „Săptămîna”). A venit, de altfel, cu un fotograf evreu. Nici nu se putea să nu fie evreu. E un alibi clasic al tuturor antisemiștilor. Numai că pe acest fotograf D-sa l-a amăgit, căci nici nu i-a pomenit pentru ce scop vrea să-l folosească.

Nu e nevoie să mai adaug că l-am refuzat.

Motivul e lesne de înțeles.

I-am spus că nu ne interesează nici d-sa, nici acoliții D-sale și nici scuizele lor. Ceea ce este important, de o vitală importanță, e ca o lămurire autorizată să se producă.

Să se producă, pentru că orice om de bună credință, oricine a suferit de pe urma fascismului s-a cutremurat la citirea articolului.

Să se producă, pentru ca orice rămășiță fascistă să nu mai îndrăznească să ridice capul în țara aceasta.

Să se producă, pentru ca demnitatea noastră cetățenească să nu mai fie jignită, căci nu o merităm.

Noi credem în ideile progresiste și umaniste ale Partidului Comunist Român, noi am simțit tot timpul aripa sa protectoare.

No, sîntem convinși că otrava răspîndită

prin articolul menționat e dăunătoare nu numai pentru noi evreii, ci reprezintă pe dușman României și ai mărețelor sale idealuri.

Lată pentru ce vă scriem aceste rînduri: vă cerem ca, în fața evidenței, să scrieți un editorial, în care să recunoașteți că în rînduri dv. s-au strecurat fasciști, să dezavuați insinuatele și ațîțările la ură ce și-au găsit loc în revistă dv. și să vă afirmați clar, fără echivoc poziția problema antisemitismului, pe care Partidul Comunist Român îl înfieriază la orice ocaz și pe care România socialistă îl condamnă ca cea mai mare asprime.

Șef Rabin Dr. MOSES ROSE

Președintele Federației Comunităților Evreiești din Republica Socialistă Română

Nu s-a orientat bine...

Așa e „orientarea” cea adevărată. Să te faci că-l protejezi pe Rabinul Șef, să ieși și bani pentru acest serviciu, dar la o adică, să nu cumva să încurci lucrurile și să ieși în serios „apărarea”. Pentru că colonelul Grigorescu a ieșit din poveste aceasta și blamat și bătut. Așa i se cuvine dacă „nu știu să se orienteze”. (n.n. 1994)

24 mai 1982

CĂTRE

DEPARTAMENTUL CULTELOR
CABINET

După cum v-am comunicat verbal la timpul său, în seara zilei de 9 aprilie 1982, vineri seara, venind înapoi de la Templu, în dreptul Procuraturii Generale, str. Alex. Sahia, însoțit fiind de avocat Helichson și de lt. col. în rezervă lt. Grigorescu, am fost atacat cu insulte triviale și antisemite de două persoane care se aflau în fața unui autoturism deschis. Am mers înainte, iar lt. col. Grigorescu, fost ofițer de securitate, angajat de noi cu misiunea pazei pentru persoana mea și a însoțitorilor noștri, întrebînd pe unul din ei de ce ne înjură, a fost lovit de unul din indivizi. După relatările d-lui Grigorescu, s-a iscat o bătaie, în decursul căreia unuia din indivizi i s-a rupt arcada de la un ochi. A fost sesizat în aceeași seară

Ministerul de Interne și a doua zi, tot după relatările d-lui lt. col. Grigorescu, individul fost identificat, fiind un inginer de la Planificare, care locuiește pe această stradă.

Ceea ce țin să vă aduc la cunoștință este că ancheta a fost clasată și că organul anchetator i-a reproșat lt. col. Grigorescu că „nu s-a orientat bine”. La obiecțiunea d-lui lt. col. Grigorescu că este plătit pentru a apăra de o agresiune, i s-a răspuns „trebuia să te amesteci”.

Vă rugăm a aduce la cunoștința forurilor competente cele de mai sus.

Dr. MOSES ROSE

Șef Rabin al Cultului Mozaic

Spânzurați din nou, băieții!...

Bineînțeles că „Scînteia tineretului” nici nu mi-a răspuns vreun cuvînt. Ideologia marxist-leninistă nu admite contradicții. Tineretul trebuie în continuare educat pentru o altă perioadă a „epocii de aur”: cea a cărîgelor și a ștreangurilor. Cică erau și... umaniști „cei de sus”, de la „Scînteia”. Halal umanism! (n.n. 1994)

Nr. 1954/30.X.19

CĂTRE

REDACTORUL ȘEF AL „SCÎNTEII TINERETULUI”

În suplimentul literar al ziarului dv., nr. 24, din 14 iunie 1986, a apărut, în fruntea paginii 1, o poezie, cu titlul „Cîntec”, semnată de Petre I Vancea.

Poezia face apologia spînzurărilor „în crîlige, a ștreangurilor”, pe care le evocă cu mîndrie în ceea ce privește trecutul, lăsînd clar să se subînțeleagă și dorința ca ele să renască și în viitor. Știm prea bine la cine se referă. Nimeni în afară de noi, evreii, n-a fost spînzurat de crîligele abatorului de la București, în ianuarie 1941, de către nelegiuții legionari și acoperiți cu inscripția „came cașer”.

Dacă nu la noi, atunci la cine s-a referit? Pe cine se mîndrește că i-a pus ștreangul de gît? Încinațiile bolnăvicioase și asatine ale lui I Vancea îl fac să înțelească după spînzurătorii. Întrebarea noastră este însă pusă către dv.

Aceasta e educația pe care vreți să dați tineretului socialist al țării? Aceasta este învătășirea și etica progresistă pe care sînteți chemați să o răspîndiți?

Protestez în numele Federației Comunităților Evreiești, al cărei președinte am cîntea să fiu, în numele evreilor cetățeni liberi

și demni în România socialistă care știu că această țară a amuțit, o dată pentru întotdeauna, glasul urii de rasă, al asasinilor potențiali.

Protestez însă și ca cetățean al acestei țări împotriva acestei insulte odioase aduse blîndului și omenosului popor român, ca sub înțeleapta îndrumare a Președintelui Nicolae Ceaușescu, pășește pe căile păcii, fraților între oameni, noroade, rase și confesiuni.

Vă solicit să binevoiți a publica aceste rînduri în primul supliment literar al ziarului dv. Este dreptul nostru, al candidaților de ieri „crîlige” și la „ștreanguri”, să ne strîgăm public - și tot în coloanele dv. și tot la același loc de frunte al paginii în fruntea ziarului - protestul nostru.

Iar datorită dv. este să vă deschideți bine ochii asupra celor ce publicați în ziarul dv.

Cu distinsă considerație

Dr. MOSES ROSE

Șef Rabin al Cultului Mozaic

Președinte al Federației Comunităților Evreiești

Deputat în Marea Adunare Națională

DOCUMENTE INEDITE

Ca atare, se dă foc sinagogii din Buhuși

Se dă foc sinagogilor. La Piatra-Neamț, una s-a topit din senin. Nimeni n-avea vreo explicație. Să îndrăznești să acuzi stăpânirea de „opera” Nero-mană? Cine s-ar încumeta, fără probe, s-o facă?

A mers, deci, treaba. Hai s-o facem și la Buhuși! Acolo a fost un mare rabin cu mii de adepți (hasidim). El a plecat până la urmă. Deși i-a ocrotit pe cei săraci ca un model de omenie, deși casa lui din strada Olteni 38 din București devenise un adăpost pentru mulți, rabinul nu a mai putut rezista și a plecat.

A rămas însă curtea rabinică, cu sinagoga la Buhuși. I se dă foc. Izbutim să demascăm... filiațiunea incendiatorilor, trimitem memorii, telegrame în întreaga lume evreiască, demascăm, obținem până la urmă o reconstituire cu autori „prinși” de poliție. Mergem la Buhuși. Acolo sosește un detașament întreg de grade superioare pregătite pentru lupte nu cu borfașii presupuși vinovați, ci cu profesioniștii a la Sherlock Holmes. Nu-i nevoie însă să fii chiar mare detectiv spre a dovedi că „focul a fost pus în mai multe încăperi, căci el n-a putut să se plimbe prin uși și ferestre și să le lase neatînse”, că „nu s-a furat nimic, ci obiectul era numai sacrilegiul” etc. etc. Ar trebui să scriu o carte întreagă cu scenele care s-au derulat. Bieții „făptași” nu erau bine instruiți.

Și totuși... Am reclădit sinagoga, am remobilat-o, an de an ne opream de Hanuca acolo, la locul incendiului.

De ce, oare, ei nu pot să ne atace altfel decât dând foc sinagogilor? Nabuco (fi știți pe nume, căci e titlul unei opere muzicale, în realitate e Nabucodonosor - Nebucadnezar) a dat foc Templului în anul 586 e.m., Titus a făcut la fel celui de-al doilea Templu din Ierusalim în anul 70 al acestei ere - și apoi toți, „Noaptea de cristal” din 9 noiembrie 1938 în Germania, 21-23 ianuarie 1941, București - pogromul legionar... Și acum Buhuși? De ce oare? Doar văd că nu le ajută nimic, căci noi posedăm o armă secretă, tot cu foc, cu focul credinței în Dumnezeu, care e „Paznicul lui Israel” (n.n. 1994)

D-SALE DOMNULUI ION DINCĂ
Prim viceprim-ministru al guvernului

Prea Stimate Domnule Prim Viceprim-Ministru,

Cu adînc respect, vă supun din nou grava situație în care se află populația evreiască, în urma atacurilor antisemite pe care hulgani ai scrisului le-au dezlănțuit de cîțiva ani încoace și care nu și-au găsit sancțiunea cuvenită.

Incendierea Sinagogii Marelui Rabin din Buhuși, torturarea paznicului, faptele petrecute în seara zilei 30 octombrie 1986, constituie punctul culminant al acestei acțiuni criminale.

Dacă masacrarea a mii de evrei la Iași în 1941, de către fasciști, poate fi bagatelizată și autorii marelui „reabilitați” și aceasta fără a se lua nici o măsură nici împotriva revistei „Săptămîna”,... dacă P. Ivancu poate, în fruntea paginii 1 a Suplimentului literar al „Științei tineretului”, să facă apologia „strengurilor”, a „cîrîgelor” (de aceea ale abatorului din București a fost spînzurat cantorul Templului Coral Ozias Kopstick, în ianuarie 1941, de către „sfînta tinerete legionară”) și a spînzurătorilor, iar nici o reacție oficială nu se face cunoscută la această nemeapomenită provocare fascistă; atunci de ce să nu se dea iar foc sinagogilor la fel precum s-a procedat în acele vremuri de tristă amintire? (Templul Spaniol Grande, în Bet Hamidră Vechi, Templul din str. Atena etc. au fost arse în timpul rebeliunii legionare din 1941).

S-a pîngărit și Templul Coral

Da. S-a pîngărit și Templul Coral din București.

Cînd? În plină zi. În care zi? În ziua Anului Nou iudaic (Roș Hašana) anul 5723 da de la Facerea Lumii, adică 1963. Era într-o vineri, a doua zi a Anului Nou. Rugăciunea s-a terminat în jurul orei 14 (2 d.a.). La ora 5, cînd ne-am întors la serviciul divin de Șabat, Templul era devastat. Sului Sfînt scoase din Lada Sfîntă și profanate, podoabe de argint sfărîmate, cărți de rugăciune rupte ferfeniță. Un „amănunt” pe care îl păstrez. Tocmai în cartea mea de rugăciuni și tocmai la pagina în care se afla ruga pentru pace și aceea de „să ne ferești, Doamne, de dușmani... căci TU ești paznicul nostru, salvatorul nostru”, se află o pată de sînge. Am oroare de a scrie ce fel de sînge. Pata se mai află și azi acolo și, de cîte ori ajung la această rugă, sîngele îmi îngheață în vine. Dar... să lăsăm faptele să vorbească. Eventual și Arhivele Poliției Capitalei, dacă s-ar deschide, ar putea grai și ele. Au început imediat... cercetările. Au apărut diverși epoleți, care mai de care mai înalți. S-au adus... și căini polițiști. S-a declanșat o adevărată campanie, cîcă pentru prinderea făptașilor. Am dispus de îndată suspendarea rugăciunilor în Templul pîngărit. Am decretat pentru duminică zi de post general și adunare la Templul Coral. O mulțime imensă a umplut galeriile și parterul. Am purtat în mijlocul acesteia Sului Sfînt profanat. Fiecare l-a sărutat cu pioșenie. Bărbați și femei erau cu obrajii înlăcrimați și parcă se simțea un clocot de revoltă care străbătea Lăcașul Sfînt, de la om la om. Parcă dispăruse frica și în locul ei venea revolta, indignarea.

A doua zi - lovitură de teatru. Făptașii au fost prinși. Erau două fete, una de 12 ani și cealaltă de 14 ani. Ele ar fi devastat Templul. Am cerut să fie prezent la reconstituire. S-a promis și, în aceeași noapte, a fost „forțat” Filip Stopler,

președintele Templului, membru de partid și „responsabil” de partid, să descuie Templul la ora două noaptea, cînd s-a făcut „reconstituirea”.

Pentru mine era clar că versiunea e falsă și că autorii reali, precum și motivele care i-au îndemnat și cei care se află în spatele lor trebuie să fie acoperiți de aceste două fete.

Până la urmă, prin demersuri la forurile cele mai înalte, prin răspîndirea știrii în presa din lume, au fost nevoiți să repete reconstituirea în prezența mea. Atunci s-a prăbușit întregul eșafodaj. Deși bine instruite, ele n-au reușit să repete nici una dintre „operațiuni” (frîngerea unui pieptar de argint al Sului Sfînt, spargerea grilajului altarului) etc., căci acestea presupuneau mai multă forță, a unor tineri vînjoși.

Și, în final, mușamalizare. Care era interesul ca să se facă o astfel de provocare? Aici, intrăm pe făgașul... presupunerilor. În orice caz, în socialism inițiativele și înfăptuirile nu sunt particulare. Într-un fel sau altul, ele aparțin „forței conducătoare în stat”. Ghici, ghicitoarea meal... Operațiunea Templului Coral nu a fost singura; dar fiecărei operațiuni (arderea sinagogii din Piatra-Neamț, a aceleia din Buhuși, a aceleia din Tg.-Neamț etc.) i-am demascat sursa de... insiprație și i-am anihilat tendința. (n.n. 1994)

DOMNIEI SALE DOMNULUI EMIL BODNĂRAȘ
Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri

Îmi iau îngăduința de a vă supune alăturatul memoriu privitor la devastarea și profanarea Templului Coral din București, din ziua de 20 septembrie 1963. Anexez și ordonanța de încetare a cauzei penale emisă de Procuratura raională Tudor Vladimirescu, precum și o listă cuprinzînd o parte din devastările și profanările de temple și cimitire, de agresiuni împotriva membrilor clerului cultului mozaic, în perioada dintre septembrie 1962 - octombrie 1963.

Deși știu cît de prețios e timpul Domniei Voastre, apelez din adîncul sufletului la dvs. ca să binevoiți a citi cu atenție cele de mai sus. Problema este de o deosebită importanță și principalul este să cunoașteți adevărul. Aceasta va fi suficient pentru ca situația actuală, păgubitoare din toate punctele de vedere și în vădită contradicție cu politica generală a regimului, să înceteze, iar cei vinovați să-și primească pedeapsa.

Dr. MOSES ROSEN

Împotriva delirului fanatic

MULT STIMATE DOMNULE ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN,

Am citit materialul pe care ați avut amabilitatea să mi-l adresați în legătură cu publicațiile din revistele „Știința tineretului” (!!) și „Almanahul Săptămîna” și înțeleg și împărtășesc întru totul indignarea D-voastră, dar și îngrijorarea D-voastră și a tuturor acelor care au avut nefericirea să vadă sau chiar să suporte consecințele unor astfel de manifestări. Ele evocă foarte direct mentalitatea și limbajul unei epoci, despre care nu trebuie să ne amăgim cu iluzia că ar fi definitiv încheiată.

De fapt, nu consider că ar fi o noutate să afirm că, într-o parte a lumii de azi, violența se cultivă cu multă grija, ridicînd-o aproape la rangul de „religie a civilizației moderne” (în R.F.G. is-a conferit Partidului Neonazist dreptul de a participa la alegeri!). Peste tot, chiar și la noi în țară în parte, omul de pe stradă, instituțiile culturale și chiar biserica sunt zilnic confruntate cu o literatură cu conținut dubios, iefin, demagogic și derutant, fără nici o legătură cu adevăratele idealuri ale umanității. Chiar și unii reprezentanți ai culturii noastre actuale nu s-au sfîșit să profereze o literatură trivială, cu un substrat politico-rasist pervers, strecurat în mod rafinat în subconștientul cititorului (de ex. Marin Preda - „Cel mai iubit dintre pămînteni” etc.) sau să tindă să orienteze conștiința tineretului spre un delir fanatic (Adrian Păunescu), care pregătește ușor lunecarea spre violență... și toate acestea sub ochii binevoitori ai unor redactori și regiiori responsabili de educația tineretului și a maselor largi!

Și totuși, nu toată lumea este „nebulă, nebulă, nebulă”. Acestea sunt, la noi în țară, doar aspectele nepurificări încă ale unor deveniri care se nasc din frământări. Căci, alături de cățiva corifei ai unor tendințe pline de tenebre, care se mai strecoară pe lângă firul roșu trasat de vremurile noi, sunt mulți, foarte mulți cei care le impun itinerarii luminoase, idealuri care te cuceresc, gânduri profunde care te copleșesc prin purtatea lor.

Printre acestea din urmă strădăniți considerăm a fi și lucrurile D-voastră „Învățăturii biblice”, pe care soția mea și cu mine le-am citit și aprofundat cu deosebită emoție și pentru care vă felicităm dintotdeauna cu recunoștință.

Trebuie să vă mărturisesc că atît eu, cît și soția mea (care este, de asemenea medic) ne considerăm atești, ceea ce nu înseamnă că nu avem nici o credință. Din contra, eliberăm de misticismul unei dogme, am adoptat credința spre care tînde în esență orice religie: credința în valoarea „omului”, în capacitatea sa de emulație creatoare moral-intelectuală, bazată

pe înțelepciunea a sute de veacuri, prin care el, de fapt, devine o minune a universului.

În cartea D-voastră, se subliniază rolul elementului fundamental al ființei umane, care este tocmai conștiința etico-morală. Dar aceasta se șlefuește de către fiecare în parte numai printr-o disciplinare a gândirii în luptă cu sine însuși, prin acumularea de cunoștințe, prin cultivarea spiritului. Pentru aceasta trebuie să muncești, iar munca este o deprindere care se însușește la început cu lacrimi, prin contribuția perseverență a celor maturi și conștienți.

Dar, în masă, perfectarea conștiinței umane nu se poate realiza așa, dintr-o dată, ci tot numai prin strădania plină de răbdare perseverență și convinsă a celor care și-au însușit un nivel corespunzător de cultură.

Cît de trist îmi apare faptul că încă și acum, în această lume în care, de-a lungul veacurilor și prin contribuția tuturor popoarelor, au fost răsădite atâtea idei generoase, încă prea mulți rămân surzi, orbi, triști și violenți.

Mai rămân deci încă multe de făcut, imposibil de realizat în 1 - 2 - 3 generații, dar realizabil numai pas cu pas, prin perseverența celor conștienți, în numele conștiinței umane, al dragostei și al încrederei în om, chiar dacă ici-colo mai răzbat ghimpi veninoși, care nu au fost cultivați la timp spre a deveni flori. De aceea, am apreciat în mod deosebit lucrările D-voastră, cu adresele directe, despuiată de misticism, sintetiză a gândirii atator generații de înțelepți.

Mult stimate Domnule Șef Rabin, am așternut aici cîteva din reflecțiile noastre, asigurîndu-vă că nu sunteți singur în revolta D-voastră în fața barbariei și în îngrijorarea în fața reînvierii unor aspecte ale ei. Dar nu sunteți singur nici în încrederea D-voastră în om, și în lupta pentru deplina lui afirmare ca om. Și chiar dacă avem profesii și tradiții diferite, avem o conștiință comună și un ideal comun, acela de a contribui la menținerea dragostei între toate popoarele lumii, a păcii pe toată planeta noastră și a unui cosmos fără ură și fără violență.

Acum, în preajma ANULUI NOU 1987, vă urăm din tot sufletul „LA MULȚI ANI!” cu sănătate și fericire, atît D-voastră, cît și între-gii D-voastră familii și tuturor enoriașilor D-voastră.

Timișoara
29.XI.1986

Cu deosebită stimă,
Familia Dr. Bejan Leonid și
Emilia

ION ANTONESCU - CRIMINAL DE RĂZBOI

Potrivit cu definiția Organizației Națiunilor Unite (U.N. Pub., Sale No 1949, B. 7, pp. 89-92), toate acele persoane care au comis unul dintre următoarele delictе trebuie să fie privite drept **criminali de război**:

1. Crime împotriva păcii [...]
2. Crime de război [...]
3. Crime împotriva umanității - respectiv asasinarea, exterminarea, înrobirea, deportarea sau alte acte inumane contra oricărui fel de populație civilă, înaintea sau în timpul războiului, ca și persecuțiile politice, rasiale

Întrebări puse de redacția revistei „22”

1. A fost Antonescu un dictator fascist? Comentați antisemitismul și xenofobia lui. Cum apreciați personalitatea lui Antonescu - a fost un pragmatic? Un fanatic? Un rob al disciplinei militare?
2. Ce ne puteți spune despre deportările din Transnistria? De ce tratamentul diferențiat aplicat de mareșalul Antonescu evreilor din Basarabia și Bucovina de Nord față de evreii din Vechiul Regat?
3. Ce s-a întâmplat cu autorii direcți ai pogromurilor, deportărilor etc. din vremea regimului Antonescu?
4. Comentați atitudinea lui Antonescu față de neaplicarea Soluției Finale în cazul evreilor din România și față de emigrarea în Palestina a celor deportați.
5. A fost Antonescu un criminal de război în conformitate cu definiția dată termenului de ONU?
6. Pentru România, actul de la 23 August a fost o înfrângere? O victorie? Cea mai puțin rea dintre soluții?

ANDREI PIPPID

Antonescu - un fanatic care se credea pragmatic

1. Dacă ar exista un singur fascism, cel italian, răspunsul ar fi simplu, deși se constată analogii între regimul de la Roma și cel de la București (relația Conducător-Rege, ducând inevitabil la același deznodământ). Dacă, pentru a recunoaște existența unui fascism în sens larg, e indispensabil criteriul partidului unic, atunci nu numai Hitler sau Franco, ci chiar Ceaușescu sunt fasciști, spre deosebire de Antonescu, care, în 1941-1944, a guvernat ca dictator militar.

Nedumerirea poate subzista numai datorită dilematismului celor care și pun întrebarea fără a cunoaște o întreagă literatură de specialitate. Autori ca Ernst Nolte sau Jerzy Borejsza, oricât de diferite ar fi opțiunile lor ideologice, sunt de acord în considerarea fascismului ca o mișcare antimarxistă, antiliberală, antisemită, antidemocratică, revanșistă. Nu se va putea descoperi niciodată

o declarație a lui Antonescu favorabilă, cât de cât, marxismului, liberalismului, democrației sau evreilor (chiar dacă a avut și el, ca orice antisemit, prieteni evrei). Cât despre spiritul de revanșă, ostii Ligii Națiunilor, România a beneficiat de rezultatele primului război mondial, dar, când a pierdut brusc aceste avantaje, a basculat în resentiment, acuzându-i pe foștii aliați că au trădat-o. A atribui oportunismului participarea lui Antonescu la lupta contra panslavismului și bolșevismului sau la nimicirea populației evreiești din Europa răsăriteană nu constituie un argument foarte convingător în favoarea mareșalului. Nu numai că Antonescu a dorit să-i asigure țării sale un loc de seamă în construcția „noii Europe”, nu numai că xenofobia lui era sinceră, dar, atât pe plan extern, cât și pe plan intern, a opus un refuz categoric democrației, considerând-o o formulă depășită. Osaanele pe care le-au

sau religioase comise în legătură cu orice fel de crimă vor reprezenta o violare a legislației interne a țării în care crimele au fost comise, indiferent dacă persoana în cauză trăiește încă sau nu în țara respectivă.

Liderii, organizatorii, instigatorii, respectiv complicii care au participat la planuirea sau aplicarea unui plan comun, respectiv conspirație cu scopuri comiterii oricăreia dintre crimele de mai sus, vor fi răspunzători pentru toate actele comise de oricare dintre participanții la respectivul plan.

ridicat intelectualii români - de pildă, într-un penibil număr al „Revistei Fundațiilor Regale” din august - septembrie 1941 - au un caracter fascist sau fascizant de neconfundat. Cât privește personalitatea lui Antonescu, era un fanatic care se credea pragmatic, combinație psihologică dezastruoasă.

Cel care-l socotesc astăzi fascist sunt desigur mult mai aproape de adevăr decât cei care vor să-l evite acest epitet. Dezonorante sunt faptele, nu denumirea pe care ar merita-o.

2. Iespre deportările din Transnistria nu știu ce aș mai putea adăuga după expunerea amănunțită a d-lui Radu Ioanid din numărul precedent al revistei. De altfel, vă aduc aminte că în „22” a apărut, acum un an, articolul meu „Jocul memoriei și al uitării”, în care erau pomenite pe nume lagărele din Transnistria. Acțiunea de „purificare etnică” la care s-a angajat Antonescu era, în concepția sa, necesară pentru a-i asigura României rolul de mare națiune, rezervat doar statelor cu o populație omogenă și absolut solidară.

3. Nu am la dispoziție decât puține date în această privință. Unul dintre marii responsabili ai „românizării”, Radu Lecca, grațiat la sfârșitul procesului Antonescu, a murit în condiții atroce în închisoare. La fel, generalul Eugen Zwiedeneck, fostul subsecretar de stat la Economia Națională pentru colonizare și populație evacuată. În schimb, Gheorghe Croț, deși fusese în 1942 președintele Oficiului Central de Românizare, a lucrat din 1949 la Institutul de Istorie, ieșind la pensie, în 1971. Ani de temniță grea au suferit militari sau civili care au comis crime în teritoriul ocupat sau în lagărele de concentrare. Am în vedere, de exemplu, pe un pictor, al cărui nume nu doresc să-l amintesc, fiindcă mai trăiesc membri ai familiei sale, condamnat pentru cum se purtase ca ofițer de rezervă în justiția militară. Problema „denazificării” în România este mai amplă și ar trebui discutată mai târziu, pe baza unor informații precise. Faptul că, pe baza legilor nr. 312/1945 și 291/1947, inovații și nevinovați au figurat împreună în

actele de acuzare nu poate justifica opinia după care aceste procese erau doar răzbunare sau un mijloc de a distruge vechea clasă conducătoare a țării.

4. Este încă răspândită părerea că Antonescu i-a „protejat” pe evrei, deoarece n-i-a trimis pe front, ca pe soldații români, ci i-a lăsat, pe cei din Vechiul Regat, acasă, unde erau supuși la munci umilitoare, de care o mai bogată își puteau cumpăra scutirea (din iulie 1942, munca obligatorie la construcții de șosele și poduri). Cifra de 120 000 de morți stabilită de cercetătoarea germană Kristin Zach, într-un studiu care s-ar cuveni citit și noi, fiind mai bine documentat decât cartea lui Raul Hilberg, dovedește că Antonescu n-a fost tolerant față de evrei. Însăși legislația de discriminare rasială, fără a mai vorbi de abuzurile crâncene, rămase adesea nepedepsite, ne împiedică pe noi, români, să ne declarăm acuzați pe nedrept. În privința emigrării în Palestina, cazul naufragiaților de pe „Struma” e destul de cunoscut.

5. Antonescu se încadrează în termenii definiției juridice a crimei împotriva umanității, „crimă comisă în cursul executării unui plan sistematic o politică de hegemonie ideologică”.

6. Vorbind din punct de vedere militar, August 1944 este începutul unei victorii, adică începutul acțiunii de eliberare a teritoriului românesc de trupele germano-ungare. Consecință imediată a fost izgonirea acestora din Capitală (cu excepția prizonierilor) și rezistența cu succes la asaltul ordonat de generalul Gerstenberg. Indiscutabil, succesul se datorează armatei care nu „găzilor patriotice”. Din punct de vedere politic, era singura soluție rațională. În anumite situații, ca aceea în care se găsea România pentru care Antonescu era direct responsabil, nu mai există soluții „bune”.

(Din revista „22”, nr.210, 16-22 februarie 1994)

OSTATICII

Ultimul comitet al Comunității Evreilor din Bălți, cu un ceas înainte de a fi executați

ION ANTONESCU - CRIMINAL DE RĂZBOI

Deportări în Transnistria: proporțiile masacrului și credibilitatea surselor

Interviu cu RADU IOANID realizat de Andrei Cornea

RADU IOANID este absolvent al Facultății de Filosofie - secția Sociologie, Univ. București, 1976. Doctorat în filosofie. Cărți publicate: „Urbanizarea în România”, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc., 1978; „The Sword of the Archangel”, East European Monographs, Boulder, Colorado, 1990. Director al Registrului Național al Supraviețuitorilor Holocaustului, în Muzeul Holocaustului.

Numele Muzeului Holocaustului din Washington apare din când în când în presa română. Vă rog să faceți o prezentare a acestei instituții.

Muzeul Memorial al Holocaustului din Statele Unite (United States Holocaust Memorial Museum) este o agenție federală situată în Washington, înființată cu sprijinul administrațiilor Carter, Reagan și Bush, sub directul patronaj al Congresului SUA. Deschis de președintele Bill Clinton la 22 aprilie 1993, Muzeul Holocaustului are mandat din partea Congresului SUA să descrie tragedia tuturor grupurilor etnice, politice, religioase sau de altă natură care au căzut în masă victimă al anihilării fizice organizate de Germania nazistă și de aliații acesteia (țigani, martorii lui Iehova, socialiștii, comuniștii, homosexualii, prizonierii de război sovietici etc.).

S-ar putea vorbi despre spirit partizan în favoarea evreilor?

Dacă am încerca să menajăm sensibilitățile istorice ale fiecărui grup de interes, muzeul nu ar mai exista. Măsura în care unii evrei au fost uneori în cadrul procesului de distrugere a lor este de asemenea prezentată în muzeu: spre exemplu, rolul poliției evreiești în deportările din ghetoarele din Polonia. Unul din principiile care stau la baza acestei instituții este acela că ea nu poate fi critică față de istoria altor popoare fără a fi critică față de propria istorie, de la Statele Unite ale Americii. Responsabilitatea americană în a nu ajuta pe refugiații evrei și ne-evrei din Europa care încercau să scape de avansul nazismului în perioada războiului sau răspunsul birocratic dat de administrația Roosevelt la cererile de a bombarda Auschwitz sunt ample prezentate în Muzeul Memorial al Holocaustului.

Ce ne puteți spune despre sursele documentare privind Holocaustul în România?

În momentul de față, arhivele noastre se află în posesia a aproximativ 500 000 de pagini de documente privind distrugerea și supraviețuirea evreilor și țiganilor sub administrația românească în timpul celui de-al doilea război mondial. Aceste documente, în marea majoritate în limba română, provin din arhive din România, Moldova, Ucraina și Rusia. În plus, National Archives din Washington au o impresionantă colecție de documente germane și americane pe același subiect - fie captură de război a armatei americane, fie documente diplomatice americane.

În comparație cu alte țări, negocierile cu arhivele românești au fost mai lente și mai laborioase. În România avem acorduri de cooperare cu: Arhivele Statului, Ministerul Afacerilor Externe, Marele Stat Major, Serviciul Român de Informații. Din momentul semnării acordurilor, nu am avut senzația că ni se ascunde ceva. Am fost impresionați de competența profesională a arhivistilor de la Marele Stat Major și de la Serviciul Român de

Informații.

La ce fel de documente ați avut acces și în ce proporție au fost ele inedite?

Am avut acces la documente provenind de la Consiliul de Miniștri, cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei și

În numerele 209 și 210, din februarie 1994, revista „22” a publicat o anchetă cu tema: „ANTONESCUL ÎNTE RESPECTUL LEGII ȘI CRIMA DE RĂZBOI”. Reproducăm din respectiva revistă, în pagina 12 răspunsul dlui Andrei Pippidi la cele 6 întrebări puse de redacție și în pagina 13 interviul cu dl Radu Ioanid.

Transnistriei, guvernămintele Basarabiei, Bucovinei și Transnistriei, Marele Stat Major și Marele Cartier General, pretoriile militare, Inspectoratul General al Jandarmeriei, mari unități militare, Serviciul Special de Informații, Ministerul Afacerilor Străine, în general la documente provenind de la administrația centrală și locală, militară și civilă. De asemenea, am avut acces la documente ale Centralei Evreilor și la materialele proceselor criminalelor de război români, precum și la documente de poliție și diplomatice germane. În mare parte, aceste documente sunt inedite și ele confirmă cele mai serioase cercetări făcute până acum pe acest subiect, cum ar fi **Cartea Neagră** a lui Matatias Carp, analiza lui Raul Hilberg în capitolul său despre România din faimoasa sa lucrare **The Destruction of European Jews** și analizele istoricului israelian Jean Ancel.

Care sunt proporțiile masacrului din anii 1940-1944? Cum s-au putut stabili diversele cifre? Cât sunt ele de credibile?

La recensământul din 1930, România avea un număr de 759 000 evrei. Din aceștia, 150 000 trăiau în Ardealul de Nord. Aproape toți au fost deportați de Jandarmeria maghiară în 1944 în lagărele de exterminare naziste din Polonia, unde marea majoritate au fost uciși. Numai 15 000 au supraviețuit. Aceste deportări au avut loc sub jurisdicție maghiară, deci răspunderea autorităților române a fost în această privință nulă.

Puteți face cu această ocazie o comparație între Holocaustul în Ungaria și Holocaustul în România?

Sălbăticia Gărzii de Fier în omorarea evreilor la rebeliunea legionară din 1941 este identică cu cea a Crucilor cu Săgeți la execuțiile evreilor din Budapesta în 1944. Cruzimea Jandarmeriei române în Basarabia, Bucovina și Transnistria în 1941-1942 este foarte asemănătoare cu cea a Jandarmeriei maghiare din 1944, în procesul de ghetozare și deportare a evreilor din Ardealul de Nord și Ungaria. Autoritățile române au început procesul de distrugere a evreilor din Basarabia, Bucovina de Nord și Transnistria devreme și l-au încetat devreme. Un pragmatism care venea în contradicție cu interesele germane a prevalat în cazul României în anii 1942-1943. În Ungaria a învins fanatismul fără acoperire politică: deportarea masivă a populației evreiești a început târziu, în 1944, când era evident că Germania va pierde războiul.

Să revenim la proporțiile masacrelor care au avut loc sub jurisdicție românească și la credibilitatea surselor.

Aproximativ 600 000 de evrei trăiau în sudul Transilvaniei, Muntenia, sudul Moldovei, Basarabia și Bucovina. Din acești 600 000,

jumătate trăiau în Basarabia și Bucovina de Nord, care au fost ocupate de Uniunea Sovietică între iulie 1940 și iunie 1941. Încă înaintea începerii operațiunilor militare împotriva Uniunii Sovietice au avut loc în România câteva pogromuri ai căror autori au fost la Dorohoi (1 iulie 1940 - 50 de victime) și la Galați (30 iunie 1940 - 400 de victime) subunități ale armatei române, iar la București (24 ianuarie 1941 - 120 de victime) membri ai Gărzii de Fier.

În Vechiul Regat, evreii au fost trimiși în detașamente exterioare de muncă, au fost

privați de orice drepturi civice, au fost jefuiți și adeseori maltratați, deportați dintr-o zonă în alta, dar nu sistematic exterminați. Excepțiile sunt cele 8 000 - 12 000 de victime ale pogromului de la Iași, cei 7 000 de evrei dorohoieni care au pierit în deportare în Transnistria (12 000 de evrei din Dorohoi au fost deportați) și cel puțin 587 de evrei de asemenea deportați în Transnistria pentru intenția de a emigra în 1940 în URSS, care au fost executați în deportare de germani.

O soartă diferită au avut evreii din Basarabia și Bucovina de Nord. Rapoarte militare germane, ale Oficiului de Studii Strategice al SUA, precum și documente românești din perioada războiului duc la concluzia că din cei 300 000 de evrei din Basarabia și Bucovina de Nord aproximativ 100 000 au fost deportați de autoritățile sovietice în Siberia sau au fost încorporați în Armata Roșie sau s-au retras cu autoritățile sovietice. Deci imediat după ce trupele române în alianță cu cele germane au intrat în Basarabia și Bucovina de Nord, după 22 iunie 1941, au găsit acolo aproximativ 200 000 de evrei. Ordinul generalului C.Z. Vasiliu, inspectorul general al Jandarmeriei, de curățare a terenului prevedea exterminarea evreilor din teritoriul rural și internarea în ghetoouri a celor din teritoriul urban. În consecință, zeci de mii de evrei au fost executați de jandarmi români sau de trupe române și germane în primele luni ale războiului. Supraviețuitorii au fost internați în lagăre de tranzit (dintre care cele mai mari au fost Securenii, Edineț, Vertujeni, Mărculești) și ghetoouri (cele mai mari au fost Cernăuți și Chișinău), de unde au fost deportați în totalitate în toamna anului 1941 în Transnistria. Excepția au făcut-o aproximativ 20 000 de evrei din ghetoul Cernăuți, din care 4 000 vor fi deportați în Transnistria în vara anului 1942. Raul Hilberg estimează că înaintea sau în cursul acestor deportări aproximativ 45 000 de evrei au fost executați sau au murit în lagărele de tranzit înainte de deportare. Numai în Basarabia, conform unui raport oficial al procuraturii militare a administrației Antonescu din decembrie 1941, din 75 000 - 80 000 de evrei internați, 25 000 au murit împușcați sau „de moarte naturală” înainte de deportare.

Așa cum spunea Alexander Dallin într-un studiu al lui Rand Corporation, Transnistria a fost în timpul guvernării Antonescu „groapa de gunoi etnică a României”. Conform documentelor Jandarmeriei române, au fost deportați în Transnistria prin cinci puncte de trecere un număr minim de 126 000 de evrei români, din care 118 000 în toamna anului 1941 și restul în 1942. Dintre acești deportați se mai aflau în viață la 1 septembrie 1943, tot conform Jandarmeriei române, 51 000 de evrei români. Deci cel puțin 75 000 de evrei români au pierit în Transnistria de foame,

frig, tifos, executați de jandarmi români sau predați germanilor pentru a fi executați. O altă categorie de victime ale administrației Antonescu în Transnistria au constituit-o evreii ucraineni. Cel puțin 22 000 de evrei ucraineni (documente ale Abwehr-ului menționează 40 000) au fost executați la Odessa ca represalii la aruncarea în aer a comandamentului român la 22 octombrie 1941. Autorii execuției au fost jandarmi români, ofițeri și soldați ai batalionului 10 mitraliere din regimentul 23 infanterie sub ordinele colonelului Mihail Coca Niculescu, pretorul diviziei a 10-a și a colonelului Nicolae Deleanu. Un număr de 30 000 de supraviețuitori evrei de la Odessa au fost la începutul lui 1942 deportați de autoritățile române la Berezovka. De asemenea, din ordinul prefectului județului Goltă, Modest Iosopescu, jandarmi români și poliști ucraineni sub comanda românească au executat, în decembrie 1941 - ianuarie 1942, 70 000 de evrei la Bogadnovka, Dumanovka și Akmicetka. Tot în Transnistria au fost executați de către poliști ucraineni de origine etnică germană înrolați în SS un număr de cel puțin 30 000 de evrei, în majoritate ucraineni, în zona Berezovka. Mii de evrei români au fost predați de către autoritățile române trupelor germane, peste Bug, care i-au executat. O altă categorie de deportați în Transnistria au fost țiganii. Cel puțin 25 000 de țigani din Vechiul Regat au fost deportați în 1942 în Transnistria. Spre deosebire de evrei, aceștia nu și pierduseră drepturile cetățenești și unii dintre ei aveau rude de gradul I care luptau pe front, pentru România. Un număr de 11 000 dintre ei au fost imediat împușcați de SS în gara Trihati. Alte mii de țigani au pierit de foame, frig și tifos exantematic. Numai 5 000 dintre ei s-au reintors în România. Autoritățile române au permis Germaniei naziste să deporteze în lagărele de exterminare din Polonia cel puțin 4 600 de evrei români din Franța, Germania și Austria. În toate acestea succintă descriere statistică a tragediei din Basarabia, Bucovina și Transnistria am utilizat în mod deliberat cifre minime provenind din documente oficiale românești de epocă. Numărul de evrei români morți în Transnistria ar putea fi mai mare. Spre exemplu, sursele ambasadelor germane la București din timpul războiului și Ion Antonescu în timpul procesului său menționau cifre între 160 000 și 180 000 de evrei deportați în Transnistria. Personal cred că este prudent, până la proba clară contrarie, să utilizăm cifrele cele mai mici.

Și totuși cum se explică că o parte importantă a evreilor români a supraviețuit?

Acesta este reversul medaliei privind Holocaustul din România. Dintr-un complex de motive de natură internă și externă, în toamna anului 1942 Ion Antonescu a decis să amâne deportările evreilor din Vechiul Regat spre lagărul de exterminare de la Belzek. Aceste proiectate deportări n-au mai avut loc. Mai mult, în 1943 și 1944 anumite categorii de evrei (orfani, evreii din Dorohoi, cei deportați pentru sustragere de la munca forțată) au fost repatriate din Transnistria și s-a înlesnit emigrarea evreilor spre Palestina. Aceste măsuri au permis supraviețuirea a aproximativ jumătate din numărul evreilor români. Pentru o țară ca România, a treia în Europa ca mărime a populației evreiești, o țară aflată în orbita Germaniei naziste, un procent de supraviețuire de 50% este foarte mult. Chiar Transnistria, cu toate ororile ei, a avut un procent de supraviețuire mult mai ridicat decât zonele din Ucraina aflate sub control german.

(Va urma)

(Din revista „22”, nr. 209, 9-16 februarie 1994)

STIRI

ידיעות

STIRI

● EXPUNERE HOLOGRAFICĂ LA INSTITUTUL WEIZMANN

Șoferi, piloți și medici vor putea beneficia în curând de o nouă metodă - elaborată la Institutul Weizmann - de desfășurare a informației vizuale în fața spectatorului.

Asemenea expuneri, concretizate prin două elemente holografice înregistrate pe o singură placă de sticlă, pot ajuta șoferii să-și concentreze mai bine atenția pe șosele, pot asigura asistența necesară piloților în parcurgerea cu privirea a monitoarelor și pot facilita medicilor realizarea unor intervenții chirurgicale fără tăieturi mari. Sistemul hologramei gemene are, de asemenea, o multitudine de alte aplicații potențiale.

Noua metodă a fost definitivată, la Departamentul de Electronică din cadrul Institutului Weizmann, de către dr. Yaacov Amitai și prof. Asher Friesen, în colaborare cu dr. Yitzhak Shariv, Silviu Reinhorn și Michal Kroch.

În locul imaginilor holografice familiare, de tip 3-D, noul sistem folosește lentile pentru colectare și difracție de lumină. Centrul de cercetare și dezvoltare „Yeda Co. Ltd.”, care se ocupă de verificarea cercetărilor din cadrul Institutului Weizmann, a obținut, recent, un brevet de aplicare a metodei pe scară largă.

● REZOLUȚIE ANTIBOICOT

Parlamentul European a adoptat o rezoluție privind încetarea boicotului economic arab asupra Israelului, prin care și-a afirmat convingerea că o decizie a Ligii Arabe de a ridica sancțiunile economice împotriva Israelului ar reprezenta o importanță măsură de încredere față de procesul de pace în curs de desfășurare în Orientul Apropiat.

● PROTEST

Conducători evrei și-au exprimat protestul în legătură cu un memorial dedicat lui Rudolf Hess, pe o câmpie din Scoția, acolo unde se presupune că s-ar fi oprit Hess, cu prilejul „evadării sale” în Marea Britanie, în 1941. Hess, membru marcant al partidului nazist al lui Adolf Hitler, a murit în închisoarea berlineză „Spandau”, în 1987, după ce, la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, fusese condamnat la închisoare pe viață, pentru participarea sa la înființarea statului nazist al lui Hitler și la dezlănțuirea războiului.

● PLACĂ-MEMORIALĂ

La cimitirul evreiesc din Monaco, a avut loc o ceremonie comemorativă dedicată evreilor deportați de acolo în urmă cu 50 de ani, când Principatul Monaco a fost ocupat de naști. Cu acest prilej, a fost dezvelită o placă în memoria celor 87 de evrei din Monaco trimiși în lagăre ale morții în timpul Holocaustului.

● EXPOZIȚIE

La Galerieile „William Shearbury Fine Art”, din St. Louis (S.U.A.), s-a deschis o expoziție de picturi și lucrări în carbune ale regretatului artist evreu Howard Jones. În același timp, Galerieile „Steinberg” de pe lângă Universitatea Washington găzduiesc și ele o retrospectivă a opere artistului.

● MOSCOVA: „PROTOCOALELE” - UN FALS

Pentru prima oară, „Protocoloalele înțeleptilor Sionului” au fost desemnate ca un fals și de o instanță rusă. Judecătoria districtuală Ludmila Belikova a dat sentința decisivă într-un proces pe care organizația antisemită „Pamiat” l-a intentat împotriva lui Tancred Golenpolski, redactorul „Gazetei Evreiești”. „Pamiat” trebuie să plătească 200 000 de ruble cheltuieli de judecată.

Se pretinde că „Protocoloalele” ar reda dezbaterile Consiliului înțeleptilor evrei, care s-a elaborat planuri pentru cucerirea stăpânirii lumii. Dar încă de la vestitul proces de la Berna, pe care, în anii '30

● PREMII LITERARE

Doi scriitori evrei din America Latină (Chile și Argentina) au fost distinși cu prestigioase premii pentru operele lor.

Premiul pentru literatură, pe 1993, al municipalității din Santiago de Chile a fost înmănat lui David Preis, pentru volumul de poezii despre Holocaustul intitulat „Master of Vertigo” („Mastru al ameliilor”), iar Asociația Scriitorilor din Argentina l-a premiat anul acesta pe scriitorul Salo Loterstein, pentru cartea „Transit Toward Light” („Trecere spre lumină”).

● PREMIU MEDICAL

Unui medic ortopedist evreu din Sao Paulo (Brazilia), dr. Moises Cohen, i-a fost acordată cea mai înaltă distincție a Societății Internaționale de Chirurgie Ortopedică. Dr. Cohen a primit acest premiu pentru descoperirea sa privind artroscopia genunchiului copii suferinzi de artrite reumatoide juvenile.

● DUPĂ 300 DE ANI

Evreii stabiliți la Cayenne (Guyana Franceză), descinzând din coloniști așkenazi și sefardi, s-au reorganizat într-o comunitate oficială, după un hiatus de 300 de ani. Asociația, intitulată „Tikva” (termenul ebraic pentru „speranță”), a devenit membră a Congresului Mondial Evreiesc.

● Haim Potok

● CONFERINȚE

Romancierul Haim Potok, unul dintre cei mai respectați scriitori evrei din S.U.A., a ținut la Ottawa o conferință cu tema „Arts Alive”. Romanele, articolele și reportajele sale au ca temă centrală viața evreiască modernă în America și examinează dialectica relațiilor dintre iudaismul tradițional și viața laică.

Scriitorul de renume internațional Leon Uris a rostit o alocuțiune la Sinagoga „Beth Tzedek” din Calgary (Canada).

Romanul său „Exodus” a pus sub ochii milioaneilor de cititori din întreaga lume istoria modernă a Israelului și a contribuit mult la promovarea unei imagini corecte despre poporul evreu.

● „EGGED” SE PREGĂTEȘTE

Întreprinderea de autobuze „Egged” din Israel face pregătiri pentru preluarea în exploatare a unor linii de autobuze în statele învecinate.

În legătură cu aceasta, Shlomo Levine declară: „Dacă pacea se va realiza, va fi posibil să vorbim despre un serviciu de mijloace de comunicație și despre excursii în țări învecinate, ca: Iordania, Siria, Libanul și chiar în orașul Bagdad”. Și „Egged” speră că asemenea acțiuni turistice vor depăși chiar intensitatea legăturilor existente cu Egiptul.

● PROFANĂRI

Trei tineri din Massachusetts (S.U.A.) au fost puși sub acuzare pentru profanarea a 150 de pietre funerare dintr-un cimitir evreiesc din Cambridge.

Se crede că tinerii, care au măzgălit pietrele tombale cu zvastici, au legături cu o organizație neonazistă locală.

Huligani au profanat cimitirul evreiesc municipal din Lazzate (nordul Italiei), deteriorând pietre funerare și

înscrind pe ele zvastici și sloganuri antisemite. Conform relatărilor polițienești, acțiunea a fost inițiată de skinheads neonaziști.

Un gest oribil similar, soldat cu importante pagube, a fost săvârșit, de persoane încă neidentificate, în orașul Worms (Germania).

● AFIȘE

Sute de afișe antifasciste au fost recent lipite de un grup de tineri evrei în orașul Brunnen, din partea sudică a Elveției, dar au fost repede sfășiate de cei vizitați prin ele. Afișele înfățișau un om aruncând o zvastică într-un tomberon, cu mențiunea: „Păstrați curățenia mediului înconjurător”. Grafician, în vârstă de 20 de ani, a urmărit agitația în creștere a grupurilor neofasciste și a găsit de cuviință să protesteze cu mijloace proprii, artei sale: a creat afișele. Ea a declarat săptămânalului „Israelitische Wochenblatt”, care apare la Zürich, că seria a doua de afișe va fi lipită cu un clei mai puternic.

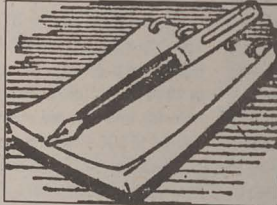
● JUBILEU

Ieșiva „Hefetz Haim”, din Argentina, fondată de Rav Yaacov Issar Mazal, în 1943, constituind centrul vieții comunitare religioase evreiești, a împlinit anul acesta 50 de ani de existență. Cu prilejul sărbătoririi acestui jubileu, ieșiva a fost înzestrată cu o nouă Sefer Tora.

● LANSARE DE CARTE

Lansarea mult așteptatei cărți „Îndărătul rubinelor. Viața și testamentul lui Ruth Royde”, la Manchester și Londra, a reprezentat un omagiu adus remarcabilei Ruth Royde, fondatoarea a Seminarului „Beit Yaacov”, din Manchester, cu 25 de ani în urmă, acțiune care i-a încununat opera de binefacere.

Rabinul Gavriel Royde, director al Seminarului, Rabinul Moshe Turetzky, vechi membru al organizației „Gateshead Kollel” și prieten al familiei Royde, prieteni, colegi și foști elevi ai doamnei Royde au relevat, în alocuțiunile lor, diferite aspecte din viața și activitatea ei.

● ȘAH

Ruth Sheldon, în vârstă de 13 ani, din Manchester, este câștigătoarea primului loc în campionatul britanic de șah din 1993.

● LOCURI DE MUNCĂ PENTRU ARABI

Israelul alocă 45 de milioane de șekeli (21 de milioane de dolari) pentru locurile de muncă a 15 000 de arabi palestinieni în Cisjordania și Gaza. Circa jumătate din această sumă provine din bugetul administrației civile, iar restul - din reducerea cheltuielilor guvernamentale.

● OMAGIU POSTUM

Comunitatea Evreiască din Belgia a mărit suprafața unei păduri din Israel prin plantarea unor arbori în memoria regelui Baudouin, care a încetat din viață în timpul unei vacanțe în Spania.

Din februarie 1964, pădurea purta numele regretatului suveran; la acea dată, el și soția sa, regina Fabiola, făcuseră o vizită particulară în Israel.

● FESTIVITATE

La Calgary (Canada), a avut loc o manifestare organizată împreună de comunitățile evreiești, suedeze și daneze, pentru marcarea a 50 de ani de la salvarea evreilor din Danemarca. Prin strădania națională, unică în felul ei, a poporului danez, s-a realizat transportarea aproape a tuturor celor 7 000 de evrei din Danemarca în neutra Suedie, reușind astfel ca aceștia să fie salvați.

● CINSTIRE PENTRU HANNA SENESCH

Premierul Yitzhak Rabin a înmănat familiei Hannei Senesch copia a judecatorului ungar care anulează sentința de condamnare a acestor moarte. Hanna Senesch, care trăiește în Israel, a sârit cu parașuta în Ungaria și a ajutat evreii în perioada fost arestată și, după îndelungate execuții ca „trădătoare”, a fost închisă din Budapesta. Avea 23 de ani.

● Premierul Rabin cu familia Senesch

La predarea copiei noii sentințe, fost de față șeful de stat major al armatei israeliene, Ehud Barak și ambasadorul ungar, dr. Jonas Garog. Acesta a declarat: „Hanna voia să contribuie la călătoria unei lumi mai bune și să-i salveze confrății ei întru credință. Trebuie să scurte sale vieți este că misiunea sa a eșuat. Totuși, Hanna a devenit o legendă, parte a istoriei noastre. Ea este un simbol al faptului că în timpurile tenebroase chiar, există oameni care încumetă să acționeze pentru umanitate”.

● PREMIU PENTRU FILM DOCUMENTAR

Tsipi Reibenbach a primit, la al 25-lea concurs internațional de documentar de la Nyon, premiul de cel mai bun film al anului, pentru filmul ei „Acțiune și desoluție”. Filmul relatează povestea adevărată a părinților ei, Fruma (72 de ani) și Yehuda Grinberg (80), încă în viață, care

● Tsipi Reibenbach

supraviețuit Holocaustului și cum, după mărturie despre această perioadă înfiorătoare. Filmul se adresează generațiilor. El impresionează și îndeamnă la reflecție. Cineasta Tsipi Reibenbach trăiește astăzi în Israel.

● SĂRBĂTORIRE

Comunitatea evreiască din Italia (Italia), a doua comunitate evreiască veche, din Diaspora, intenționează să sărbătorească, în 1995, împlinirea de 2000 de ani de existență a sinagogii din Roma. Documente atestă existența comunității acestei comunități din anul 913.

● PRECIZARE

În textul intitulat „Pădurea martirilor”, apărut în nr. 771 (decembrie 1993) al revistei noastre, p.4 rd. 3-5 se va citi: „strădania lăncii Iona, fost profesor la Liceul Comercial”. În ilustrația însoțitoare textul este inversat.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

THE STORY OF PURIM

WE DO NOT WANT "DEATH BY KISS"

"Purim is not a holiday," a playful wit once said and his remark went down in our rich popular lore related to this day of Jewish feast.

Still, there is no other Jewish celebration—neither the holiest of days, Yom Kippur, nor Pesach, on which our people was historically born, nor Shavuoth, day of the revelation of the Torah on Mount Sinai—none but Purim has been devoted an entire book, and a long one to boot. As long as a megillah, does another saying.

Queen Esther summoned the wise men "who understood the times" (I wouldn't term them "historians," all the less so since lately we have had good reasons to be cautious about who we call that title) and ordered them to write this book so that the Jews wherever they may be should read it every year, and that the memory of those days should never die among their descendants.

In fact, what are the grounds for such special consideration. There is no miracle recorded in this book. Everything there unfolds in a most natural way. The name of God Himself is never ever mentioned in the book, which has prompted some scholars to cast its right to sainthood into doubt.

Yet God is there, throughout the book, His presence can be sensed behind the scenes. When did all those events occur? Who was that Ahashverus who reigned over Persia and Media, "from India to Kush." Was he Xerxes? Or Artaxerxes? Let's leave it to the historians to answer, and rather look into the text itself. We're left for no little surprise.

Mordecai was the "son of Jair, the son of Shimei, the son of Kish." When did the latter live? The megillah responds hesitatingly, Kish was one of the Jews who had been carried into exile from Jerusalem by Nebuchadnezzar, king of Babylon. The year when it happened was 86 before the modern era. Who was this Nebuchadnezzar? Don't you go search for clues into Verdi's *Nabucco*. The megillah is more explicit.

Nebuchadnezzar was the Babylonian ruler who seized Jerusalem, set fire to God's temple, and had the Jewish people filled with the sword, sparing no one.

So here we are, having restored some measure of chronology to the events. The father of Mordecai's grandfather and his family went through the Holocaust, found themselves captives and led a life of hell. What we have there is the first large-scale enforcement of the "final solution." Take pity on us, Lord!

Then fifty years go by, for it has been

no longer since the Holocaust. The balance between the world's great powers is upset, the table turned—Babylon comes to ruin, routed and conquered by the Persians. Then comes a king (whom we might call Balfour, though Cyrus was his name) who puts an end to the Diaspora and proclaims that the survivors of Israel—grandchildren and great-grandchildren of the enslaved—should be permitted to return to their country, the Holy Land, and build it anew.

Miracle unparalleled! There does exist a "Shomer Israel" who looks after His people. Ezra and Nehemiah hoist the standard of return. The second Jewish state comes into being.

Are all the slaves, all of them bashed, beleaguered Jews pouring back into Zion, to rebuild their national home? Some of them are. Nevertheless, the megillah bears record of many Jews throughout the 127 provinces of the Persian Empire, who do not even consider going back. They feel at ease—the "national problem" has been fully settled in Ahashverus' kingdom. Even the script and language of every nationality are observed. Assimilation has been making rapid progress. Take Mordecai for one. He is named after the Persian god, Marduk. His niece did have a beautiful name. Her parents called her Hadassah, "myrtle flower." Once they were dead, Mordecai changed it to Esther, after the Persian goddess Ishtar. He even goes to such lengths as to forbid her ever to reveal "her nationality and family background."

Assimilation, integration, it hardly makes a difference what you call it, for what it is, in brief, is national suicide. What Nebuchadnezzar could not contrive—total extermination—is easily fulfilled by giving up one's name, tradition, education, by one's free will of self-annihilation. A *deadly embrace* takes up destruction where the sword has left it. How long can it go on like this? Well, until He, the Unseen yet forever present, steps in and fixes it. So gets the drama going. Enters Haman. He was bound to turn up as "it takes two for an embrace." That may not be a rabbinical dictum, still it's true.

Kill all of them. Not just him, Mordecai, the "great offender" who would not kneel down before Haman—kill them all, women and little children, the old men in the synagogues—let all of them be hanged. The world may well be kind of primitive—they do not have explosives yet, but they're not short of gallows, are they?

It's a fact. A terrible dismay takes hold of everyone. Not only in the Jewish neighborhood—that Vacaresti Road of

Susa—but all over the city and across the provinces. The fate of an entire people has been sealed.

But mind you, Jews and gentiles! Don't be frightened! The same as in the ancient tragedies where an unseen chorus always had its say, here, too, the Unseen is at work. Moreover, He's got an unsuspected trait: God has the sense of humor. David was well aware of it as he wrote in Psalm Two, "The One enthroned in heaven laughs; He, the Lord, scoffs at them." Unseen though He may be, He's still the masterminder of it all.

"Forty-eight prophets and seven prophetesses the Jews had had, and yet among them all, they failed to take the people back to Judaism like the one Haman did (Talmud Bavli, Megillah Treatise, Folio 14)."

And how was that accomplished? It took a sleepless night on which the king ordered the chronicles be read to him and found out about Mordecai's loyalty, to reverse the impending tragedy and bring about relief.

The moral? Unfortunate are they whose fate hinges on the insomnia of a king. Shall we rejoice? What if some of our modern sleeping pills had been at hand and Morpheus had not eluded the poor king, where would we be?

A book, a whole big book in full detail—that's what Queen Esther asks of her political pundits, one in which those who understand the times should cast the Medo-Persian history so that anyone, wherever he may be throughout the ages be taught a lesson by the Megillah Esther, and never resign himself to such celebrations as Purim.

Let us learn how to strip off the mask of every Haman. Let us assert our identity, belief and teaching, speak up as dignified Jews, take in the bitter lesson of our countless mishaps, including those we have so narrowly escaped. Let us learn how to stay awake when Ahashverus sleeps.

The teaching of the megillah has to come home to us, or else the Hamans will always have their way. Esther's finger in Rembrandt's famous painting points inescapably at Haman. Let us point ours at the Hamans of our time. For the good of the peoples, not only for our own relief, for that is what the megillah says.

The capital, the people, only a day ago bewildered by the horror of an imminent Holocaust, revive from their distress to joy. The "whole kingdom of Susa" celebrates life, its triumph over death. In this sense, Purim is a holiday not only of the Jews but of all beings that God made in his image and likeness.

PURIM CELEBRATIONS ACROSS THE COUNTRY

Galati

Mr. eng. Alfred Faust, the head of the local community brought out the significance of the day and Mr. lawyer Leon Iacobsohn read aloud the Megillah Esther as Purim 5754 was celebrated at the local Craftsmen's Temple. The youth choir ended the festival with a choice of beautiful traditional songs.

Oradea

Young community members gave a performance in the spirit of Megillah Esther which had been previously read out aloud by Lazar Freund, the secretary of the community. The 25-century-old event was narrated at the Puppet Theater hall by Kovari Petru. A feastly show—Yom Tov Lanu—by the Hakeshet Talmud Torah choir, conducted by G. Vilan, marked the holiday by traditional songs and dances, earning a hearty applause. As a Purim present, Israeli artist Gery Klein presented a Yiddish show, while Petre Panait, an actor from the local theater, entertained the audience with his jests.

Timisoara

A theatrical account of the Megillah Esther, songs by the Talmud Torah choir of the youth, poems in Hebrew and Romanian, piano solos, comic sketches were only part of the local Purim celebration. Apart from stressing the importance of the feast, First Rabbi Dr. E. Neumann brought up the current political circumstances, especially the revival of anti-Semitism and the struggle Chief Rabbi Dr. Moses Rosen has been putting up against it.

Cluj

A impassioned reading of Megillah Esther was given at Ohel Moshe Synagogue by Iosif Weintraub, head of the local community. An adequate performance by the youth choir followed. At noon on Sunday the choir sang again during a festive show at the big hall of the Kosher Restaurant. The importance of Purim was emphasized in a speech by Vasile Grunea.

Piatra Neamt

Community members gathered at the local synagogue to celebrate in joy the Purim festival. Reading aloud the megillah was supplemented in a performance by the Maccabees, a group conducted by Teodor Mocanu and headed by Iehuda Schulman who also wrote the lyrics of the songs

כתבת

הראשי ד"ר דוד משה רונן

ראובן רובין בבית הכנסת הכורלי

ינואר 1949. לרומניה הגיע נציגה הראשון של מדינת ישראל. בעיתונות הופיעה, שהציר ראובן רובין הגיש את כתבה המונהגת שלו לנשיא הרפובליקה, סטור, חבר האקדמיה ד"ר ק. פרחון. דגלון כחול לבן התנוסס על מכונית הצירות, ופיה בדרך "ואקארסט", בלב השכונה היהודית. התרגשותם של היהודים המסכנים על גדותיה.

וצד אחד התחיל מבצע אנטי-ציוני של רדיפה ודיכוי. הארגונים הציוניים החליטו פרק מרצונם הטוב ומנהיגיהם הגישו מכתב כניעה. ממש בושה היה לראות כיצד הבעלת מסורת כה נהדרת, שכבשה את לב ההמונים היהודים, אינה מחכה אפילו יואו כנגדה צו פירוק מטעם השלטונות, כדי שההיסטוריה תטיל את אחריותה על הממשלה הקומוניסטית, אלא מחליטה להתחיל מרצונה.

צד שני, אי אפשר היה לעמוד בחץ ההמונים. זה הגיע לשיאו. אנשי "הוועד" ו"מלחן זה. "הוועד" כינס אסיפות בזו אחר זו. ליבוביץ' שרבו, שהשתתף באסיפה הכנסת הגדול, הפריח סיסמה מיוחדת: "יהודים, פרקו את מזוודותיכם האחרונות!" הראשי שפרן (אני מתייחס לאסיפה שנערכה בנובמבר או בדצמבר 1947) חש קצת הזמן והשמיע דרשה שבה הוא הזכיר כעשר פעמים את המלה: "ברית המועצות" ו"שכח שבאסיפה זו הנושא היה: דרישת ההמונים לעלות ארצה."

עניינים הלכו והחמירו. בנובמבר 1948, לאחר שפורסם מכתבו של אליהו אהרנברג ונונת הסובייטית, הפכה הציונות ל"אויב מעמד הפועלים". בבוקרשט פורסמה על הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הרומנית בנושא הלאום. בהחלטה זו הוגדרה הציונות כ"מסווה" מעל "פרצוף הציונות" ו"גילתה את פרצופה האמיתי..." ו"הוועד פלשו לסניפי הארגונים הציוניים ולמועדונים והשתלטו עליהם. הלה הצביעו על התגברות הסירור בכלל. התרבו המעצרים הבלתי מוסברים, לטסה והלכה אווירה של בילוש, חשדות ואי-אמון עד כדי מחנק.

לפניו רק תודעים מעטים מאז נבחרות לבראשית "יריד הדבר" כבר ממני והלאה. נשכח מזמן, כאילו חלפו מאז דורות. ביני לבין הוועד פרץ סכסוך בשל עמדות הציונות והעלייה. הייתי כבר לאחר הגשת התפטרותי הראשונה במאבק על בתי הוראה שראיתי בו מאבק על "להיות או לחדול" (ראה בפרק הן בעיניי זה).

ראובן רובין, בן עירי פאלטיץ', נהנה לא רק מן ההילה של השליח הרשמי הראשון למדינת ישראל, ולא רק מן ההילה של צייר בעל פרסום עולמי, אלא גם מן המעמד של אחד מבני השבט של יהודי רומניה, שזכה להגיע אלינו כצייר של מדינת ישראל.

נהלת בית הכנסת הכורלי עדיין היה פעיל אז מיקו צנטר - מן החשובים שבאילי רומניה. ביחמתי - בלי שגיד לי מלה (הרי נחשבות לעושה דברים של גיוסטים, ולא הייתי צריך להיות בסוד ההכנות והעיתות) - דאג להדביק מודעה על בית הכנסת, שבישרה על השתתפותו של הציר ראובן בשבת הבאה בתפילה הכנסת. ידעתי מיד שנעשתה פה שגיאה, אך הואיל והאנשים שפעלו מאחורי, היו אנשי של ראובן רובין והן פעילי בית הכנסת, לא מצאו לנכון לשתפני את ההתערבות. הזמנתי אל. ברקו פלדמן. הוא דבר על הסכנה האורבת לנו מכוחות של צירות ישראל, שיש לה אלפי מודיעים בקרב הצבא. פלדמן, שנוכחותו בבית הכנסת של צוות צירות ישראל תהיה הזדמנות להסתה ולריגול. לת רומניה - אמר - אינה יכולה, מבחינת הפרוטוקול, לאסור על נוכחותם בבית. לכן הם פונים אלי, שאני וועד בית הכנסת נטפל בדיפלומטים הישראליים כך, גם יוותרו על ביקורם בבית הכנסת.

בבית הכנסת הכורלי נעשתה פלדמן. הצבעת על העובדה שכל יהודי הרוצה לבקר הכנסת, זכותו לעשות כן ואין לנו כל רשות לסרב לו. אדרבא - מחובתי לקבל ולעודד, קל וחומר כשמדובר בנציגי ישראל. אם הממשלה רוצה למנוע מהם לבית הכנסת, שתעשה זאת באמצעים שלה, לא באמצעותי.

גבת המיועדת "נבש" אולם התפילה של בית הכנסת, כשעה לפני התחלתה, על ידי המוני יהודים חברי המפלגה הקומוניסטית. הם גויסו לשם כך בתפקיד לבית הכנסת. האסטרטגיה הייתה מתוחכמת וגם נחמדה. חוש דר, שלעולם אינו עוזב אותי (להיפך, לפעמים אני חש שהוא עובר על כל גבול) בקרבי פרץ צחוק (פנימי). שבעליתי לאלמימר, ליד ארון הקודש, וראיתי מול עיני נגסת מלא מתפללים... קומוניסטים, וגם בעזרת הנשים, על שני יציאות, 1949. בברית המועצות, שמהירו להשבת השבת דגלה, רב -

האחרים, כלומר מתפללים בלתי מגויסים באמצעות התאים המפלגתיים אליהם, לא הצליחו להיכנס לבית הכנסת, כי לא נשאר מקום, אפילו לא לעידה. יר ראובן רובין, שכנראה נודע לו על מה שדרה, לא בא לתפילה. כל המבצע נכשילן מחפיר, פיל המודעה שנחלתה על דלת בית הכנסת.

נפרעתי מן הנוכחים על פי דרכי. בעוברי עם ספר התורה ביד, לאורכו של בית, עצרתי ליד כל ספסל וספסל והיגשתי את ספר התורה לנוכחים - שיניקו אמרתי בלבי: אם הם עושים זאת מרצונם הטוב, שיעשו זאת לפחות בשם גא... כנועים וממושמים (הוראות המפלגה היו ברורים למדי), רכנו על ספר -

ה ונישקוהו.

לקח נלמד (לעומת מקרים רבים אחרים שאת לקחם לא למדו) והנסקו המסקנות ויות הנכונות. בפעם הבאה, לא רק שלא הודבקה מודעה על דלת בית הכנסת, שכלל לא הודיעו על בואם של הדיפלומטים הישראליים. בשבת הבאה התחילה לה כרלי, עם כמה עשרות מתפללים, יהודים שהיו באים בדרך כלל לתפילות -

ל לפעם התפרץ מתפלל אל בית הכנסת, תצה את אולם התפילה, עלה אלי, אל -

ו, ובעודנו מתנשף מן הריצה ומן ההתרגשות צעק: "הוא בא! הוא פה!" הבנתי -

הדברים אמורים. תוך מספר דקות נכנסו לאולם התפילה הציר רובין, רעייתו -

הפעם בלי התראה מראש ובלי הזעקת הצד שכנגד.

הזמנתי את הציר רובין לשבת על ידי, ליד ארון הקודש, ומיד נקטתי את כל האמצעים לשרות לקבלת הפנים שלו אופי של חגיגות מרבית. בואו אנוזם הפתיע, אך לא אותי. נכון, לא הודיעו לי דבר על בואו, אך התכוננתי להפתעה זו, כי אני הוא שהעליתי את הרעיון באמצעות דוד פייביש (שהתחיל להיות בקשר אתי). לפיכך היה בכיסי נאום מוכן לקבל בו את פני הציר. (אז טרם העזתי לדבר עברית באלתור, שלא מן הכתב) בשביל החזן רובינסקי חיברתי "מי שברך" מיוחד. כיוצא פאלטיץ' ידעתי את שמו העברי של רובין ואת שם אביו - ראובן בר' יואל.

שלחתי לקרוא אלי מיציע המקהלה את המנצח פייגנבוים, והוריתי לו לשיר עם המקהלה את "התקווה" לאחר התפילה לשלום מדינת ישראל. פייגנבוים, איש זקן סגור בתוך עצמו, פרץ בבכי. הוא אמר: "האם אין כבוד הרב מאמלל אותי?" חזרתי על ההוראה והוספתי שינעה לכל מי שישאלנו על המעשה, שעשה זאת לא מיחמתי, אלא בהוראת המפורשת.

וכך נשמעו צלילי "התקווה" בשבת פרשת שמות, בשנת 1949 תש"ט, בבית הכנסת הכורלי בבוקרשט, עמדותי נרגש והקשבתי למקהלה ששרה: "עוד לא עבדה תקוותי" וכלי מכלסם יאוש. עמדנו מול אופק קודר, מאיים, ושאלתי את עצמי: "מאין יבוא עזרי, ממי תאיר קרן התקווה? ממי יושיט לנו יד עוזרת? מתי ישובו לשיר כאן, בבית הכנסת את שיר התקווה, שעוד לא אבדה? מתי נוכל שוב לשיר באין מפריע את המנון תקוותנו בתקומתו הלאומית של עם ישראל?"

רק כעבור 23 שנים זכינו לכך. בשנת 1972 עמדתי בבית הכנסת הכורלי, לימיני צעדה ראש ממסלתי ישראל, גולדה מאיר ז"ל ושוב דעהו צלילי התקווה כחלל בית הכנסת. אך נחזור לספור המעשה. חלפו דקות מספר מרגע בוא הציר ובית הכנסת, על שני היציעים של עזרת נשים, נתמלא בני-אדם עד אפס מקום. ים של אנשים העומדים צפופים גם בחצר וגם ברחוב הקרוב. החשמליות לא יכלו לעבור ברחוב "ספינסה וינר". כיצד נודע להם הדבר בזמן כה קצר? מאיפה הופיעו אלפי בני-אדם ברגע אחד? רק היושב במרומים יודע ואולי גם אותם האנשים שעשו את ההכנות הדרושות. הסכס הסני מרשים. כיבדתי את האורח בהוצאה והכנסה של ספר התורה. לפני ארון הקודש הפתוח השמעתי את נאומו. רובינסקי השמיע "מי שברך" מיוחד והמקהלה שרה את התקווה. דמעות ירדו כנשם נדבות מעיני זקנים וצעירים. הייתה זאת הפגנה נהדרת רוחה רגש של אחדות "ישראל ואהבת ציון."

... התחילה קריאת התורה לכבוד הכנסת מלא מפה ולחלל רוחי מתה. הופיעו גם אנשי "הוועד". הם עמדו חסרי-אונים מול המון נרגש. ברגע מסוים עלה אל מושבי שליח ארון הקודש, לורנציו ברקוביץ, מזכיר "הוועד" בבוקרשט (ברוש פרימיטיבי ופראי, בור ועם הארץ. הוא נפטר צעיר למדי, זמן קצר לאחר אותו מאורע) ואמר בקול שהגיע לאוזנו של רובין: "מר פלדמן הורה לסיים מיד את התפילה" עניתי לו: "תמיד לפלדמן שתפילתי לא תתקצר ולא תתארך. היא תימשך כמה שהיא צריכה להימשך."

ברקוביץ ירד וכעבור כמה דקות חזר ופנה אלי בזה הלשון: "פלדמן קורא לך" עניתי לו: "אני עכשיו באמצע התפילה. עוד מעט, כשאממור אותה, יכול פלדמן לבוא ולשוחח אתי, אם יש לו דבר אלי". שוב ירד וחזר אחרי כמה דקות ובתנועותיד נעממות הסביר לי: "אינך רוצה לסיים את התפילה? אתה מעוניין בהפגנה ציונית? אמרתי לך את זה?" קראתי לשמש בית הכנסת ואמרתי לו: "הוצא החוצה את הברוש הזה!"

הציר ראובן היה מבוהל וכן גם הגברת רובין. לאחר התפילה, בצאתם מבית הכנסת, הצטופפו סביבם בחצר וברחוב אלפי יהודים שהפגינו למען עליה חופשית. לאחר התפילה הלכתי אל משרדי "הוועד", אל פלדמן. מדבריו אני זוכר רק כמה משפטים שאמר לי בחיוך על שפתי: "החלטת להיאבק אתנו ולתמוך בציונים? אני מיינך לך לוותר על מעשי ילדות אלה. הבט במינדסנטי (ראש הכנסייה הקתולית בהונגריה. ההגמון מינדסנטי נעצר זמן קצר לפני כן) יש מאחוריו כחמישה מיליוני מאמינים. מה הם עזרו לו? כלום. כלאנו אותו (מעניין שפלדמן השתמש תמיד בלשון רבים וראה עצמו שותף לכל המעשים המפוארים של "המפלגה") ומי עומד מאחוריו? מי יבוא להוציא אותך?"

לא אוכל לומר שבאותה שבת אכלתי בתאבון את הקוגל, שהכינו רעייתי. שאלתי את עצמי כמה קוגלים עוד אזכה לטעום במצב כזה?

(מספרו של המחבר)

"Dangers, test, miracles" edited by "Lord Weidenfeld and Nicholson" Printing House, London 1990)

חגיגות פורים בקהילות

קטעים מוסיקליים בפסנתר וכו' עשו רושם רב על הקהל. כבוד הרב ד"ר ארנסט ניימן שלטי"א נשא את דברו על משמעות חג פורים וחץ מזה דיבר על המצב הנוכחי בנוגע לתחיית האנטישמיות ומאבקו של כבוד הרב הראשי ד"ר דוד משה רונן נגד התופעות האנטישמיות, להגנת הקהילה היהודית בארצנו.

קלוג
בית הכנסת "אוהל משה" היה מלא עד אפס מקום עם חברי הקהילה שחפצו להשתתף בקריאת המגילה ע"י יו"ר הקהילה, מר יוסף וויינטראוב. מקהלת הנוער, תחת ניצוחה של אקסטרניה האלמשי ביצעה תכנית שירים התואמים לחג פורים.

פאטרה-ניאמץ
בבית הכנסת התאספו חברי הקהילה כדי לחגוג את חתונת חג פורים. אחרי קריאת המגילה, המקהלה הקהילתית "המכבים", תחת ניצוחו של ט. מוקאנו נתנה תכנית יפה שמצאה חד רב בלב הנוכחים. מחבר הנוסחאות היה מר יהודה שולמן.

בנאלאץ
בבית הכנסת של בעלי המלאכה התקיימה חגיגת פורים תשנ"ד. על משמעות החג נאם יו"ר הקהילה המקומית, המהנדס אלפרד פאוסט והעיד ללאון יעקובוביץ קרא את המגילה. בסיום, נתנה מקהלת הנוער פרוגרם נהדר משירים מסורתיים.

באורדיה
נוער הקהילה ביצע הצגת פורים ברוח מגילת אסתר שנקראה לפני זה על ידי מזכיר הקהילה, מר אלעזר פריינד. שירים ששרה מקהלת התלמוד תורה "קשת", תחת הכותרת החגיגית "יום טוב לנו" שבוצעו תחת ניצוחו של מר ג. ווילאן וגם ריקודים מסורתיים הציגו את הפורים שפיל תשנ"ד והציבור הנוכחי גמל בתשואות רבות והבהלות את יצירתם האומנותיות. להצלחת החגיגה תרם גם השחקן הישראלי גירי קליין.

טימישוארה
חגיגת פורים, עם תכנית מתאימה שכללה מערכון על אירועי מגילת אסתר, שירים ששרה מקהלת התלמוד-תורה, שירים שדוקלמו בעברית וברומנית.